Prouerbiorum et adagiorum veterum Polydori Vergilij Vrbinatis libellus perutilis cum facili contentorum indice. Adiectis recenter (vbi maxime deerant) caracteribus grecis. Margineiſq; annotamentis. a varijs (quę librariorũ vicio cõtraxerat) erratis a N.B.T. accuratiſſime expurgatꝰ.

Par/106

Venũdantur Pariſius in vico Diui Iacobi, Ab Edmũdo le Feure ſub ſigno Creſcentis Albi degente vitam.

Ayuntamiento de Madrid

¶ Ad lectorem N. Boneſpei Trecenſis
Octoſtichon.

¶ Si memorandā iuuant veterum prouerbia Vatum.
Siue paremiacos queris in ore ſales.
Frugifer innumero polydori errore libellus
Immunis proſtans candide lector adeſt.
Plutarchi ac plauti procul hinc dicteria: fœdi
Nil habet hic: ſanctum conſtat vbiq; ſophos.
Hic concluſa forēt bona ſi tibi cognita nunq̄
(Crede mihi) manibus diues abiret opus.

¶ Spes mea Ieſus.

¶ Polydori vergilij ad Librum ſuum epigramma.

Ade liber genio Guidi ſuffultus & aura
v Rector: ad feltranos tramite curre lares.
Si quem (præmoneo) tetricam ſubducere frontem
In te naſutum Rihnocerota vides.
Aut triſtis ronchos effundere ſepe repandis
Naribus & miro verba canina modo.
Ne timeas. illi te diſplicuiſſe iuuato:
Eſſes cui gratus: ſi malus ipſe fores.
Si grauis huic ergo ſimul inuidioſus et aſper:
Aſt alijs quæſo iam bonus vſq; fies.
I pete ſic dominum quo non eſt doctior alter:
Aut armis maior nec pietate fuit.
Qui te magne Cato vel te grauitate Camille
Præſtat Naſicam vel probitate pium.
Inclyte vel cæſar tibi nec clementia maior:
Qui (fateor) ſæuis hoſtibus æquus eras.
Huic igitur placeas: te hic amet foueatq; clientem
Cuius vbiq; ſacro numine tutus eris.
Icitus: excipiet: raptim nunc curre libelle
Ad dominum: licet haud nobile minus eas.
Non hic ageno eas miratur nanq; lacernas:
Suſpicit aſt tantum: qui valet ingenio.

¶ Diſtichon.

Publica ſi relegas documenta voluminis huius
Non modicus lecto: codice fructus erit.

¶ Spes mea Ieſus.

Ayuntamiento de Madrid

Polydori Vergilij Vrbinatis Preſbiteri ad Illuſtriſſimū Principē Guidum Vbaldum Vrbini Ducem præfatio.

Roezeni Atticæ regionis (ſicuti a Plutarcho acccepim⁹) Plutar.
t populi antiquiſſimi Neptunuum ſumma religione co-
luere: & eius quoniam dei tutelæ eorum ciuitas dedicata
erat: huic fructuum primitias offerębant. Ego vero Guide prin-
ceps Illuſtriſſime quum tuo itidē genio ciuitas noſtra dicata ſit,
Feltrioq; Numine ſeruata diuq; tuta demum incolumis exiſtat:
merito equidem tanq̄ impius grauiſſime reprehendendus fuiſ-
ſem. vel tu mihi iure ſuccenſuiſſes. ſi hunc prouerbiorum libellū
noſtri primitias ingenij (qualiſcunq; ſit) editurus nōnullis ami-
cis ſane doctiſſimis ſuadentibus & in primis Pollione meo. Va- Pollio.
dio viro eruditiſſimo: Nomini tuo nō conſecraſſem. Futurum eni
erat: vt illuc facile diceretur: ideo me tibi dicaturum noluiſſe vel
quia ignorarem quod Latiæ academiæ princeps eſſes: atq; quan
tum ſemper vt paternis veſtigijs in hoc veluti cæteris in rebus
maxime inſiſtens: cum octauiano illuſtriſſimo patruo tuo inge-
nijs fauiſſes. vel quia in te ingratiſſimus forem. Quippe qui de
me & ſi plurimū benemeritus perinde ac patruus tu⁹ nunq̄ tamē
nos parētē fratremq; noſtrum & honoribus ampliſſimis ornare
& maximis bñficijs afficere conquieſti. Quanquam ne nimiam
quidē hac re meritorū tuorum partem aliequi me poſſe cōfido.
Verū aliquid omnino mihi præſtitiſſe videbor (quādo quidē pa-
rem gratiā referre nō licet) ſi huiuſmodi ſaltez munuſculis tibi q obiectō.
lōge pulchrius ditare quā diteſcere ducis: gratiā habere oſtēdero
Cæterum dicet quiſpiam lucubratiūculas noſtras haud dubie hu
miles non perinde dignitati tuæ cōgruere. id tā & ſi peringenue
fateor: nihil eo tamē verit⁹ ſum qui illæ ipſe tibi. Guide. Priceps
gratiſſimę exiſtāt. Has em̄ principibus in ſcribēdi mos vetus eſt
nec itereſt: qua materia ſint modo nō obſcęna Quando ea littera
rum dignitas ſēp fuit vt dicari eas ſibi pricipes ac Reges & glo-
rioſum & boneſtum putarent. adeoq; nullū gen⁹ faſtiditum eſt: I. pol
vt Iulius Pollux ad cōmodum Cęſarem de grammatica. Oppia lux.
nus ad Antoniū de piſcibus: Vitruuius ad Auguſtū de architectu Opian⁹
ra ſcripſerit. Verum hoc opuſculum ſi admodum tenue eſt nō eo vitruin⁹
minime laboris fuit aut prorſum futile. Nā quum huiuſcemodi
prouerbia primū a viris tum ſapientiſſimis dicta: tum a rerum
natura orta: mox ſcriptorib⁹ paſſim vſurpata in ore fere omniū Nota.
verſari: nec omnino intelligi: animaduerterem: ſub hiſq; pariter
aureas (vt ita dicam) ſententias ac præcepta haud quaquam me
hercule negligēda cōtineri me cum ipſe penſitarem: non abſur-

Ayuntamiento de Madrid

dum viſum eſt:hec pauca ex latinorũ auctorũ monumẽtis: & gre
corũ quorũdã qui in latinũ verſi ſunt: ſparſa in vnum colligere.
Quib' ſubide collectis maior profecto eorũ ſenſus abſtruſos ex-
plicãdi ſupfuit labor.Quod vt meliꝰ efficerem: pro virili operam
dedi.Et vnde nata ſint:& quare i ꝓuerbia ceſſerit ex auctoritate
veterũ ſcriptorũ docere quorum etiam obiter nonnulla loca par-
tim correximus:parti enodauimus.Quãq̃ nec inficias eo:ex his
quedam in aliam quam ipſe retulerim.ſentẽtiã verti poſſe. Sed
mihi ſatis fuit propriorez reddidiſſe ſenſum.Nec preterea igno
ro quoſdã fore:qui me pre multitudĩe huiuſmodi prouerbiorum
q̃ quum in latinis tum in grecis exẽplaribus inſcripta ſunt:pau-
ca admodũ noſtro opuſculo inſeruiſſe accuſabunt. quod omnino
in me pperam facient.Nam quod apud grecos multa reperiant
(his enĩ valde ibi oblectãtur)nõ me preterit. ſed nos (vt dximꝰ)
non ex greco i latinũ vertere.verum in latinum traſlata in vnuz
redigere polliciti ſumus.Ex latinis aũt ſcriptoribꝰ nõ parui pro-
Nota. fecto negocij fuit colligere quum ſiquidẽ ad nullum certũ aucto
rem qui de his antea ſcripſerit:me conferre potueri . Quare nobis
neceſſum fuit more apiũ ſingulis floribus inſidere anteq̃ onꝰ cõ-
ficeremus.Potuiſſem ego iſup vt grande opus abſoluerem.dicta
multorum virorum memoratu digna quemadmodum Thaletis
Socratis Solonis referre. Sed ipſa illa tamẽ (licet fieri poſſet) nõ
Prouer- fuiſſent prouerbia;que dicuntur quaſi cõmunia omnium verba.
bia Quare non auſim tantũ mihi arrogare vt prouerbia eſſe traderẽ
niſi que ab auctoribus quorũ fidem:obſtrinxi.ita prius nuncupa
ta reperiẽ.Hec itaq̃ (quota pars ſit) lectitãdo a me obſeruata ſũt
quedã etiã a pollione me. Tu vero Guide princeps Illuſtriſſime
Accipe queſo hylari vultu hoc a me opuſculũ frugum mearum pri-
mitias (deĩceps enim maturiores fructus capies) veluti pignꝰ &
monumentũ mee erga te iclitumq̃ Patruum tuum obſeruantie
munꝰ haud quaq̃ precioſum.ſed quo nullum pretioſius a polydo
ro cliente accipere poſſes.Quod ſi tibi nõ iniucundum fuerit.puta
bo equidem & me operepretium feciſſe:& te Tanto vidice fretũ
ab omni prorſus obtrectatione tutum fore. Vale.

¶Polydori Vergi.Vrbinatis preſbiteri Prouerbiorum Libel
lus incipit.

¶Nomini homo Deus.

p Rouerbium hoc a plinio libro ſecundo capite ſeptimo re-
fertur a grecis vtiq̃ ita dicentibus ſumptum.
αvθρωπoσαvθρωπoσΔαίμvovioρ hoc eſt
Plinius. Homini homo deꝰ.Quale virgilianũ illud. Deus nobis hec ocia
Virgili. fecit.Nãq̃ erit ille mihi ſemp Deus . Cicero libro de natu.deorum

Ayuntamiento de Madrid

primo.Sed nolo inquit eſſe longior .Ita cōcludem tamē beluas a barbaris propter beneficium conſecratas.Et Seneca ad lucillum epiſtola.xci.Magna ſæculi laus eſt ſi homo mãſuetus hominem adiuuet.Huius igitur adagij ſenſus eſt quod inuicē ſibi homines prodeſſe debeant.a quo noſtrū opuſculum placuit potiſſimū auſpicari vt intelligāt primū legentes: quantū ab homines alienū ſit homini iniuriā facere:peſtē aut vllam ab eo proficiſci. Quare ego onmib⁹ veluti mihi fauentibus aliquāto liberius huiuſmodi prouerbiorum ſenſus eliciendi munus obiui.

Seneca.

¶ Mutuum muli ſcabunt.

APud Auſonium in Epiſtolis prouerbium iſtud vſurpatur:quod haud valde ſuperiori abſimile eſt Senſus enim ſignificat tradere ſibi operas mutuas & par pari rependere.Nam quum muli ſoleant ſe viciſſim de fricare & ſcabere.merito in cōſimili remuneratione & talionis æquilibrio hoc prouerbio vtimur.Adriani(q' non longe ab re eſt) iocus balnearis innotuit. qui plures olim ſenes euocari iuſſit & alium ab alio inuicem de fricari quum illi ſe marmoribus attererent.ad liberalitatem principis prouocandam qui veteranum quendam ſeruis & ſumptibus donauerat.qui ſe in balneis marmoribus deſtringebat propterea quod ſeruum non haberet.

Aurea declaratio Auſoni⁹

Adriani io.

¶ Res ad Triarios redijt.

REs ad Triarios redijſſe prouerbio increbuit:quem laboratur.Etenim poſt haſtaros vbi ordinibus exercit⁹ inſtructus erat pugna ad pricipes ſenſim veniebat ſi apud pricipes quoqꝫ haud ſatis proſpere eſſet pugnatum:paulatim certamen ad Triarios referebatur in quibus ſuprema ſpes ſita erat. Auctore Liuio lib.viij.ab vrbe condita.

Liuius

¶ Optimum eſt aliena frui inſania.

VEtus & elegans ac(vt ita dixerim)aureū adagium eſt ſignificat enim pulchrum eſſe(quēadmodū Marcus Tullius docet,ab aliorum erratis ſuam vitam in meli⁹ inſtituere Nam tūc aliena fruimur inſania:quum illa nobis documēto eſt.Vnde plautinum illud fœliciter ſapitis qui alieno periculo ſapit & Anneus Seneca in prouerbijs ex vitio(inquit) alteri⁹ ſapiens ſuū emēdat ex quo factum prouerbium Optimū aliena frui inſania.quod a Pli.ſcite vſurpatur: hiſce verbis libro decimo octauo capite quinto dicente.Optimūqꝫ eſt(vulgo dixerunt)aliena inſania frui quod nos ſemper meminiſſe decet.

Aureū. M.Tul. Plautus. Seneca Plinius.

¶ Cum mortuis non niſi laruæ lauctantur.

Ayuntamiento de Madrid

Plancus Iancus: quũ audiuiſſet Aſinũ Pollionẽ orones aduerſus
Pollio p ſeparare: quas ipſo mortuo ne ẽderet poſſet vel ipſe Aſi-
nus vel fili⁹ ei⁹ ederet. dixit cũ mortuis nõ niſi laruas lu-
Plinius. ctari quo quidẽ exẽplũ vite ꝓuerbij. Pli. in ſua pręfatione retulit
ait eni Nec Plãcus illepide dixit cũ mortuis nõ niſi laruas lucta-
Larua ri. Laruæ eni dicũtur noxię iferorũ vmbrę. quib⁹ cũ mortuis no-
bis tantũ res eſt. quod prouerbiũ in eos ẽ qui obtrectatiõe alienę
ſcientię defunctos calumniando ſcriptores famam ſibi aucupan-
Martial⁹ tur quo (vt Martialis inquit) admonemur ducere illos iprobe fa-
cere: qui & in alieno libro igenioſi ſunt: & inde mortuos ſęuiunt.

ℂ Quod ſupra nos ad nos nihil ad nos.

Actantius firmian⁹ libro diuinarũ iſtitutionũ tertio capi-
Lactãti⁹ l te vigeſimo: quũ eos ſceleratos appellat qui arcana mun-
di & hoc cęleſte tẽplũ prophanari impiis diſputationib⁹
quęrũt aliquid ergo iquit Socrates habuit cordis humani q quũ
Socrates intelligeret hęc nõ poſſe iueniri: ad eiuſmodi q̃ſtionib⁹ ſe remo-
uit. Vereorq; ne i eo ſolo: multa eni ſunt eius non modo laude di-
gna ſed etiã reprehenſione digniſſima i quib⁹ fuit ſuorũ ſimilli-
mus. ex iis vnũ eligam quod omnibus ſit probatum: celebre hoc
ꝓuerbiũ Socrates habuit: quod ſupra nos nihil ad nos: ſupple at-
Falſũ eſt tinet quo nos nõ eo qdẽ mõ (eſt eni falſum) ſed hoc decẽter poſſu-
mus: quũ ea: qua nřas vires excedere videntur: mente conſequi
nequimus.

ℂ Iſthmum Fodis.

ISthmos ea terre ãguſtia appellaẽ q̃ inter duo maria
Aegeũ & Ioniũ cõcluſa eſt. Cui⁹ ſtrictura quiq; .M.
Iſthmos paſſuũ iteruallo cõſtat: quo nõ ſine lõgo & ãcipiti na-
Plinius. uiũ ãbitu trãſiri poteſt. Quã ob cauſa (vt Pli. lib. iiij.
capite quarto tradi) perfodere nauigabili alueo ãgu-
ſtias tenuere Demetrius Rex: Dictor Cæſar. C. princeps: Domi-
tius Nero i fauſto (vt oim patuit exitu) incœpto Hinc quũ quem-
piã aliqua in re fruſtra laboraturũ eẽ ꝓuerbialiter ſignificare vo-
lum⁹. Iſthmũ fodis dicimus. quaſi quod id factu ꝑ difficile ſit.

ℂ Rana Seriphia.

plinius. PLini⁹ libro. viij. capite. lviij. ait: Mutæ ſũt ẽt ranæ i Seri-
phoiſula. q̃uis mẽdoſi codices nõ ranę: ſed circade heãt,
quo cõuenit quod nõ cõuenit. quũ illic de ranis ſermo ſit.
Vnde ꝓuerbiũ manauit: hoc eſt Rana ſeripbia i eos q plus nimio
taciturni ſunt.

ℂ Aſinus ad liram.

HAec. M. Var. verba ſũt i ſatyra: quę teſtamẽtũ iſcribiẽ ab
M. var. AuloGe. li. iij. cap. xvi. repetita Ille, n. iqt: ſi qs mihi filiu
A. Geli⁹ vn⁹. plure ſue in decẽ mẽſibus gignuntur. ij. ſi erũt ονοιλυραο

Ayuntamiento de Madrid

hoc ē aſini ad lyrā.ex homero ſūpto.q̄ i hoies indociles eſt & di-
ſciplinæ oīs expertes pinde ac eſt aſinus ad muſicā capeſcendā.

¶ Idem Acci quod Titij.

Iuſdē Var.idē.pnotato cap.vet⁹ puerbiū eē pdit nā ille Idē.var.
e ait Accio:idē q̄ titio ius eſto apud me :quid Adagiū hoc
eſt idē Acci qd̄ Titij de reb⁹ iter ſe nihil diſtātib⁹ dicitur

¶ Perdere Naulum ſtultum eſt.

MArinis mercatorib⁹ ſūpta eſt metaphora:q̄ quū nauigāt
ſi minus q̄ cupiūt.lucrari poſſunt: ſtudēt vt ſaltē recupe-
rent.ex mercib⁹ vēdidis quantum prouectu :æ(nauim.n.
vecture peritū eſt)naualis ſoluerāt. Hinc ortū eſt prouerbiū per
dere naulū ſtultū eſt in eum qui quū multa amiſerit.reliqua etiā
pdere velit. Vnde iure.hoc vſurpās Saty.viij . ait furorē poſt oia Iuuenal
perdere naulū.& Oui.obſiſtere fatis nemo poteſt . dānis addere Ouidius
damna nefas.

¶ Lupum auribus teneor

HOc vetus adagium a græco fluxit . dicunt.n.illi λυκου Teren.
h ωυωρχω hoc eſt lupū auribus teneo qd̄ apud Teren.in Sueto.
phormione amator in periculo collocat⁹ vſurpauit Tybe Hiero.
rius Cęſar quoq; hoc identidem Trāq.auctore vtebat̄. poſtremo
hierony.ſcribens aduerſus Ioannē origeniſtā ait.nūc vero quaſi
lupū apprehēderis nec tenere potes:nec audes dimittere.Nā per
aurium exilitatem lupi haud retineri poſſunt.de quo etiam.M.
Var.in.iij.de latina ligua meminit qd̄ in re ācipiti piculoſaq; di
ci ſolet.qui enim aurib⁹ lupū tenet : nec eū dimittere audet : nec M var.
ſine periculo tenere poteſt a quo haud valde illud diſcrepat.

¶ Iter ſaxum & Sacrum ſto.

APud romanos qui haud quaquā min⁹ religione q̄ armis
a cęteris gētib⁹ prēſtiterūt mos vet⁹ erat.vt cū fœd⁹ cū qui
buſdā populis iniret.teſte Li.ab vrbe cō. & Feneſtella de Liuius
magiſtratib⁹ romanis hoc pacto facerēt.ducebāt porcā ad confi- Feneſtel
nia:vbi cōſtitutā ſacerdos fecialis ſaxo feriebat.his verbis vtens la.
Quēadmodū hāc porcā ſaxo feriā:ita fulmine a ioue optimo ma
ximo feriaturis:qui hoc ſanctū fœd⁹ fregerit.his peroratis:porcā
ſaxo feriebat.ex quo haud ieligāter i eū puerbiū venit q̄ i piculo
cōſtitut⁹ vt dicat:iter ſaxū & ſacrū ſto pinde ac porca manet āte-
quā Sacerdote feriat̄.de quo Plau.i captiuis meminit vbi ait iter
ſacrū & ſaxum ſto. plautus.

¶ Inter os & offam multū intereſt.

VErſus grecus ē auctore Ge.li.xij.capi.xvi.πολλαρετα Gelius
v ευνελει κιλικοσ καιχειλεοσαρκου. hoc eſt multa ca- Verſus
dunt calicem inter ſupremaq; labra . hoc veteres quam
breuiſſime dicere ſolebant.inter os & offā :quod ſignifi-
cat nō eſſe de futuro nimis ſperandum : inde etiā locum habuiſ-

Ayuntamiento de Madrid

ſe & hoc prouerbium tradunt.quo vir quidā ætate grādæus dum vineā plantaret a vicino per deriſum interrogatus eſt cui vineā ſereret.qui quum ſibi ſerere reſpōdiſſet:ludibrio habit⁹ eſt:deinde ac impoſſibile foret:cū iamdiu viuere:vt muſtū ex ea guſtare poſſet Vidit tādē ſenex ea vuas afferriq; ſibi præmaturos aliqd racemos & præmi iuſſit vicinū præterea accerſiri: cui calicē muſti plenū manu oſtēdens & iam pene admouēs ori: putaſti ne inquit vinū me ex vinea quā te ſpectāte plātaui guſtaturū. Inter hæc Anhelus puer occurrit deſcediſſe ī vineā aprū nūciat vuaſq; vaſtar.Senex depitio calice in vineā properat.comitantur cum vicinus & puer.aprum proſequūtur qui facto in ſenem īpetu eū necat .Sic quum calicem iam fere labijs admotum guſtare nō potuiſſet: locum prouerbio dedit.non autem ille venator vt imperiti quippiam diuinare conati ſunt.

Explicati ꝓuerbij.

¶ Ille homo habet equum Seianum.

A Geli⁹

P Rouerbium eſt teſte Gelio Libro Tertio capite nono Noctiuū Atticarum de homine infœlici ac calamitoſo. Cu⁹ hæc ratio eſt Cn.Seius equum hebuit natum Agris quē fama erat:progenitū eſſe ex equis:qui Diomedis thracis fuerūt quos vſq Hercules diomede occaſio Argos ꝑduxerat.hūc magnitudine inuiſitata fuiſſe ceruice ardua:colore phœniceo :flaua & comata iuba ceteriſq; equorū laudibus inſignē. Veruntamē ea fortuna:vt quiſquis eū poſſideret is cū omni domo.familia : & fortunis in perniciē deduceretur.Itaque Gnieum. Seium primum eius dominium A.Marco Antonio capitis dāna tum miſerabili ſupplicio fuiſſe.Eodem tēpore Dolobellam Cōſulem in Syriam proficiſcentē fama eius equi permotū Argos diuertiſſe. emiſſeq; ſeſtertij centū militib⁹ Sed ipſum mox in Syria bello ciuili obſeſſum:atq; interfectum fuiſſe.Deinde eundē equum: Caiū Caſiūq; qui Dolobellam obſederat quē Caſſium poſtea victis Parthis futoq; exercitu ſuo miſerā mortem aperijſſe manifeſtū eſt deide Anthoniū poſt interitum Caſſij parta victoria nobilē illū equum requiſiuiſſe:& mox eo potitū.victum atq; deſertū: deteſtabili exitio interijſſe.eiuſdem quoq; ſenſus eſt.

Equus Seianus dolobella.

Caſſius Antoni⁹

¶ Tholoſanum aureum poſſidet.

Gelius

O Ppidū Toloſanum ī terra(ita enī Gel.eodē libro tradidit) Italia.Q.Cipio.cōſulē quōdā diripuiſſe cōſtat cui⁹ tēpli quum multū auri fuiſſet īuentū:quicunq; ex ea preda aurum attigit:cum miſero ac cruciabili exitu perijſſe manifeſtū eſt At tibi Gui de Princeps exercituiq; tuo nō ſacrilegū(vt Terētio

Ayuntamiento de Madrid

Varroni:v.Q.Cipioni creditū eſt(aliudue perpetratum ſcelus cla
dem vllā afferet:qui(vt par eſt)tantopere victrices militum ma= Saluſti⁹:
nus(Secundę eni)res:vt veriſſime Criſpus prodit ſapiētium etiā
animos fatigāt)a rebus factis abſtinentiſſima ſeruas qui milita
rem diſciplinā a Federico patre:qui ſuarum rerum geſtaruz ſplē
dore facile imperatorū omnium gloriam non modo ęquiparauit
verū mēhercule valde ſuperauit traditam pari ſeueritate & indul
gētia ꝑ loci:pro tēporis opportunitate regis.qui deniq; militem
tuū armis tantum intētum eſſe facis.Scis eni optime imperator Iuſtini:
vires armis cōſiare:que vbi a recto itinere deſciuerit:ſeſe oppſſu
re ſunt:niſi opprimant.Cęterum Iuſtin⁹ libro.xxij. Toloſam vr=
bē Gallię nō Tholoſanum in italia oppidum (vt i gelianis codi=
cibus ſcriptū eſt)hiſce verbis appellat Tetoſagi iquit quum i an
tiquā patriam Toloſam veniſſent comprehenſiq; peſtifera lue
eſſent:nō prius ſanitatē recuperauere.q̄ auriſpicū reſponſis mo=
niti aurū argētum q; bello ſacrilegijſq; queſitum in Tholoſenſez
lacum mergerent quod omne magno poſt tempore. Cepio roma
nus conſul abſtulit.fuere auri pōdo.c.x.milia argēti pondo quin
quies decies centū milia quod facile giuz cauſa excidij Cepioni
exercituiq; ei⁹ fuit. Iuſtin⁹ hactenus. Strabo autē libro Geogra
phie.iiij.de Tholoſa cū Iuſtino conuenit. Theſauros vero(ſic in
codicibus legitur)Scipionem non Ception diripuiſſe trahit.Ve= Strabo.
rum(vt obiter(locū corrigā)q̄uis ſemidocti quidam hæc duorum
auctorū verba inter ſe diſſentire,cōtendat:mihi maxime cōſen=
tiunt.Loco enim Scipionem proculdubio Ceptionem legendum
est.de Tholoſa Martialis itidem libro decimo mentionem facit Martia=
lis.

¶Vbi amici:ibi opes.

q Voniam diuitiæ bona valitudo : potētia honor voluptas
& his ſimilia caduca & incerta ſunt : & nō tam in noſtris De ami=
conſilijs.q̄ i fortunę temeritate poſita.Amicitia aūt quæ citia.
a Lelio diuinarū humanarumq; rerum.cum beniuolentia & cha
ritate ſumma cōſenſio diffinitur:omnibus rebus hūanis āte po=
nitur qppe qua nihil i vita mortalium vtili⁹ aptiuſue(id ei mul
tis cōſtat exēplis)eſt quemadmodum Marcus Tullius perſpicue
in Amicitia demōſtrat:vbi Amicitia iqt plurimas res cōtinet quo
quo verteris pſto ē nullo loco excludit nūq̄ itēpeſtiua nunq̄ mole
ſta eſt Itaq; nō aqua:nō igni:nō aere(vt aiūt plurib⁹ locis vtimur M.tulli⁹
q̄ amicitia Hic teſte plauto vet⁹ fluxit puerbiū Vbi amici ibi opes Plautus.
q veꝝ ē ait verbū qd̄ meorat:Vbi amici ibidē opes.Et Fabi⁹ Qui F.Quiti.
tilian⁹ libro quito de hoc itidē mēinit ad quod Martialis haud de Màrtia.

Ayuntamiento de Madrid

bie reſpexit illis verſib⁹ i libro quinto Extra fortunam eſt quic quid donatur amicis. Quas dederis ſolas ſemper habebis opes. Vnde Saluſtian⁹ Sylla apud Iugurthã ſcienter ait. Nulli vnq̃ h[illegible] miuũ ſatis fuit amicorum. Titus quoq; veſpaſianus (vt teſtis e[illegible] trãquillus) recordat⁹ quondam ſuper cœnam q̃ nichil cuiquam tota die pſtitiſſet: memorabilem illam meritoq; laudandam vo[illegible] cem edidit Amici diẽ pdide quę modo paſſim eruditorum præ conio celebrant. Caueãt itaq; oẽs pręſertim principes (vt tu Gu[illegible] de e perfacis dant amici diẽ Scipio æmillianus huius fortaſſe nõ immemor puerbij cuius i hoc Titus videtur veſtigia imitat⁹. St[illegible] debat nõ prius e foro diſcedere q̃ aliquẽ ex adeũtibus familiar[illegible] ſibi atq; amicum quovis pacto effeciſſet.

Saluſti⁹.

Trãqll⁹.

In principes.

Mos ſcipio.

ℭ Affore Temeſæum Genium.

Euthymus.

Pauſanias.

Flixis.

Declaratio.

Strabo.

EVthym⁹ poeta ſp olympiæ victor ait Pli. lib. vij. capit[illegible] xlvij. Ceterum vetus lectio picta idem Pugil non poe[illegible] habet. is in locris Italiæ qui Epeizephiri cognominatu[illegible] ortus Aſtyclęo patre. vel (vt indigenis perſuaſuz eſt:) Cęcino A[illegible] ne genitus qui locros a regnis diuidit hunc ſemel a Taſio theag[illegible] ne victu Pauſanias tradit. non iuſto quidem certamine: ſed circũ uentum dolo. vnde nec Theageni decretus honor: inſuper dam nat⁹ vt multę nomine talẽtum Euthymo repreſentaret demũ Euthymus Italiã reuerſus poſt octauam & ſeptuageſimam fer[illegible] olympiadem Temeſam venit: Genium loci: quẽ Vlixis comiten fuiſſe ab oppidaniſq; quia virginẽ ſtupraſſet: iteremptũ ferebã ob id vagari laruas ei⁹: & niſi placacẽtur: quotanis oblata virgin[illegible] craſſari ſolitas. & pniciem afferre omni ętati ac ſexui compelcu[illegible] Liberata. quã deuorant puella in matrimoniumq; deducta: Vi xiſſe p q̃ diu: alioq; q̃ cęteri mortales ſolent: modo hũanis exce[illegible] ſiſſe. Cęterũ vt puerbij ſenſus tandem reddatur: his Aeliani au ctoritas addat: qui octauo ſuę hiſtorię libro ita iquit Euthym[illegible] locrus ex Italia picta iclit⁹ & robore inſigni fuit lapidẽ geſtab[illegible] ingẽti magnitudie: qui locris oſtẽdit⁹: & Temeſęum Heroa qu[illegible] cuiq; p vim abſtulerat. reddere coegit: etiam cum fœnore vt ind[illegible] natũ ſit adagiũ: is qui ſordidos & iniuſtos quęſtus faciũt. Affor Temeſęũ Geniũ. de quo Strabo ẽt libro ſexto geogra. meminit

ℭ Totidem nobis hoſtes eſſe: quot ſeruos.

Macrobius.

PRętexatus apud Macrobium libro Saturnalium prim[illegible] quod cum ſeruis comiter agendum: & eorum conſiliu[illegible] non omnino ſit cõtẽnẽdũ: verba facit. aduerſuſque. Fu[illegible] gelium ita iquit Tu modo viue cum ſeruo clęmenter quoq; & i[illegible]

Ayuntamiento de Madrid

ſermonem illum:& non nunquam in neceſſariũ admitte cõſiliũ Nani & noſtri maiores omnẽ dominis inuidiã: omnẽ quę ſeruis cõtumeliã detrahẽtes. Dominũ patrem familias:ſeruos familiares appellauerunt. Colant ergo te potius ſerui tui (michi crede) quam timeant Vnde putas arrogantiſſimũ illud manaſſe ꝓuerbiũ ꝙ iactetur totidem nobis hoſtes eſſe quot ſeruos.non habemus illos hoſtes:ſed facimus.quum in illos ſuperbiſſimi:cõtumelioſi ſunt:crudeliſſimi ſum⁹ de quo etiam Seneca epiſtola . lxij. ad Lucilium meminit. Nota Seneca

ℂ Video vrſam parientem

Q Votiens longo quẽpiam tẽporis ĩteruallo vel admodum raro videmus:dicimus prouerbialiter Vrſam parientem video. Eſt enim teſte Pli.li.viij.ca.xxvi.nihil quicꝙ rarius homines ꝙ parientem vident Vrſam. Plinius

ℂ Sardi venales

TIberius Sempronius Gracchus auctore Pli.de viris illu. altera conſulatu ſardiniã domuit.ex eaqꝫ tãtũ captiuoꝝ adduxit: vt lõga vẽditiõe res ĩ prouerbiũ venerit.Sardi venales.quo vtimur.quũ plus nimio res in morẽ trahuntur.

ℂ Tantaleum poculum bibemus.

PHilippus Beroald⁹:vir vtiqꝫ memoria nr̃a eruditiſſim⁹ ex Philoſtrato enarrãs illũ Hieronimi locũvulgariſſimũ in liminari pagina veteris teſtamẽti:vbi ille ait:vt iarchã in throno ſedẽtẽ aureo & de Tantali fonte potantẽ audiret docẽtẽ:ita diſſerit.Iarchas apud Indos philoſophorum princeps eſt. penes quem tantali ſtatua ſub ſcriptione notata eſt.iiij.cubitorũ Longitudinis quæ ſimilis propinãti phialam porrigit in quã humor diſtillat incorruptibilis ex hoc Tãtali poculo ſoliti ſunt bibere indici philoſophi.antequã ſomno indulgeant.iugem humorẽ perinde fundẽte.ac ſi ex fonte ſcaturiret.eſt autẽ amicitiæ firmãdæ cauſa huiuſcemodi cõpotatio apud indos ĩnuẽta:qui miniſtrũ eius faciũt pocillatoremqꝫ Tantalũ:propterea quo hic amiciſſimus mãſuetiſſimuſqꝫ erga hoĩes habitus eſt.hoc eni prouerbiũ: quum ad amicos amicitię confirmandę cauſa ſcribim⁹ vſurpate decenter poſſumus. P.Beroaldus. Hiero. De tãtali fonte.

ℂ Ille homo agit quod canis in ęgypto

P Oſt mutinenſem fugam q̃rentibus quibuſdã qui ageret Antonius familiaris eius vrbane quidem reſpõdiſſe fertur:quod Canis in ægypto.bibit & fugit: quoniam teſte Macrobio Saturnaliorum lib.ij. Pli.lib. octauo in illis regionib⁹ conſtat Canes raptu crocodillorum exercitos currere & bibere. quo prouerbij loco vti poſſumus in eum qui me perculſus illinc quo ſe receperat:raptim aufugit. Macrobius.

Ayuntamiento de Madrid

¶ Repetita Crambe.

Iuuenal' IVuenalis Satyra.vii.ita ſcribit Occidit miſeros.Crãbe re
petita magiſtros Vbi Pollicianus.vir equidẽ ſagaciſſim
ingenii græcũ prouerbium poetam expreſiſſe affirmat
quod eſt quo ſignificatu
q' his poſi ta Crãbe mors eſt.Crãbe aũt braſſicæ gen' e.idẽq; ex
preti it.vt faſtidium repetitę ſępe cõtrouerſie notaret.quu vulgo
quoq; recaleta cta braſſica iã in prouerbiũ faſtidii cõceſſerit. nos
autem eo vti poſſum':vbi aliquid ſępius repetitũ nobis faſtidiũ
parit.

¶ Homo bulla eſt.

BVllas poſt cęteras ſignificationes : etiam appellamus tu
mores illos:qui in aqua pręcipue cum bullit: repẽte exci
tantur & repente euaneſcunt. Vnde illud notiſſimum a
probatiſſimum apud Varronẽ lib. de re ruſtica primo prouerbiũ
legimus/Hõ bulla eſt. Nulla certe fieri verior comparatio potuit
Varro ad vitę humanę fragilitatẽ oſtendens Sumus nam ſimiles bul
lę fluxi & mamento caduci.

¶ Indoctos a muſis atq; gratiis abeſſe.

QVintilianus iſtitutionũ oratoriarũ li.ij:quũ de muſice &
Quinti. eius laudib' loquitur.ita iquit.Vnde et ille mos vt i cõu
uiis poſt cœnã circũfertur lyra:cui' quum ſe:iperitũ.The
miſtocles confeſſus eſſet(vt verbis Ciceronis vtar)habitus eſt in
doctior deniq; in prouerbium vſq; gręcorum.celebratum eſt.In
Themi. doctiora muſis atq; gratijs abeſſe.quo nos admonemur non lite
Cicero. rarum ſtudijs tantũ.Sed certe rerum oĩm artium diſciplinis pro
virili operam quoad viuimus:impendere debere.

¶ Prius teſtudo curſu pręueniet leporem.

GRecũ ꝓuerbium πρωτερον χελωνα παραμειται
δασυποδα
eſi prius teſtudo curſu ꝑueniet leporẽ quod idẽ tractũ eſt.
nam teſtudo lente incedit lepus aũt habita tã parui corporis ꝓ
portionis rõe:oim ferre aĩalium velociſſimus eſt. vnde quidam
Varro a pedum leuitate ſibi nomẽ vendicaſſe volunt:id q̃quã Varro te
Gelius. ſte Ge.li.i.ca.xviij.minime probat:quũ itaq; ipoſſibile: ſit teſtu
dinẽ curſu pręuenire leporẽ.de his quę factu difficilia ſũt huiuſ
mõi ꝓuerbiũ dicitur.Alterũ de daſypode id eſt lepore apud grę
cos prouerbiũ extat:q̃ eſt.

¶ Lepus Carnem quęrit.

GRęci dicũt hoc eſt lep' carnẽ quęrit:quod de ijs dicit̃ qui
ab illo quærũt:quæ i ſe habẽt.queadmodũ ſi carnẽ quæ
reret qua maxime abundat. Scribit enim Ariſtoteles da
Ariſto. ſypodem timidũ animal omniũ prædæ naſci ſolum ſuper fœtom
aliud educãtem alium in vtero pillis veſtitũ habentem : aliud im
plume:aliud ichoatum:aliud non perfectũ. quæ itidem Plinius

Ayuntamiento de Madrid

lib.Viij.capite lv.ad verbũ ꝑpe modũ refert:quod adagiũ elegã
ter iterpretat⁹ eſt.Te.prío.Eunucho:q ait lepus tu te es:& pulpa Terẽti⁹.
mẽtũ qris.i.q̃ris ab alio.q̃d i te habes.hoc eſt blãdiris ſcorto:quũ
ipſe ſis ſcortũ:quod ſi donat⁹ & cęteri illi⁹ poete interp̃tes ite.le-
xiſſe:nõ fuiſſẽt tot ãbagibus vſi i re ſimplici atq; aperta:nec me-
p̃territ q̃d nonnulli ad id referri volũt.quo ſingulis leporib⁹ (vt
Plinius ait) vtraq; vis ineſt.Verũ prior ſentẽtia magis placet.

¶ Ab auo incipere.

n Emo fere eſt ſit q̃uis mediocriter erudit⁹:quẽ fugiat quã
lõga ſit Heleno Genealogia:& ſępe atq; ſepi⁹ a poetis re-
petita: ex quo quotiens quis alte incipit & propemodũ
ſupra principiũ rem texere dicimus prouerbialiter.illum ab ouo
incipere: cum gemino ouo Caſtor.Pollux: Helena. Clitenneſtra
ortum habuerint:q̃d Horatius in poetica arte ita ſcribẽs tetigit. Notari⁹
Hec gemino bellum troianum orditur ab auo.

¶ Cretes neſcit pellagus.

C Retenſes prioribus annis nauigandi principatũ tenuere
Vnde ſermone vulgatũ eſt prouerbium:quod ſi quis que
callet:ſe ignorare diſſimulat.dicimus ironicos Cretes ne Strabo.
ſcit pelagus:hęc ex Strabone ad verbum.li.x.geog.

¶ Difficilia honeſta ſunt.

p lutarch⁹ de liberis educãdis:q̃d iquit incõſulto ac temere
dictũ factumue ſit:id pulchrũ eſſe nequit.Vt que i ꝓuer Plutarc⁹
bio eſt.Difficilia honeſta ſũt.Sẽſus autẽ adagij facilis &
aptus ẽ:ſignificat.enĩ id fere (q̃n virtutis nomine oia honeſta cõ
tinẽtur quod Iactantius in primo diuinarꝫ iſtitutionũ libro ait. Lactãti⁹
qui ita ſcribit.Nã quia virtutib⁹ amaritudo ꝑmixta eſt. vitia ve
ro voluptate cõdita ſunt: illa offenſi ac deliniti homines ferũtur
in p̃ceps & Pittac⁹.ꝑ difficile eſt iquit bonũ eſſe:& Mar. Tullius
quo difficilius:hoc preclarius :idẽ i calce tertij tuſculanarũ libri. Pittacus
Quid aũt Preclarũ non idẽ arduũ.& Martialis ad hoc idẽ alludẽs Tullius.
ad furẽ.Non ſex paratur aut decem ſophos numis.

¶ Similis Bacelo.

q Vitilian⁹ oratoriarũ iſtitutionũ lib.v.Ad vero inquit ſta
tuarũ artifices pictoreſq; clariſſimi cũ corpora ſpecioſiſſi
ma pingẽdo:fingẽdoue:effingere cuperet:nuſq̃ tamẽ in
hũc iciderũt errorẽ:vt Bogaũ aut megabyzũ aliquẽ i exẽplũ ope
ris aſſumẽtes ſibi : ſed doriphorũ illum aptũ vel militiæ vel pa-
leſtrę:aliorũ quoq; iuuenũ bellicorũ & athletarum decorare cor-
pora exiſtimarunt. Vbi Bogaũ Megabyzũ pro imbellib⁹ & mol
lib⁹ accepit:Sed mẽdoſe Bacchiã vt hermolaus ſuper trigeſimo-
quinto li. Plinij docet ſcriptum erat qui ait potes & Bacelũ i Fa.

Ayuntamiento de Madrid

ſegere quã & ſemiuirũ deſidia & libidine inſignẽ fecit ꝓuerbiũ,
id eſt ſimilis bacelo.auctor Suidas:quo nos in molles homines &
Suidas. itidem libidine inſignes decenter vti poſſumus.

¶ A laxo rixam queris.

H Oc antiquũ eſt ꝓuerbiũ : dicẽte Seneca lib.de ira.iij.Vet⁹
Seneca dictũ eſt a laxo rixã queri.Vnde quotiens quiſpiã ſeu diuites ſeu virib⁹ pſtans hominẽ pauperẽ irritat: vel imbelle aut defatigatum ad pugnã ꝓuocat.elegãter dicimus.a laſſo rixam queris quippe qui reluctari nec poteſt : nec omnino audet.

¶ Diuturnę lemę.

plinius. E St quidẽ lema gręcis lachrima : ſz cõgelata:vt teſtat̃.Pli. li.xxij.ca.ij.ita ſcribens.ſi lemę i oculis erũt licet oẽs fere
hermo. e codices(vt Hermola⁹ perſpicue demõſtrat) ꝑperẽ lachrimę nõ lemę habeãt.Et quoniã huiuſmõi lemę.lachrime ſi diutius in oculis congelatę fuerint hominem ſegnem ac pene ſtultũ ſignificant.Hinc apud Ariſtophanem prouerbiũ eſt.
hoc eſt diuturne lemę in eos qui parum prudentes ſunt.

¶ Ita fugito ne pręter cauſam

h H Oc vetus eſt ꝓuerbiũ.ſignificat aũt ꝙ vnuſquiſq; debet vitium vel culpã vel infamiã fugere.ſed ita.quod nullo id pacto pręter cauſam ſuã ſit:hoc eſt ne prętermittat cauſam ſuã.quę ſit ſibi tutiſſimũ receptaculũ:aut ne timeat ſe ad aleam exponere quũ id res poſtulet.quod eleganter a Teren.i phormione vſurpatur.nos autẽ decenter vti poſſumus quum ſignificare volum⁹
Terẽtius eſſe rebus noſtris ſemper conſulendum.

¶ In lente vnguentum.

Gelius. a A Pud Geliũ li.noc.atticarũ.vij.ca.xxvij. ꝓuerbiũ gręcum legit̃.Sic eñi ait ne planc fiat gręcũ illud de Varronis Saty.prouerbium. id eſt i Lente fabulã ſed mendoſe ſcriptum eſt : vt perbelle Beroaldus demonſtrat qui non fabulam:ſed vnguentum & nõ. ſed
Beroal. qđ vnguentum ſignificat.agendũ eſſe docet.male igit̃ lẽs leguminis genus cũ vnguento conuenit:ex quo quũ volum⁹ notare quẽpiã ꝓpter iparilitatẽ haud ſatis cõmode cũ aliquo copulatũ eẽ ad aliqua munia ſubeũda.dicimus in lente vnguentũ eē.
Tullius hoc prouerbiũ vſurpat etiã.M.Tullius quadã ad Atticũ epiſtola decẽter vbi in lente vnguentũ dixit:quũ carpere voluiſſ et Lentulũ Clodię filiũ haud quaquam cũ Metello Cretico & L.Flacco viris clariſſimis in legatione collegam copulandum.

Nihil cum fidibus graculo:nihil cum Amara cino ſui.

i D Ẽ Geli⁹ in calce operis meminit veteris ꝓuerbij qđ haud longe abeſt a ſuperiore⁹ ſic eñi ait Vetus adagiũ eſt nihil cũ
Gelius.

Ayuntamiento de Madrid

ſidibus graculo:nihil cū amaricino ſui. Senſus ꝓuerbij eſt ſatis apert⁹ quo ſignificat̄ neq; muſicam graculis auibus obſtreperis & clamoſis neq; vnguētū porcis imūdis & lutoſis cōuenire. Amaracinū ei penultima correpta teſte Pli.lib.xiij.capi.i. vnguēti gen⁹ ē q̄ d(vt apud Lucreti.li.vi.legere eſt peculiariter ſues odore. hoc igit ꝓuerbiū i eos vſurpam⁹.q(vt Vergiliano vtar.verbo)illaudati ſe viris illuſtrib⁹ cōferre:& āpliſſimos honores inhiare audent

Plinius. Lactant. vergili⁹.

¶Harenam menſuras.

o Vum liber pr̄ ꝑ deſerta lybiæ exercitum duceret:vniuerſa iā aſia deuicta:& ſiti admodū laboraret iploraſſe a p̄re auxiliū dicitur:quo facto apparauit ei ex tēplo aries:quendā fugiētem ſequit̄:perueniſſe illo duce ad fontē amœnū innum: qua ꝓpter deſiderio poti⁹ exiſtimaſſe Ariete illū fuiſſe Iouē:eiq; tēplū miræ magnitudis i harena cōſtituiſſe.de quo Martia.verſus.Diſſimuletq; deū cornib⁹ara fregns id licet pollicianus de Appollis ara i delo dictū eē cōtēdat.& Deū vocaſſe amonē hoc ē Ioue harenariū,Greci ei harenā vocāt.vn̄ ē frequēs hoc apud eos ꝓuerbiū de ijs q̄ fruſtra i re diffici laborant.
hoc eſt harenam menſuras.

martial. policia.

¶Gipríj bouis merenda.

v Eteres Ciprij bouis merēda ioco prouerbij vocabant turpem cœnam ac vilem ſignificare volentes.quoniam i Cypro iſula boues hūano ſtercore paſcebāt auctor eſt . Pom.

¶Lacia eſt Alea.

APpiam⁹ Alexādrin⁹ li.ij.ciuiliū bellorū & Sueto.referūt Ceſarem quū is e gallia rediēs armato exercitu(q̄ fenatu cautum erat)Rubiconis pōticulum trāſiſſet:iacta eſt: alea dixiſſe quod profecto vice ꝓuerbij noleuit quū ſic incepta res eſt aleā ſignificat ſepe riculis exponere.)de quo cicero in philippi.meminit.hoc eni ac certos audaces ſubeuntib⁹ caſus(vt plutarch⁹ vt deſiſtere integrū nō ſit q̄ dicam⁹ iacta ē alea facere:eni prodit)vulgo.exordiū eſſe ſolet alea autē dicit̄ oīn ludo i fortunæ varietate colato:accipit̄q; pro periculo atq; de oē & ferū euētu Plinius Mra.tul.extra oēm ingenij aleam poſitus et Luc.quoq; placet alea fati alterutrum merſura caput.

appiam. Sueto. cicero. Plutarc. Plinius.

¶Das aſſem Elephanto.

h Oc dictare ſolebat Auguſtus ceſar(vt teſtis eſt Suetonius) quum quiſpiā illi libellū timide porrigebat. cuius etiā rei Macrob.eſt auctor quin.Saturnaliorum:libro ſecūdo ita ait. Auguſtus quū ei.quidā libellū.trepidis offert: & modo ꝓfert manū & mō traheret.putas inq̄t te aſſem elephāto dare:q ei aſſem hoc eſt tūmū elephāto dare.cū pauore & formidīe porrigebat. Vn̄ in

August⁹

Ayuntamiento de Madrid

eos q̄ timide aliquid agunt prouerbium eſt. Das autem elephāto de quo Quītiliā. quoqꝫ li. inſtitu. orat. vi. meminit. quod autē elephātis a pp̄lo nummi darentur teſtatur Plini. ſic ſcribens li. viij. de elephātis: Stipes quas popul' dediſſet ſeruatæ & i ſinu effuſæ

❡Lupus eſt in fabula.

Vergili⁹ Luporum viſum creditur hominis noxi⁹ eē vocēqꝫ ei quē priores viderit adimere. Ver. i bucolicis itaqꝫ hō teſtatur Nūc oblita mihi tot carmina vox quoqꝫ Mœriz iā fugit ipa lupi Mœri videre priores. Hic factū ē ꝓuerbiū Lup⁹ ē in fabula. quoties ſupueniente eo: de quo ſermo erat neceſſe eſt tacere q̄d Terē.

Terētius in Adelphis vſurpat.

❡Hic nauigat Anticiram.

Anticyra iſula ē ad regione phocaicā ꝑtinēs in corinthū verſa. i q̄ igēs hellebor icop. a naſcit. q̄ quū morbo comiciali medeat (vt cōſtat auctore. Pli. Liuiū durſū ob eā cām Anticyrē petiſſe) & ad purgāda corpa valeat. Ouidio i. iiij. de pōto dicēte Ibibe dixiſſem purgātes pectora ſuccos. quicquid & i tota naſcit autiera. ſed potiſſimū inſaniā tollat. teſte Hora. in. ij. Sermonū qui de auaro iſaniēti ait. Dāda eſt hellebori multo pars maxia auaris & Perſio Satyra quarta Anticyras melior ſorbere meracas. hic ꝓuerbiū fluxit quod quum ſimbolycos & ſubobſcure quēpiaz tanquā minime mētis cōpotē iſaniē coarguere volumus: dicim⁹ hic nauigat Anticyram.

Plinius. Ouidius Horati⁹. Perſius.

❡Nilū habetis & Vinum quæritis.

Sabellic⁹ Pescenius niger Roman⁹ iperator (vt. M. Antonius Sabellicus i hiſtoriis teſtat) quū apud ęgyptū ab eo milites vinū peterēt rn̄dit nilū habetis. & vinū q̄ritis quomodo loco ꝓuerbij vſurpatur: quū quis vini caritate laborās nimio magno ſtudio vinū q̄rit veluti nō haberet aquā primū mortalibus poculū a natura datū

Trāquil. conſimile exēplū illud Augusti eſt q teſt Trāqui. populū de vini caritate quærētē ſeueriſſime coercuit dicēs. Satis ꝓuiſū eē a genero ſuo Agripa. productis pluribus aquis: ne homines ſitirent.

❡Sunt apinæ Tricæqꝫ.

Martial Martialis in appophoretis verſus teſtatur. Sūt Apinæ tricæqꝫ: & ſi q̄d vili⁹ iſtis: in cui⁹ (bona vēta dictū ſit) iterpretatiō Domiti⁹ vir alioq̄n non idoct⁹ perſpicue hallucinari & claudicare videtur. q̄ iquit Apinæ nam res leuiores ſolebant mitti in apophoretis. Apię ab apio fructu fragilis corticis. Tricę impedimenta dicuntur hoc ille: quod q̄tum ſententiæ vrbaniſſimi poetę conueniat: aliorum iudicio penſitandum reliquimus. Ceterum ego affirmate auſim Martialem in hoc loco haud dubie vetus tetigiſſe prouerbium: q̄ huiuſmodi eſt apina. Tricæqꝫ duo apuliæ opida fuerunt que teſte Pli. li. iiij. cap. x. Rex Di

Domiti⁹

plinius.

Ayuntamiento de Madrid

comedes euertit:tāta ignominia: vt ꝓuerbij ludibrium transierit quoties itaq; rem vile & nullius precii ostēdere volumꝰ Apinas & Tricas noīamꝰ quod vehemēter cum poetæ sensum congruit. nobis aūt potiſſimū explicare placuit:parti vt vlo cum emacularem partim vero vt ꝓuerbij ſēsus aperiēdo studiosis cōsulerē hoc ēni longe plures vsurpare:q̄ intelligere videbam. Plinius

¶Tanquam Polij folium es.

p Oliū herba authore Plinio li.xxi.ca.vij.iclita est Musei & Hesiodi laudibꝰ celebrata:ac adōnia vtilis. q̄ prorsus mirā in se varietatē repētinamq; mutatione habet. eius ei foli a(vt tradūt)mane cādida:meridie purpurea:sole occidēte cærulea aspiciūtur.Vnde iā ꝓuerbi loco inoleuit:vt cū volumus quēpiā taxare.q̄d aliud(vt salustianus verbis vter)stās. aliud sedes sentiat & varius & mutabilis sit dicimus tu tanquam polij folium es. Salsti⁹.

¶Vbi Vber:vbi tuber:vbi mel:ibi fel.

h Oc adagiū luculēter a plauto ī Amphytriōe his verbis declarat.ait.n.ita dijs placitū ē ab eodē culmine voluptas & ei mœror comes seqtur.q̄d regnū ē.n. rerū oīm viciſſitudo vtrūq; potiſſimū hēt.Vt dionisi.Syracusanoꝝ tyrāni exēplū illd̄ celebre demōstrat:Nā illiꝰ Democles qdā(vt Ci.i vltia tuscu a & Hora .i.ij.carminū referūtur.)diuitias atq; opes vehementer admirabat:illūq; fęlicē putabat.At Dionysius qui sibi suaꝝ curaꝝ cōsciꝰ esset:Vis ne iquit Democles que felix sit vita tyrāica degustare quū ille ānuiſſet:iuſſit hoīez ſtrato purpura atq; auro exornato recūbere: epulasq; regio luxu iſtructas apponi: adeeq; illi q administrarē:pulcherrimos pueros.adeo vt fęliciſſimū illis rebꝰ se putare democles poſſet.verū eodē tpe ex laqaribꝰ triclini acutū ensē eqna seta alligatū supra discūbētis caput pēdere curauit maximo timore ꝑ omnia temporis pūcta afficiebatur democles ne i caput suū decidere tēsis ita nullā ex tāto rerū apperatu voluptatē capere potuit.Sic Tyrannum orauit:vt abire liceret:quo iā beatꝰ nollet esse.Quod itidem teste Suetu. Augusto cognoscēs de resignādo imperio bis cogitauit.quod tamē ne faceret Vergilius sua sit.Te quoq; Guido pīceps ne tā dira cupido capiat.est enim pulchrū iperare:Sed bene(vt tu ipe facis)admodū difficile:quod Diocletianus dictare solebat.. Plautus. Dionisiꝰ Democl. Suetu. Dioclit.

¶Argentanginam pati..

c Litolaus scripsit legatos Mileto publicę rei causā venisse Athenas.tū q̄ sese verba facerēt quos visū erat aduocasse aduocato(vti erat mādatū) verba ꝓ milesijs ad ppl'z fecisse Tūc.Demosthenes milesioꝝ postulatis acriter rñdit Clitolaꝰ.

Ayuntamiento de Madrid

Res i poſterū diē reiecta ē. Legati ad Demoſthe. venerīt: magnoq̄
ope orauerīt: vti cōtra ne diceret. a qb⁹ auctore Gelio lib. x. ca. ix.
[Gelius.] pecuniæ quātū petijt accepit poſtridie cūres agi denuo cœpta e…
Demoſthenes lana multa collū: ceruiceſq; circūuolut⁹ ad populū p…
dijt. & dixit σιναγχην id eſt anginā pati. q eſt morbi gen⁹ eo cōtra
mileſios loq nō quire. Tū e populo vnus exclamauit nō
σιναγχην i. anginam ſed ἀργυραγχην
[Ariſtode] hoc eſt argētanginā eſſet. quod ēt ipe Demoſthenes poſtea nō c…
celauit: qn gl'ia quoq; ſibi aſſignauit. Nā quū Ariſtodemū actorē
fabularū interrogaſſet: q̄tū mercedis vti ageret accepiſſet: Et ar…
ſtodem⁹ talētu reſpōdiſſet. At ego plus īquit accepi: vt tacerē: hā…
[Dema.] quis hyſtoriā Gracch⁹ i oratiōib' eodē Gelio teſtate i Demade c…
tulerit. quo vndecūq; ſit: vice ꝓuerbij icrebuit in eos q pecuniā…
accipiūt: vt iuſte agāt vl' quū i agēdis cāis loq deberet ipi tacent…
pecunia corrupti. ¶ Nodū in Scirpo queris.

[Donat⁹.] S Cirpi teſte Donato lenis iūci ſpecies ſunt: & qm̄ nodo ca…
rent. hic factū eſt ꝓuerbiū Nodum. Scirpo querens de iis
[Terenti⁹] qui in rebus claris atq; apertis difficultatē faciūt de quo Terē. in
andria meminit. ¶ Homero maſtix.

[Ptolom.] Z Oilius libros aduerſus Homerū ſcripſit eoſq; Alexādriā
veniēs ptolomeo regi recitauit. Ptolome⁹ quū audiſſet p…
[zoilus.] etarū parentē īdigne carpi nullū illi reſponſum dedit zoilus qu…
diu fuiſſet in regno: rerum tandem inopia conpulſus Regē adij…
rogans: vt ſibi dari aliquid iuberet. Tunc Rex inquit Home. qu…
mille āte ānis deceſſit: quo perpetuo tot milia hoim paſcit: quan…
tu quoq; debes. q meliori īgenio profiteris: non modo vnum. ſe…
etiā plures a lere poſſe. Dignū ꝓfecto ſapienti ſummo rege reſpō…
ſū. Hic vero ſibi cognomē adoptauerat: vt Homero maſtix Voc…
[Ouidi⁹.] ret Ouidio dicēte i primo de remedio amoris igeniū magni uo…
detractat homeri Quiſquis es ex illo zoile nome habes. q̄d verb…
apd grecos flagellū ſignificat. Tractū idē ꝓuerbium vt oēs hui…
modi doctorū virorꝫ calūniatores homero maſticas noiem⁹ oī…
[Gelius.] deniq; obtrectatorib⁹ accōmodari poteſt vt virgilio maſtix. Gel…
[Plinius.] in frōte. xvi. noc. Atticarū libri cuius liber iquit etiā ferē nefan…
do titulo Cicero maſtix vſurpat Plinius quoq; in ſuo prooemio…
¶ Ad Calendas græcas.

[Trāquil.] A Vguſtus Cæſar (vt Trāquillus tradit) quū volebat aliqu…
nūq̄ eē ſolutūrū ſignificare: nō illepide dicebat: ſoluet a…
calendas græcas. hoc eſt nunq̄ quia greci nō habent calendas i…
itidē ſignificatū quoq; elegāter dicim⁹ ad neomenias latinas q…
[hieroni.] (vt refert Hier. ad fragellam de iterpretatiōe pſalmorū) latini ne…

Ayuntamiento de Madrid

mennijs carent. ¶ Leges bone ex malis morib⁹ pcreãtur.
Quũ populus romanus nimio luxu corruptus ſumptuoſiſſim⁹cir
ca cœnas effectus eſſet: quod vt Horati⁹ ait nuſque mediũ eſſet
multæ ſeueriſſimæ leges ad huiuſmodi luxuriã coercẽdam latæ Horati⁹.
ſunt. Quas Cato cibarias appellauit. Cæterum ſumpturiæ dice- cato
bantur id eſt de moderãdis ſumptibus latæ. Inde vetus ꝓuerbiũ
manauit leges bonæ ex malis moribus: procreãtur. Etenim niſi
peſſimis effuſiſſimiſq́ʒ viueretur moribus: profecto nõ opus fe-
cundis legibus eſſet de quo Macrobius libro. Saturnaliorum ter- Macrob.
tio mentionem facit.

¶ Euenit mihi quod Polluci.

SVetoni⁹ de ædilitate Cæſaris ita ſcribit: Venatinoes aũt
ludoſq́ʒ & cũ collega & ſeparatim edidit: quo factũ eſt: vt
cõmuniũ quoq́ʒ impẽſarũ ſolus gratiã caperet nec diſſimu-
laret. Collega eius. M. Bibulus euenire ſibi quo polluci: hæc ille Suetoni.
Ideo. n. dicebat bibul⁹ ſibi accidiſſe quo polluci: nã quũ tẽplũ eſ- Bibulus.
ſet ſacratũ. Romæ i foro teſte. Liuio lib. ij. Caſtori & polluci: vni⁹
tantũ Caſtori dicebat q̃d vice prouerbij vſurpari poteſt. quũ duo
cõmune munus obeunt alter vero muneris mercedẽ aſſequitur.

¶ Ede Naſturtium.

NAſturtiũ auctore Plinio. li. xx. capite. xiij. herbe gen⁹ ẽ: no- plinius.
mẽ aũt nariũ tormẽto accepit. Vnde factũ eſt ꝓuerbiũ ad
excitandum torporem. εσθιε καρδαμον:
hoc eſt ede naſturtiũ. quod perinde eſt ac ſi diceremus expergiſce-
re. excitare. ¶ Ad caluo ad caluum.

CAius Caligula altera fax hũani generis ſtans(vt teſtis ẽ
Trãquillus) intra mediã porticũ volens vt indifferẽter oẽs Trãqll⁹.
cuſtodiæ: ad ſuppliciũ deducerentur hac prouerbiali elo- Dion.
cutione. i. caluo ad caluum vſus eſt. cui⁹ rei(vt Dio auctor ẽ) rõne
hec eſt quum. n. Caligula recognoſceret cuſtodias duo forte ade-
rant calui: alter i ſummo alter i imo carceris vt inter duos caluos
omnes cuſtodię continerentur. caius igitur vt nullo delictorũ di-
ſcrimine habito omnes ad vnum punirentur. ita ſymbolicos ad
ſupplicium duci imperauit: quod loco prouerbij vſurpare poſſu-
mus: quum aliquid nullius rei habita ratione fieri iubemus.

¶ Non omnium eſt virorum Corinthum nauigatio.

STrabo lib. Geographiæ viij. quũ de corintho loquitur ita
in ĩ inquit Veneris etiam templũ adeo locupletatum ex- Strabo
titit. vt ſupra mille Deæ proſtitutas puellas capere: quas
Veneri viri mulieresq́ʒ adduxerãt. propter has igitur fre-
quens in vrbẽ multitudo turbaq́ʒ conueniebat. Vnde Ciuitas mi-
rum immodum ditabatur nautę etiam leuiter ſumptus factitan-

Ayuntamiento de Madrid

tes abſumebãtur Hinc vulgatũ veteri ſermone ꝓuerbium. Non omniũ eſt virorũ Corinthum nauigatio. Phocion aũt (vt Gel. eſt teſtis) inde natũ tradit quod Lais meretrix nõ admittebat niſi qui ſoluerent quantũ poſceret. Cuius Horati. quoq; libro. epiſtolarũ primo meminit. nos autẽ vti poſſum⁹: quũ inuere volumus fortunã nõ æqua lance omnibus fauere. Eodem etiam Stra. teſte cuiuſdã meretricis facetum illud poſteris vulgatũ eſt reſponſum nã quum altera illi exprobaret inertiã. quod nulla operis teneret ĩduſtria nec lanas attingeret. Ego inquit talis in hoc breui tempore ternas diſpoſui telas. innuens ſe maiorẽ diuulgãdo corpore queſtum feciſſe. quam illam ex lanificio.

Gelius. Horati⁹

ℭ Pœnitere tanti non emo.

Q Vũ inter eas meretrices de qbus ſuperi⁹ dixim⁹ Lais eſſet q̃ auctore Gel. li. i. cap. viij. ad elegantiã venuſtatẽq; forme grãdẽ pecuniã demerebat. Coueẽt⁹ ad eã ditiorũ hoĩm ex oĩ gręcia celebres erant: nec tñ admittebat niſi q dabat q̃d popoſcerat. poſcebat ãt illa nimiã quãtitatẽ: ad hãc ille Demoſt. culũ addijt & vt ſui copiã faceret petijt At lais σμυριασ Δραχμασ i. decẽ dragmaꝝ milia popoſcit tali petulãtia mulieres atq; pecunię magnitudine ict⁹ expauiduſq; Demo. auertitur & diſcedens. Ego inquit pœnitere tanti nõ emo: q̃d nos vel ĩ cõſimili re vel quũ ea declinamus: quæ ſi perpetraremus paulopoſt pœnitentiam nobis allatura forent: prouerbialiter viurpare quimus.

Gelius. Demoſt.

ℭ Hic habet fœnum in cornu.

B Oues quũ cornu petũt: mos eſt: vt in eorũ corniculis fœnum alligẽt: quo ſignũ dañt trãſeuntibus: vt caueãt hinc metaphoricos ꝓuerbiũ fluxit: quũ hoiem maledicũ cernerent fœnum habet in cornu dicerent Hora. i primo. Sermonũ. Fœnum habet in cornu: longe fuge.

Horati⁹

ℭ Prandium Caninum.

P Randiũ abſtenium in quo nihil vini potatur: prouerbialiter caninũ appellatur quia canis vino caret. hæc ex Gellio li. decimotertio.

Gelius

Nulla dies ſit ſine linea.

A Pelli oĩm pictori optimo ꝑpetua a conſuetudo fuit: nũq̃ tam occupatã diem agendi vt non lineam ducendo artem exerceret. ex quo natum eſt prouerbiũ: quum ſignificare volumus non eſſe fruſtra terẽdum tempus. Nulla ſit dies ſine linea dicimus.

Appel.

ℭ Pto adamato veſpaſiano.

H Oc ꝓuerbialiter dici poteſt. quũ quis ĩ rõnario libello referre vellet: q; pro munere amatorio prodegerit vt facere admodum ipſe Vaſpaſianus yſus aduerſus procuratores ſuos ration

Ayuntamiento de Madrid

impenſarum referentes.Tranquillus auctor:

℃ Citius elephanti parient.

P Liniusī prefatione iquit quū celeriꝰ etiā elephāti pariēt q đ ideo ꝓuerbio icrebuit.quia.x.annis(vt idē Plinıꝰ lib. viij.capite.x.tradit)geſtare ivtero elephantos vulgꝰ exi ſtimat.Ariſtoteles biēnio:nec amplius quam ſingulos vno partu gignire fert. Vnde vetus adagium eſt quum ſignificare volumꝰ aliquid tarde fieri:vt dicamus celerius elephanti parient:ad hoc vel illo vtimur. Plinius. Ariſto.

℃ Citius mula pariet.

P Liniꝰlibro.viij capite.xiiij.de mulis ita diſſerit obſeruatū ex duobꝰdiuerſis generibus nata tertij generis fieri & neutri parētū eē ſimilia eaꝗ ipſa:quæ ita nata ſunt non gignere i omni animaliū genere.Id circo mulas nō parere.quod etiā teſtať.Ari.lib.x.de animalibus quū iquit genus mularū totū eſt ſterile.Eſt tamē i animalibus peperiſſe icpe:verū prodigij loco habitū q đ Appia Alexādrinus libro.i.in ꝓdigijs accidis accidiſſe.ante Sylle ingreſſum in vrbē prodit.Theophraſtus vulgo parere i capadocia tradit ſed eſſe id animal ibi ſui generis. Item Pli.li.xxx.capite vltimo(quæ nō lōge ab re eſt)quum de quarundā beſtiarū miraculis loquitur puluerē inquit in quo ſe mula volutauerit corpori inſperſum mitigare ardores amoris. Plinius. Ariſto. Theo.

℃ Velocius q̄ Aſparagi coquantur.

A Vguſtus Cæſar ad explicādā(autor Trāquillus)feſtinatę rei velocitatē dictitabat citius q̄ aſpagi coquanť: qui quū cito coquātur iam Cęſaris dictū i prouerbiū ceſſit. Tranql.

℃ Ad viuum non refero.

H Oc medicis tractū eſt qui vſqꝫ ad viuā carnem vulnera curāt quo Lelius i amicitia ad ſuperſtitioſam nimiſqꝫ ſubtilē refutādā ſtoicorū de ſapiētibus ſentētiā vſus ē q đ ſignificat nō eſſe oīa ad vnguem exploranda.a quo nō diſcrepat illud ab eodem Lelio prouerbij loco paulo inferiū vſurpatum. Leuius.

℃ Agamus pingui Minerua.

M Inerua ingenium dicitur(eſt enim ingeniorum dea) quare quum ſignificare volumus non oportere nimis anxie & moroſe.atqꝫ curioſe oīa inquirere dicimꝰ.Agamus pingui minerua.i.craſſo ingenio quod Colu.li.xij.ita ſcribens vſurpat.in hac autem ruris diſciplina non deſideratur eiuſmōi ſcrupulitas ſed(vt quod dicitur pingui minerua)&c.cuius deꝗ:quum mentio facta ſit non erit alienum ſubijcere illud. Colu.

℃ Sus mineruam docet.

c.i.

Ayuntamiento de Madrid

Inerua non ſolũ ingenij(vt dictum eſt)Deam eſſe poetæ
m finxerũt ſed ſapiẽtiæ omnes appellãt quippe quæ verti
Horati⁹. ce capitis Iouis nata eſt quare Horati⁹ in carmine ait
ximos illi temen occupaui Pallas honores. Nã deo nemo proxi
mior eſt q̃ ipſe ſapiens. At ſus quũ omniũ animaliũ immũdiſſi
mus ſit.quid tam impar & indecẽs atq; abſurdũ eſt.q̃ ſuem doc
re Mineruã.quotiens igitur hominem imperitũ videmus qui ſa
pientẽ docere nitatur nõ illepide huiuſmodi ꝓuerbio vtimur.q
Hieronim⁹ in quadã ad ruffinũ epiſtola vſurpat.qui illud quoq;
Hiero. loco adagij in eadem epiſtola.

Oportet mendacem eſſe memorem.

Ieronym⁹ inquit oblit⁹ veteris ꝓuerbij mẽdaces memo
h res eſſe oportere Et Apulei⁹ in apologiæ orõne ſecũda
Apulei⁹ pe audiui nõ de nihilo dici mendacẽ memorem oporte
Terẽtius Cui illud Terentianũ:fallacia alia aliam trudit ſubiacet.

Tenebre Cimmerie.

Etus adagiũ eſt ab antiqua hiſtoria ſumptũ Cimme
V enim populi Scitici fuerũt a quibus Boſphorus cimm
rius eſt nominat⁹:quamuis ſtrabo in ſeptio geographi
Cimmerium poſphorum qua cymbarium a cymbris dictũ pu
Cimmeriorum autem clima quum tenebroſum ſit: & aer quoq;
caliginoſus: vt teſtis eſt idem Strabo in primo & Tibullus dic
Tibull⁹. Cimmerion etiã obſcuras acceſſit ad arces Quis nunquam cad
te dies apparuit ortu.Hinc deductũ eſt prouerbium Tenebræ C
merie in eos qui tanquã cæci omnis veritatis experti ſunt qu
Lactantius firmianus libro diuinarũ inſtitutionum quīto.cap
Lactãti⁹ quinto ſic ſcribẽs vſurpat Ocæcũ pectus.omentem cimmerijs
aiunt)tenebris atriorẽ. Et diuus Hieronymus contra Ioanne
Hieroſolymitanũ Rogo inquit quæ tãta eſt cæcitas. Cimme
hierony (ſicut aiunt)tenebris iuoluta Cimerios etiã Ephorus ĩ italia f
Ephor⁹. ſe tradit iuxta lacũ auernũ.& ĩ ſubterraneis habitaſſe domici
quorũ morẽ patriũ eſſe vt ſolẽ nemo intucatur.Verum noctur
Dioniſi⁹ tẽpore egrediunt̃.De quibus Dioniſius de ſitu orbis meminit
feſt⁹ Põpei⁹ ita ſcribẽs.Cimmerij dicũtur homines qui frigor
occupatas terras incollũt quales fuerũt iter Baias & Cumas i
regione ĩ qua cõuallis ſatis eminẽti iugo circũdata eſt: quę ne
matutino neq; veſpertino tempore ſole contingitur.

Homo duræ ceruicis.

Eruix ſingulari cõtra Seruij ſententiã.pręter alia ſignifi
C ta a ſcriptoribus ſæpiſſime ꝓ ſuperbia vſurpat̃. Vnde v

Ayuntamiento de Madrid

ꝓuerbiſ icrebruit.Homo duræ ceruicis: hoc eſt ſupbus Vel ab eo quia ceruix poſterior colli pars ē.ex qua origo eſt oībus neruis et quoniā nerui ipſi corpꝰ erectū ac rigidū faciūt.Qui i ceruice ſunt collocati:dicimus hominē durę ceruicis.quaſi idomabile:more ferociū boum.Et a diuo hieronymo i interpretatiōe veteris teſtamenti dictum eſt.Populus iſte durę ceruicis eſt. hieroni.

❡Dies adimit hominibus dolorem.

h Oc auctore.Terētio i Heauton.Vetus eſt Adagium: apud quē Menedemꝰ conqueres aut illud inquit falſum eſt:qđ vulgo audio dici:Diem adimere ęgritudinem hominibus ſignificat autem illud quod Seruius Sulpiti ad Ciceronē de obitu Tullię ſcribēs ait.Nullus dolor eſt:que nō lōginquitas tēporis minuat:atqꝫ molliat.Vnde vere Ouidiꝰ tēpus edax rerū appellat quādo dolorē minuit vel tollit.quod haud facile eſt: nam (vt Cicero ait)cui placet obliuiſcit cui dolet meminit.Nos aut hoc adagio vti quimus quū innuere volumus tēpus oīa cōſumere.vti. Marcꝰ Tulliꝰ dicit nihil eſt opa manuque factum quin nō minuat cōſumatqꝫ vetuſtas.& Horatiꝰ i carmie Dānoſa qđ nō minuit dies. Teretius Seruius. Ouidius Cicero. Horatiꝰ.

❡Epimenidis ſomnum dormit.

e Pimedide auctor eſt Pliniꝰ libro ſeptio capite.& lij. & Laer.li.primo Quorū puerū ęſtu i itinere feſſuz i ſpecu ſepte & quinquaginta dormiiſſe annis: reruz facie mutationeqꝫ mirantem velut poſtero experectu die ex quo iam loco prouerbij vulgatū eſt.quod quū volumus notare quepiam: quia ſegnis & ſomniculoſus ſit totumqꝫ vite fere tēpus dormiat dicim hic Epimenidis ſomnum dormit. Plinius.

❡Nec omnia:nec paſſim nec ab omnibus.

I N quadā diui Seueri epla & Imperatoris Antonij gręcuz adagiū reperitur:ea citať ab Vlpiano in primo de ꝓconſulis officio eodēqꝫ titulo ponitur in digeſtorū libro prio Verba ſunt hęc epiſtolę.quę quoniā elegātiſſima & bonę frugis plena ſunt.ediſcēda ijs cenſeo qui rēpublicam geſturi ſunt.Quarum inquit ad xenia ptinet audi quid ſentimus Gręcum ꝓuerbiū:eſt hoc eſt nec oīa:nec paſſim.nec ab oībus. Nam valde ihumanum eſt a nemine accipe:ſed paſſim viliſſimū:& per oīa auariſſimū ad hoc igiť celebri adagio adīcāt: qui magiſtrat gerunt vel ipſi etiā pricipes.vt mūera recipiēda ſint.quę (vt i eccleſiaſtica hiſtoria nō minus.vere ꝗ eleganter legitur)occęcant prudentes & iuſtorū verba ſubuertūt.in his proinde capiendis modus habēdus eſt quemadmodum hoc prouerbio monemur. Seuerus. an. imp. Vlpiani. Verba.

Ayuntamiento de Madrid

Plinius Etus ꝓuerbiū eſt:auctor Plini⁹ libro vigeſimo octauo ca-
pitulo ſecūdo vbi ait.pollices quum faueam⁹ ꝑmere etiā
Horati⁹. prouerbio iubemur.quod Horati⁹ epiſtolarū libro primo
tetigiſſe videt̃ ſic ſcribēs Cōſentire ſuis ſtudijs qui crediderit te:
Iuuenal. fautor vtroqꝫ tuū laudabit pollice laudū. ex quo illud Iuuenalis
pitiſſime Et verſo ſpolice vulgi quē libet ocidūt ppiariter ceu ſi
verſo pollice tollat̃ fauor:nā vt fauere q pollicē ꝑmeret(ita cēſeo
quiverteret:denegare gladiatoribus fauorē credebātur.quēadmo
dū auctore Auguſtino de ciuitate Dei libro decimonono : quū de
auguſti. Iſidis & Serapidis ſimulachro loquitur:digito labijs ipreſſo:ſilē
tiū fieri ſignificat̃:& tollere digitū teſte Cicerone inverrē.& Ma
Cicero. tiale libro quito ad hoſpites:eſt ſe vel cōductorē vel emptorez e
publica venditione aut locatione ſignificare.

¶Scytala laconica.

m Atcus Tulli⁹ i quadā ad Atticū epiſtola ſic ait habes ſcy
Marcus. talē laconicā:quo ꝓuerbialiter dicto ſignificare voluit ep
Tullius. ſtolā breuiſſime ſcriptā:& occulto ſignificatu obſcuratā. ſicut La
cedemonij veteres facere cōſueuerūt. qui occultare volētes lit
Lacede. ras publice ad iperatores ſuos miſſas: ne ab hoſtibus exceptę c
ſilia ſua idicarēt. Epiſtolas mittendo comēto ſcriptas mitteban
ſubtili- Nāqꝫ lorū tenuiſſimū ſurculo atqꝫ oblōgo cōplicant & in eo lo
tas. literas p trāſuerſas iūcturarū oras iſcribebāt id locum deinde
ſurculo reuolutum imperatori ſuo mittebant:qui huiuſcemodi
ſcius ſurculo compari quem habebat.Lorum conſimiliter comp
cabat atqꝫ ita literæ per ambitū eundem ſurculi coaleſcentes
ſum coibant & ita integram & incorruptam epiſtolā: & facile
gi præſtabāt hoc gen⁹ epiſtole græce Scytalæ laconice hoc ē Sc
tala laconica nūcupabat̃ auctores Geli⁹ libro decimoſexto cap
Gelius nono.& Plutarchus id Lyſandro.Quū Cicero igitur exēplum e
Plutarc. ſtolæ Marcij Antonij ad ſe miſſę iſeruiſſet apiſtolæ ad Atticū
xiſſet q̄ habes ſcytalā laconicā hoc eſt epiſtolā breuitate lacon
ſcriptā:& ſuper rebus arcanis compoſitā . ſicut lacones cōpone
cōſueuerāt nos itidē quum ſignificare volumus furtiua ſcrpta
pernotas cōpoſita(vt dictator Cæſar auctore Suetunio facere c
Cæſar. ſueuit)nominare poſſumus prouerbialiter Scytalam laconica
Saluſti⁹.
Iuuenal.

¶Conſcientia mille teſtes.

Ihil eqdē ē:q đ magis penitus hoiem ꝓſpiciat eiuſqꝫ a
n noſcat quā ipa cōſcietia:q ſi ſceleꝝ cō cia ē:nos ſp ſolli
tat:& torq̄t Iuuenale dicēte.Et tacita ſudāt ꝑcordia cu
Si autē bene actę vitę nō expers eſt oblectat & fouet

Ayuntamiento de Madrid

que aduerſus omnia maledicta tuet vnde vetus manauit ꝓuerbium conſcientia mille teſtes.ꝓinde acſi diceretur eam vim cōſciētia habere.quā mille teſtes. De quo Quītilian⁹ i quīto meminit Quintil.

¶Albus anaterſis.

Atullus in Cæſarem hoc vetus ꝓuerbium exprimit: vbi Catull⁹.
c inquit albus anater homo per quę verba prouerbialiter dicta ſignificat ſe nihil facere vtrum Cęſar bonus ſit: an malus. Albus enim bonum & liberalem. Ater vero malum & ſordidum ſignat.ſicutīterpretatur porphirio apud Horatium: qui & Porphir ipſe in ſecundo ep.ſtolarum libro in vltima ad iulium Florū epiſtola hac prouerbiali elocutione vſus eſt illo verſu mortalis ī vnū quodq; caput vultu mutabilis Alb⁹ & ater. De quo ītellexit. Quī Quintil. tilianus libro vndecimo. quum negat inquit ſe magnificare aliquis poetarum vtrum Cęſar ſit ater an albus homo. Quod apud eruditos frequens eſt: ſicut apud Apuleium. qui ita ſcribit in apo Apulei⁹ logia. etiam libenter te nuperuſq; albus an ater eſſes ignoraui: adhuc huc hercle nō ſatis noui. & apud diuum Hieronimum ī li hieroni bro contra Heluidinū: Quare balbutis & erubeſcis. albus (vt aiūt) auerte. ater ve ſis neſcio. Nos autem hoc adagium vſurpare poſſumus ī eos quos ſubdole notamus. Quod minime boni ſint.

¶In portu nauigo.

Am qui portu nauigat: tut⁹ ē a tēpeſtate & fluctuum impetu ex quo quum volumus dicere prouerbialiter tutus ſum dicimus in portu nauigo.

¶Da mihi teſtimonium mutus.

g Reci nullius religiōis: nuli⁹ fidei hominus gen⁹ vt pote q viciorum omniū (vt plinius ait libro decimoquito capite Plinius. quarto) genitores ſūt teſtionia īuicē īter ſe mutuāt. Quo fit huiuſmodi teſtes nō iuſiurādi: Sed ledēdi cum verba meditantur in teſtificant Vnde apud eos ꝓuerbium erat da mihi teſtimoniū mutuum dicēte Marco Tullio ī Oratiōe ꝓ Lucio Flacceo teſtimonio mar.tul. rū religionē & fidem nunq̄ iſta natio coluit totuſque huiuſce rei in gecos. quę ſit vis q̄ auctoritas quod pondus ignorat. Vnde illud eſt Da mihi teſtimoniū mutuū. num Gallorum. num hiſpanorum putatur totum iſtud grecorum eſt quod nos & ī falſos teſtes & ī eos q turpiter inter ſe beneficia fœnerantur. vſurpare poſſumus.

¶Tanquam habeas tria nomina.

n Obiles romani fere oēs trib⁹ noīb⁹ ꝑnoīe: noīe cognomine notabant. vt. C. Iulius Cæſar āti q̄s aūt ſimplicia noia erāt

Ayuntamiento de Madrid

Priſcia- vt Romul⁹ & Remus: prenimina a ſabinis eos ſumpſiſſe. Priſcia
nus. nus autumat.idq; vel differentię cauſa: vel quo tpe quo ſabinos
Romani ſciuere ciuitati: ad cõfirmãdã coniũctionẽ nomina illo-
rum ſuis ꝑponebãt nominibus eſſe factũ tradit: ex quo illud Sa-
tyricũ tãquã habeas tria nomina idem tanq̃ ſis nobilis: vel tan-
quam ſis i libertatẽ aſſertus vt pollitiano placet) qui hoc de hijs
politia. qui manu mittebãtur pœta dictuz putat. Sed vndecunq; ſit iam
in prouerbiũ ceſſit i eos qui ſibiipſis plus quam par ſit vltra di-
gnitatem tribuunt.

Operam & oleum perdere.

M. Tul. Marcus Tulli⁹ libro ſeptimo epiſtolarum familiarium ad
põpeius a Mariũ vetus prouerbiũ vſurpat ita inquiẽs: in quib⁹ ip-
ſe Pompei⁹ ꝓfitetur & ſe operam & oleũ perdidiſſe: hoc eſt
omnẽ laborẽ irritum fuiſſe quod tractum eſt: vel a paleſtritis. qui-
bus dabat oleum vt vngerentur. vel ab his qui multũ & fruſtra vi-
gilãtes oleũ: cõſumũt. Vnde i prouerbio eruditorum dicitur. plus
olei quã vini cõſũpſi: quod eqdẽ tu illuſtriſſime Guide vere vſur-
pare potes. qui manifeſtũ iter ad ĩgenij lumen oſtẽdens a tene-
ris ãnis (vt greci dicũt) vnguiculis ꝑinde primis litterarũ elemen-
tis ĩſiſtere cœpiſti vt (vide quãtũ ſit aſſueſcere) Deinceps nullo-
ſtudiorũ labores nulla ve icommoda ſubterfugiſti. Quare tu tan-
Antiſte. quam illud Antiſtenis præter ferens dictum.

id eſt inſanirẽ potius quã oblectarer. non voluptatib⁹ vn-
diq; circũfuſis vt ceteri ſolẽt quibus peride ac tibi fortuna rerum
omniũ copiã prẽſtiterit. ſed litterarũ ſtudijs donec per ętatẽ ma-
nus militare obire neqſtionẽ tuã operã ꝑnoctesq; lucubrationes
Demo. enauaſti: pl⁹ igit̃ olei quã vini cõſupſiſti. vt ille quoq; Demoſthe-
Macro. nes cuidã ei⁹ eloquẽtiã demirãti reſpõdiſſe fert̃. Cui non abſimi-
le eſt illud quod macrobius refert libro Saturnaliũ ſecũdo de co-
augusti. uo ſutoris Cæſarẽ ſalutãte: qui quum auguſtus ſe talium ſaluta-
rũ ſatis domi habere dixiſſet: q̃m mẽoria tenebat & illa ꝓb⁹ domi-
nũ querẽtẽ audire ſolebat. ſtati ſubtexuit. Opera & ĩpenſa peri-

Talis hominum oratio qualis vita.

Seneca. Seneca libro epiſtolarũ vigeſimo ad lucillũ ait apud græ-
s cos i ꝓuerbiũ ceſſit: hoĩb⁹ fuit orõ: qualis vita: cuius et
Plini⁹ in epiſtolis libro quarto meminit: & Democrit⁹
quiẽs actionis vmbra exiſtit oratio. auctor Plutarchus de liber-
plutarc. educãdis: nam vt ære tinitu: ita homines ſermone dignoſcuntur.

Acta agis.

Quoties ea que iã acta ſunt: quiſpiaz fruſtra ſæpius repe-
prouerbialiter dicimus. Acta agis: id eſt nihil facis: quod
q ꝓbelle Cicero i amicitia declarat hiſce verbis Sz quũ m-
Cicero.

Ayuntamiento de Madrid

tis i rebus inquit negligentia plectimur.cũ maxime i amicis di-
ligẽdis & colẽdis.pra poſteris enim vtimur cõſilijs & acta agim⁹
quæ vetamus veteri ꝓuerbio.quod etiam Terentius i adelphis
vſurpauit. Terẽtius hieroni. Iuuenal.

¶Qui non litigat Celebs eſt.

Viuſcemodi ꝓuerbium a diuo Hieronimo ſępe repetitur
h quo inde ortũ eſt.quia dos vxorialis viris eſt dicente Iuue
nale Veniunt a dote ſagittæ:& ipſe vxoros in nocte ſem-
per cõqueſtuoſæ & garrulæ ſunt: vt idẽ nõne putas meus quod
tecũ puſio dormit:puſio qui noctu nõ litigat.quaſi iuens cũ vxo-
ribus ſemꝑ cõiugibus litem & iurgium eſſe. ꝓpter quod Metel Metell⁹,
lus Numidic⁹ ducẽdis vxoribus ad populũ hæc verba fecit. Si ſi-
ne vxore poſſum⁹.Quirites eſſe omnes ea moleſtia careremus ſed
quon ã ita natura tradidit:vt nec cũ illis ſatis cõmode: nec ſine
illis vllo modo viui poſſit:ſaluti ꝑpetuę potiꝰ qua breui volupta
ti cõſulẽdũ hęc ex Gel.li.i.ca.ſexto:quum itis itaq;)vt Chilo La Gelius.
cedęmoniꝰ auctore Plinio libro ſeptio dictitabat)mulieria ipſa per Chilõ.
petuus comes ſit hoc ꝓuebio monemur vxorem non eſſe ducen- Nota.
dã vt nobis illud ſit ꝙ vrbanius im⁹ poeta ſibi exoptat dicẽs .Sit
nox cũ ſummo.ſit ſine lite dies. ¶Menſa vobis ſolis eſt.

Iuus Hieronym⁹ i epiſtola ad paulinũ ſcribit.Apolloniũ
d philoſophum perrexiſſe ad ethiopiam vt Gymnoſophi Hiero.
ſtas & famoſiſſimã ſolis meſaz videret quę talis erat. au
ctor Herodotus libro hiſtoriarum tertio.qui in in ęthiopia iquit Herodo.
fuiſſe pratum omniũ quadrupedũ carne refertũ: qua per noctez
magiſtrat⁹ illic ponere feſtinabãt.& vbi illuxiſſet.cuilibet licebat
ad illud accedere epulũ.indigne exiſtimabant copiam epularum
diuinit⁹ ſuppeditari & hãc ſolis mẽſam nũcupauerũt ad quã iſpi
ciẽdã oli Cãbyces miſit legatos i ęthiopiam.Solin⁹ greco vocabu Solinus.
lo heliutrapezam hoc eſt ſolis mẽſam vocat helios eni gręce ſol. põponi⁹
trapeza mẽſa nominatur.de qua ita ſcribit libro tertio. Poponius
mella:Eſt locus paratis ſꝑ epulis refert⁹.& qa vt libet veſci volẽ-
tib⁹ licet:heliut rapezã appellãt:& quę paſſim appoſita ſũt:Affir Attende
mãt inaſci ſubide diuit⁹.ex quo quũ volum⁹ ꝓuerbialiter ſigni- hec.
ficare aliqnos nõ ſuo ſed ſuoꝝ maioꝝ vel alioꝝ labore (vt hęredi Horati⁹.
b⁹ cõtigit)ptis frui diuitijs ſcire dicim⁹ mẽſa vobis ſolis ẽ.qſi diui Cicero.
nit⁹ data quũ ſiqdẽ(vt Ho.ẽt ait)nihil ſine magno vita mortalib⁹
labore dedit. ¶Diuina ſapientem.

Iuinare ꝓprie eſt augurari & vera de futuro dicere.vt Ci-
d cero.lib.iiij.epiſtolarũ familiariũ ad Appium pulchrum
inquit quaſi diuinarẽ tali in officio fore mihi aliquando

Ayuntamiento de Madrid

Donat⁹. expetēdū ſtudium tuum:& quia ſapiēs eſt qui verum dicit hic ve
Cicero. teres auctore Don.ſup ecyra ꝓuerbiū ec voluerīt ſapiētē diuia re.

Nihil inuita Minerua facias.

Oc græcorum verſus adagium Cicero lib.officiorum.ſ.p
h ſpicue declarat.ait.n.nihil decet inuita(vt aiunt) miner
ua obſtante.i.aduerſante & repugnāte natura. Idem i.p.
tuſculana bene.nullo grecorū prouerbio precipitur. quam quiſq
norit artem.in hac ſe exerceat & alibi Nihil aliud eſt more giga
tum pugnare cū dijs q̄ nature repugnare.Vnde etiā Hora.in poe
Horati⁹. tica arte precipit.Tu nihil inuita dices facieſue Minerua.

Clementis ægiptia.

Lemētis ægiptia eſt herba (vt inquit Plinius Libro vige
ſimoquarto capite quītodecimo nigro folio lauri lōgo ab
Plinius c aliīs daphnoides . ab alijs polygonoide vocata vnde qu
Beroal. corpulenti & nigro colore ſunt.appellās Clematis ægiptia vt Be
roaldus refert.

Sibarites per plateam contra faſtidioſius ingredientes

Ybatus auctor Stra.li.ſexto geographię a flumine vi
Strado. cino cognomiata ciuitas amœniſſima fuit haud pro
vale. ma cula Cato.Sybaritie aūt iprimis luxu & delitijs no
biles fuerūt ſicut pricipes oim colerēt ionas atq₃ ty
rhenos quoniā alter grecorum vt pote qui teſte Va
lerio maximo lib.ſecūdo omniū primi vnguenti.coronarumq₃ i
Sybariti conuiuio dandarum.& ſecunde menſe ponende conſuetudinem
aūt parua luxuriæ irritameta adiuenerūt alteri barbarorū luxu
rioſiſſimi.Ab his fūt fabule.Sibartice: q̄les ferme apud Aeſop
Plutarch⁹ i cōuiuio ſeptē ſapiū.morā ruiti e ſcribit.Sybarites m
lieres ab vſq₃ āno priore ad cōuiuia vocādi.vt veſte auroq₃ mol
exornareq₃ ꝑ ociū ſe poſſēt. Vn̄ ꝓuerbiū deductū ſybarites ꝑ p
teā cōtra faſtidioſi⁹ igredietes.i eas po.iſſimū mulieres:q̄ cōptę
luxurioſo ornatę appatu pōpatico greſſu icedāt:nō min⁹ et ꝓue
bialiter ſybaritice deliciæ dnr quū modū excedūt & ſybaritico
libellos:id ē laſciuos apd̄ martialē li.xij.legim⁹: & apd̄ iuuena
cybarios colles ſaty.vi.cui n̄ valde abſit e e. Domi nō hic mileſ

Martia. Ileſi(vt ſtrabo docet)ionię ppli celeberrimi delitijs qu
Iuuenal. m q₃ luxuriaq₃ iſignes fuerīt.q̄ lepido & illecebrāe ple
ſermōe vtebāt vt de Ariſtide mileſio Lucian⁹ i amorib
fert apuleius i frōte aſini ſui inqt.at ego tibi ſermōe iſto mileſ
varias fabellas cōcererā aureſq₃ tuas beniuolas lepido ſuſurro
mulceā ex quo græcū prouerbiū finxit. ho
eſt domo nū hic mileſia.videlicet i eos qui domeſticū luxū cele
brāt vbi min⁹ ꝓbatur vn̄ alterū eſt.¶Olim fortes fuere mileſi

Ayuntamiento de Madrid

M Illeſij itaq; cũ luxu diffluẽtes ẽrũme virilitatis robur ami ſerũt.ſicuti legim⁹ apud Liuiũ iohãnibalis milites illos q tot ſtrages romanis ītulerãt tot vrbes īſigni virtute expugnarãt vni⁹ demũ capuæ ciuitatis illectos illecebris. luxuria corruptos:mox torpiter effœmiatos punicas vires pdidiſſe pẽit⁹:(tã peſtifera luxuria & voluptas eſt)quod nõ temere deīde diceref illis capua altera Canas extitiſſe.Vnde.apud græcos ab ariſtophanne vulgatum eſt prouerbium. Liuius.

Idem olim fortes fuere mileſij.quo in eos vtimur qui cõdã fælices ac fortes miſeriã iã ībelles effecti deuenerunt a quo illud non diſcrepat. Ariſtop.

Fuimus Troes.

f Vimus troes hic loquẽdi color iã efficax de conſuetudine chori illius lacedemonij ductus:& in adagim aſcitus. Nã vt eſt ſcriptum apud plutarchũ in libro cui ſic eſt titulus quo pacto laudare ſe quiſpiam citra īuidiam valeat:chorus erat lacedemoniorum tritarius.Senum puerorum/ iuuenum Canebant autem ſenes ita fuiſſe ſe quondam robuſtos iuuenes. pueri vero ſic:ſe futuros longe hic meliores profitebantur . Iuuenum cantio hæc erat.ſe iam id eſſe dicebant quod vel illi fuiſſẽt: vel hi ſe futuros ſperarent eiuſq; rei paratos facere periculuz ex quo factum eſt.fuimus.Troes quod ſignificat non eos viros eſſe fortes:vel felices quos olim fuiſſe dicamus.de quo Vergilius in ſecundo Aenidos meminit. Plutar. Aduerto Vergili⁹

Dauus ſum non Oedipus.

h Viuſmodi Terentianũ dictũ iam prouerbio loco vulgatuz eſt:quo vtimur:quũ ſignificare volumus nos diuinãdi artem nõ callere.Nam quũ ſpinax monſtrũ illud Thebanũ ænigma propoſuiſſet quod eſſet animal bipes: īde tripes ac quadrupes & ſoluẽti locaſſe cõnubiũ tenubanũq; regnũ præmiũ pro poſitũ foret.præter Oedipũ ſoluere potuit nemo. quid id hoiem eſſe aſſeruit. Terẽtius Spinax Monſtrũ

Nõ omnibus dormio.

m Etaphora a viro ſumpta videtur.qui ſomniũ ſimulaf(Auctor Iuuenalis Doctus & ad calicẽ vigilanti ſtertere naſo) quo ad vxor mechos admittit quia ſi illa aliquos recipet qui ſoluere non poſſent:quãtũ vir vellet:ipſe ſtatim ſurgit dicẽs nõ omībus dormio:hoc eſt non omnes patior: id eſt tenues perinde ac diuites vxorem adire.quo vice prouerbij elegãter vti q mus quum aliud vni ſiue ob beniuolẽtiã aut quamuis aliã ob cauſam cõcedim⁹:quod etiam ſibi cęteri omnes conceſſum putãt: vel nõ oībus dormio Significat non operã meã nego ſimpliciter. vt Cicero in libro epiſtolarũ ſeptimo omnibus poſuit ad gallum. iuuenal.

Ayuntamiento de Madrid

¶Hic epicurus ſubans eſt.

APud ditũ Hiero.li.ſecũdo cõtra Iouinianũ legit.reſtatvt
Epicurũ noſtrũ ſubantē i hortulis vis inter adeleſcētulas
& mulierculas alloquamur Vbi ſudare (quamuis i codic
bus Hieronymi quidã ſudãtem male legant)antiquiſſimo voca
hieroni. bulo dicũtur ſues quũ libidinantur. Vnde tranſlatio quoq; facta
eſt i cętera animalia vt docet Porphiri⁹ enarrãs illud Horatianũ.
Horati⁹. Iã que ſubãdo tenta cubilia tectaq; rumpit.ex quo Hieronymus
voles Iouinianũ ſignificare in coitũ & lib dines ruere. Epicurũ q
Eſpicur⁹ ſummũ bonũ ivoluptate ponit.ꝓuerbialiter ſubãtem appellauit
Nos quoq; quum notare volumus quempiã in cõſimile rem p
num:haud quaquã min⁹ Adagij loco dicere poſſumus.Hic Epi
curus ſubans.

¶Hoc(re apud Sagrã geſta)verius eſt.

Strabo. h Oc grecorũ vet⁹ & elegãs Adagiũ luculẽter a Strabone li
bro ſexto Geographiæ declaratur his verbis. Qui ait po
Sagra. locros Sagrafluuius labitur:quem fœminæ nominant.in cuius
fluuius. pa Caſtoris & pollucis aræ ſitæ ſunt.Ad quas decẽ locrorũ mili
vna cũ Rheginis aduerſus Crotoniatas nuero centum & trigin
milia Marte collato victores euaſert.Quo ex negocio eſt ortũ a
uerſus icredulos prouerbium.
id eſt.Hoc(re apud Sagrã geſta)veri⁹ eſt.hæc ille . Verum iuſtin
Iuſtinus libro vigeſimo de armatorũ nũero cũ Strabone non conuenit i
cu ſtra. ſcribens.Itaque quũ in aciẽ proceſſiſſent & Crotonienſem centu
vigiti milia armatorũ cõſtituiſſent.Locrenſes paucitate ſuã cir
cũſpicictes(nã ſolum quindecim milia militũ habebant) Omiſ
ſpe.indeſtinatam mortem conſpirant.

¶Iupiter nõ cantat.nec Cytharam pulſat.

AIt Ariſtoteles Iupiter nõ cantat:nec citharam pulſat.q
ariſtote. prætcrite minime libuit:vt te dignũ aliqd iclyte pricep
attigiſſe videar.ex quo exẽplo ꝓuerbialiter docet prin
pes nõ debere muſicã exercere qb⁹ (vt ipe facis) ſatis eſt : ſi ali
vtẽtib⁹ oblectent:q đ Nerone Imperatore minime obſeruatũ e
qui teſte Trãquillo Muſica a teneris ãnis imbutus i ſcœnam p
dire non erubuit.Vnde haud imerito Philippus Macedonũ.Re
Alexãdrũ filiũ iuſta caſtigatiõe iceſſuit: quũ occepiſſet illuz q
Pulchrũ. dã i loco ſuauiter ceciniſſe.nõ te pudet iquies quod tam pulc
phil.dic. canere ſcias.quod nos elegãtis ꝓuerbij loco in eos pricipes vi
pare valem⁹.qui quod ſe parũ pecet ſtudiũ exercent . Verũ de
dici non poteſt.es enim ſemper & vbiq; tue dignitatis memor.

¶Hic Gallipedes eſt.

Ayuntamiento de Madrid

T Iberiū Cæſarem prouerbialiter Gallipedē appellatū te-
ſtatͬ Trāqll⁹ hiſce verbis. Ad extremū vota ꝓitu & redi Trāq̄l.
tu ſuo ſuſcipi paſſus:vt vulgo iā per iocū Gallipedes vocaret.quē
curſitare ac ne cupidi quidē menſurā progredi ꝓuerbio græco no
tatū eſt: qđ Cicero in quadā ad atticū epiſtola vſurpat accuſans Cicero i
Varronis ſegnitā & tarditatē.quum ait bienniū præteriſt quum Varro.
ille aſſiduo curſu cubitum nullum proceſſit.qui De gallo
inde tractum.nā gallus gallinaceus curſitare cōſueuit.mox quæ gallina
ſubſiſtere:nec longe ꝓgredi aliquis ideo galli pedes ꝓuerbio dici ceo.
tur: quaſi pedes gallinacei hñs. ſit ꝑ tardigradus & tardi pedes
Sed cū hoc græcū prouerbium ſit:& a Cicerone ꝑ grecam dictio-
nē enūcietur quidā ſe parum compertū habere aiūt qua ratione
poſſit latiē dici galipedes Quocirca rediligēti⁹ pēſitata extimāt
id prouerbiū non ab aue deduci.ſed ab homine.qui
nominabatͬ:fuitqꝫ hiſtorio i tragœdiarū actione peritiſ-
ſimus(ſicuti docet Plutarch⁹)hic quū i agēda hiſtoria eſſet venu Plutarc.
ſtior iceſſu ꝑ pulpita pōpatiço & moroſo diſcurrebat ſtatīqꝫ reſi-
liebat:nō vltra cubiti longitudinē progrediens.hinc igiͬ prouer-
biū deductū putant.vt Gallipedes ab homine:nō Gallipedes(vt
dictū eſt)ab aue ſit qđ vnde cūqꝫ veniat:i homines tardos & ſeg-
nes vſurpare poſſumus

Hirundo ſuſcipienda non eſt.

H Irūdo auis neſcit nemo:qꝛ dum nobiſcum cōmoraͬ garru
la ſemp eſt: & nunq̄ a cantu deſiſtit ex quo factū eſt pro-
uerbiū hirundo ſuſcipiēda nō eſt id eſt garruli & tumige
ri hoīes recipiendi nō ſunt.vt Hieronym⁹ ad Ruffinū demōſtrat Hiero.

¶ Propter quod Vadimonium deſeri poſſet.

V Adimoniū quidā ita diffinitur:vt ſit ſpouſio ad actū diē
ſiſtendi ſe iudicio:id eſt cōparandi ꝑ ſe vel per aduocatos.
qđ frangi nec ęquū nec iuſtū eſt.Vnde antiquū ꝓuerbiū
eſt quotiens magnū aliquid ſignificare volum⁹ vt dicam/ ꝓpter
quod vadimoniū deſeri poſſet:quod perinde eſt: ac ſi diceret ius
violari quod a Plinio eleganter in ſuo primo vſurpatur. Plinius.

¶ Tecum habita. Tullius.

P Rouerbiū iſtud tecū habita.a.M.Tulio in ſenectute vſur thales
patur.ſignificat eni qꝛ homines ſuas vires metiri debeant:& (vt
thales ait)teſte.Diogene Laertio ſe ipos noſcere. auctor Perſius.
q ita iquit tecū habita vt noris quam ſit tibi curta ſupellex.

¶ Hęc eſt permutatio armorū glauci cū diomedis armis.

P Lini⁹ libro epiſtolaꝝ.v.ſcribēs ad flaccū ꝓuerbialiͬ ait.reci
piēs epiſtolas ſteriles & ſiplicíͬ igratas:ac ne illā qđ ſolertiā Dio

Ayuntamiento de Madrid

permutãdo munere inuitãtis.Plinius hacten⁹:hoc ex Homeric
pœmate ſumptum ẽ:nãq; in.vi.i.iados ſcribit Glaucũ ac diõed
in medũ proceſſiſſe vt ſingulari certamine cõfligerent.glaucũ d
inde poſt enarratos ſuos natales inuitatũ a diomede: vt ex hoſ
bus hoſpites fierent& hoſpiti neceſſitudine iuicẽ copularent q
vt ceteri inquit intelligãt armaturã pmutemus.Et ita iter ſe a
ma permutarunt Glaucus aurea quę cẽtum boum prętio taxab
tur.Diomedi dedita quo accepit ęrea quę nouẽ tãtu extimabant
Vnde ex hac tã impari armorũ permutatiõe. Glaucus ſtupid⁹
dęmẽs iudicat⁹.Diomedes vero ſolers & aſtutus. quũ ille iactu
focerit hic lucrũ.ex quo quotieſcũq; alterius rei cõparatione di
ſimili fit nũeris pmutatio : ꝓuerbialiter & comediũ ime dicimu
hęc ẽ promutatio armorũ Glauci cũ Diomedis armis.de quo m
tionẽ facit Plinius naturalis hiſto libro.xxxij . quũ de comerci
Martial⁹ loquit & Ge.li.xiij.ca.xxij.& Mar. illis verſibus.tã ſtupidus nu
quã nec tu puto Glauce fuiſti chalcea donãti chryſea q dederat

ℂ Sedere ad Eurotam.

Ome fuit porticus Corithia iter cęteras celebris ad cir
flaminiũ erecta a.Gn.octauio dicta Corinthia : pręter
corithia cũ q̃d erat icolumis dicebat & portic⁹ perſei:q
niã.Cn.octa.ex bello nauali cõtra perſeũ triũphũ rettulit in q
porticu erat tabula picta hñs lacedęmonẽ & Eurotam fluuiu
Plinius. conię auctor Plinius libro quarto.Vnde ignaui illic deſidẽtes d
cebantur ſedere ad eurotã.hinc poſtea prouerbio increbuit. vt
dere ad Eurotam eſſet nihil agere.

ℂ Hic aureo hamo piſcatur.

Am hoc prouerbij loco a luculentiſſimis viris vſu
Sueto. pari audio Nam ãguſtus teſte Suetonio quũ mi
emolumẽti ſpes quã dãni met⁹ ierat:huiuſcemõi
nima cõmoda non nimio ſectantes diſcrimine ſi
les aiebat eſſe aureo hamo piſcantibus q̃ ſi ham
decid eret:nulla captura:dãnũ repẽdere poſſet. quare quũ aliq
itidẽ faciẽtem videmus prouerbialiter dicere quimus.Hic au
hamo piſcatur.

ℂ Bis pueri ſenes.

Ræcorũ adagium eſt. id eſt bis pu
ſenes.ſub hoc ꝓuerbio Varro Satyrã edidit:cui⁹ teſtion
Varro citat Ge.Senes aũt tũc repuereſcere dicunt: hoc ẽ i pue
lẽ etatẽ reuerti.& pueri penit⁹ fieri quũ ętatis deſcripere icipi
Plautus auctor Plautus. in mercatore:vbi ſenex iquit quũ ex tẽpto ẽ n
Cicero ſentit nec ſapit.aiunt ſolere cũ rurſũ repuereſcere. Et Cice.i C

Ayuntamiento de Madrid

ne.Si quis deus mihi largit̃:vt ex hac parte repuereſcã & ĩcunis
vagiã:valde recuſem.Et Seneca Nõ his pueri ſumꝰ(vt vulgo di= Seneca.
citur)ſed ſemper.Hinc igitur in deliros ſenes prouerbium fluxit
de quo Auſonius mentionem facit.

¶ Qui ipſe ſibi ſapiens prodeſſe nequit nequicq̃ ſapit Auſoniꝰ

QVi ipſe ſibi ſapiens prodeſſe neqcq̃ ſapit.Cicero.verba
ſunt ad Trebatium libro ſeptimo epiſtolarũ familiariũ Cicero
ſumpta a prouerbio grȩco. Quod eſt.
cuius ſenſus eſt:qui ſapiens ſibi non prodeſt.fruſtra ſapiens eſt:
prȩſertim quum natura ipſa(vt Terentius ait)omnes ſibi quam Teren.
alijs melius eſſe maluit ſuȩ cuique vtilitati ſaruiant.

¶ Andabatarum more pugnare.

IDem Ci.ad Trebatiũ ait:quē antea ne Andabãt qdē Cicero
defraudare poteramꝰ Diuus Hiero.cõtra Iouinianũ Hiero.
epiſtola pꝛiamide Andabatis meminit:ſcribēs meliꝰ
eſt(q̄d dicit)oculis Andabatrũ more pugnare quã di
recta ſpicula clypeo nõ repellere veritatis.ex quorũ
(ab alijs.enim de his mētionē fieri nõ memini me legiſſe)lectio
ne colligimus Andabatas populos quoſdã fortaſſe fuiſſe.q clau
ſis oculis pugnarēt.Hinc factũ eſt.quũ aliquis parũ diligēter &
quaſi clauſis ocnlis quippiam agit quod illũ dicamus Andaba=
tarũ more pugnare. ¶ Mendaces Cretenſes.

ENnius in ſacra hiſtoria:auctore Lactãtio li.diuinarꝫ ĩſtitu Lactãtiꝰ
tionũ primo capite.xi.ſcriptũ reliquit Iouē Saturni filiũ
poſtea quã multa mortalibus muuera pſtiterit ĩ Cretã vi
tã cõſumaſſe atqꝫ mihi ſepulchrũ eius eſſe in opido Cnoſo ĩ quo
ſepulchro literis grecis ſcriptum fuiſſe id eſt latine Iupiter
Saturni filius.de quo Cicero:cuius idem Lactãtius eſt teſtimoniũ Cicero
libro de natura deorꝫ quũ tres Ioues a Theologis nominari docet
ita ſcribit tertiꝰfuit cretēſis Saturni filiꝰ cuiꝰĩ illa ĩſula ſepulchrũ
oñditur.vnde Lactãtius vanã religionē deridens ait.Quõ igitur
põt.Deus alibi eē vniꝰ alibi mortuꝰ alibi habere tēplũ alibi ſepul
chrũ.Quare Cretēſes ſēper mēdaces habiti ſunt.quippe q ſint Io
uis ſepulchrũ ſabricati:quum ille quem deum faciunt nũquam
õbierit.perpetuoqꝫ ſit.Vnde prouerbiũ grȩcum factum eſt Mēda
ces cretēſes ĩ eos q veritatis minime amici ſunt.q̄d gratius ĩ pri=
mo thebaidos tetigit ſcribēs mētiaqꝫ manis Creta tuos & Ouidiꝰ
in amoribus.Cretes erunt teſtes nec fingũt omnia cretes:& alibi Statius.
Nota loquor non hoc quȩ centum ſuſtinet vrbes. Ouidius
Quamuis ſit mendax certa negare ſolet.

¶ Thracium commentum.

Ayuntamiento de Madrid

Ttrabo. STrabo ait lib.ix.geog.memorię prodidi.Ephor⁹ thra-
ces factis erga bœtios īducijs noctu īcuſationes egiſ-
ſe:quumqꝫ ſecurius & negligētius expeditionem ag-
tarent.perinde ac ſi pacē iam facta.eos vero bœtij d-
propulſaſſent qrerentqꝫ qꝫ īducias violaſſent.illi n-
violaſſe r͞nderunt.dies enim propegiſſe :noctu autem incurſaſ-
dicentes Vnde vulgatum eſt prouerbium traciū cōmētum de ij-
qui ſophiſmatibus fidem frangunt.de quo Cicero in primo offi-
ciorum meminit quum de iniurijs a vatramento loquitur.

ℂ Summum ius ſumma iniuria.

CIcero i ſupradicto lib.ita inqt: exiſtūt etiā iīuriæ ſæpe q-
c lūnia quadā & nimis calida ſed maliciola iuris iterptat-
Cicero ne:ex quo illud ſummū ius ſūma iīuria.q đ Terentius
Heauton prouerbialiter vſurpauit. Nam multi nimis rigide iu-
Tullius. interpretaꝛ : & magna interdū malicia vtuntur.quæ cōtraria
Terētius prudentię:iuſticię:æquitati.Vnde Ariſtoteles i ęticis iquit : q-
lex ſit vniuerſalis.opus eſt interdū adhibere bonū virum & æqu-
Ariſto. qui legē emendet:qui haud dubie iclyte Guide tu vir ipſe æq-
& integer es.corrigis eni leges ſumma iuſticia:pari æquitate
pulis tuis iura prebes ſed leges ipſe tamen iuraqꝫ pariter in
dominantur ciuitatibus.

ℂ Atticæ ſcribis.

ATtici ſemper quum ad amicos ſcribebāt:prolixe ageb-
latones e diuerſo in ſcribendo q̄ breuiſſimi erāt.Vn a-
lis ortū eſt prouerbiū in eos qui verboſius agūt quod
cimus Attice ſcribis Ab his autem in eos qui breuiter ſcribu-
Cicero. laconie ſcribis Auctor Cicero ad atticum vt Ariſtagoras etiā
Dioge. ue dicendi genus chilonium vocabat.quoniā chilon in loque-
breuis fuit.Diogenes Laertius auctor libro primo.

ℂ Sexagenarios ſenes de pontibus precipitari.

ROmani(vt nonius & Varro ꝑdierūt)quū ſexageſimū e-
Varro. cedebāt annū a publicis negocijs liberi erāt : nec i creād-
Non. magiſtratib⁹ ſuffragia ferebāt : q̄ per pōtes auctore Fe-
Feſtus. dabantur.Vn̄ factū eſt ꝓuerbiū.vt quotiēs ſignificam⁹ quēpia
ſenem:ſeu propter ingraueſcentem ætatem:ſeu ob quemuis a-
cauſam negocijs omnib⁹ liberatum exauctoratum eſſeqꝫ dicim-
ſexagenarios ſenes de pōtibus ꝑcipitari qa a latore ſuffragij
mouebanꝛ ne ferrent ſuffragia ꝑ pōtes in campo Martio ei⁹
cauſa ſabricatos:de quib⁹ītellexit Ci.in.i.Rhetoricoꝝ quū di-
pōtes diſturbat:ciſtas deijcit.Inde depontani ſenes dicti ſunt
Macro. hoc Macrobius.quoq̄ libro Saturnaliorum ſecundo meminit.

Ayuntamiento de Madrid

Ouidio iquito factorũ prope finem ſic ſcribẽs. Pars putat vt fer-
ret iuuenes ſuffragia ſoli. Põtib⁹ infirmos præcipitaſſe ſenes. Ad
illũ vtiq; ritum alludẽs. non autem ꝙ Romani qui mãſuetudine
& pietate cæteras lõge gẽtes præſtiterunt ſuos ſenes e ponte pre
cipitarẽt i Tyberim: vt ibidẽ idẽ. Ouidius ſentit dicẽs. Corpora po
ſti decies ſenos q credidit ãnos Miſi a neci: ſceleris crimie dãnãt Naſo.
quos. ſec⁹ apd̃ caſpios teſte Strabone libro vndecio Geographię i Strabo.
cluſi tamẽ ſenes necabant: quum. lx. annum exceſſiſſent. & inũe
re aliꝗ gentes feritate iſignes ſenes necare conſueuerant.

¶ Romanus ſedendo vincit.

QVoniã Romani (vt nõ nullius cõſtat exẽplis) haud mino
res res cõſilio atq; igenio quã armis geſſerĩt quod & mar
cus Tulli⁹ in primo officiorum ita ſcribens pręter multo- Tullius.
rum opinionem probare contendit. Vere autem ſi volum⁹ ait iu- hierony.
dicare multe res extiterũt vrbanę maiores clarioreſq;: quã bellicę
Et ibidẽ parua eni inquit ſunt foris arma. niſi ſit cõſiliũ domini
Idẽ volẽs oſtẽdere oppreſſis. Catilinę furorib⁹ ſe rogatũ plura geſ-
ſiſſe: quã Impatores exercit⁹. hunc verſum cõpoſuit cedant arma
togę cõcedat laurea lĩguę Et Horati⁹ i carmie idẽ ſẽtire videt: quũ
dicit Vis expers cõſilij mole ruit ſua quaquã Saluſti⁹ ſua prefa- Saluſti⁹.
tione hoc nõ diffiniuit. Vbi vtrũque inqt p ſe indigis alterum al
teri auxilio eget. Hic igitur ortũ eſt prouerbiũ Roman⁹ ſedendo
vicit. quo Varro libro de ruſtica primo capite ſecũdo vtitur: dicẽs
Vultis igit iterea ꝓuerbiũ quod ẽ romanus ſedẽdo vincit vſurpa- Varro.
mus. dũ iſte venit. Nos ante eo vti poſſum⁹: quum ſignificare vo
lum⁹ igenio magis pollere quã armis. vel (vt ſcipio dicere ſolitus
erat nũquã nos min⁹ nõ ocioſos ee: quã ocioſi ſum⁹. eo ei pacto ſe- Scipio.
dẽdo vicimus.

¶ Lerna malorum.

1 Erna & argiui & mycenei lac⁹ ẽ i qua pœte finxerĩt hidrã
multoꝝ capitũ fuiſſe quorum aliquot exciſis: totidẽ conti
nuo renaſcebanĩ quod quidẽ monſtrũ quum totam eam regionẽ
depaſtaret: tandẽ poſt multa purgamina ab Hercule claua primo
ictum deide poſt peſtiferũ afflatũ ſagittis petitũ poſtremo quũ
ſeſe ſolitis cauernis condidiſſet: lignorum congeſta ſtrue igne cõ
ſumptum eſt teſtante Vergilio quinquaginta atris imanis hiati Vergili
bus hidra & Seneca quid ſæua lernæ monſtra numeroſum malum Seneca.
nõne igne demũ vicit & docuit mori. hinc igitur ortum ꝓuerbiũ Strabo.
de his: q̃ haud facile expiari purgariq; poſſunt. auctore ſtrabone
libro octauo geogra. qui ita inqt lerna argiui myceneiq; lacus eſt
i qua Hydrã conſtitiſſe ſcriptores tradũt i illa quũ facta ſint pur
gamina. prouerbium. quoddam vulgo manauit Lerna malorum

Ayuntamiento de Madrid

Homerꝰ ¶Deſine iam dęmens ſænum ſtimulare leonem.

Omericũ carmen eſt quod ꝓuerbij loco phitioné virũ ſapi
Pluarchꝰ h entem aduerſus.Demoſthenem priuati publiceqꝫ male
Plinius dictis magnũ alexandrum inſectantem.Plutarchus dixi
ſe refert nam quũ leto teſte Plinio aı̃al generoſiſſimnm fortiſſi
Martial. mũq; ſit crebroqꝫ i irã exardeat.præſerti laceſſitus.illũ ſane peri
culoſũ ẽ irritare:quẽadmodũ Martial de Rhinocerõte ſcribit a do
miciano i harenã ad ſpectaculũ deducto.ait enim præſtitit exhi
bitꝰ tota tibi Ceſar harena.Quę non ꝓmiſit prælia Rhinoceros
q̄ terribilis exarſit ꝓnꝰ in iras.Quãtus erat cornu:cui pilã taurus
erat quũ nõ itaqꝫ qſpiã irritat qui nobis mox iraſcentibꝰ datur
ſit pęnas.ꝓuerbialiter dicere poſſumus. Deſine iã dęmens ſæu
ſtimulare leoné.cui nõ abſimile ẽ illud:q đ:idẽ de liberis educãdi
Plutarc. Plutarchus ait ignẽ fero cædi minime dicere.hoc eſt irritãdũ n
eſſe furentem.

¶Quum maleam deflexeris domeſticos obliuiſcere.

Alea laconię ꝓmõtoriũ eſt a maleo argiuorũ rege dict
Seruius. M q đ teſte Seruio ſup quĩto eneidos p.l.miliaria i marc ꝓ
tẽdit.vbi vnde adeo ſęua eſt quod pſequi nauigãtes ap
Statius. pareat.Statio dicẽte libro ſeptimo thebaidos: & rauce circũſon
Vergiliꝰ ira malę Vergiliꝰ itidẽ libro quĩto Ionioqꝫ mari malæqꝫ ſequa
Strabo. cibꝰ vn.ſupra q đ auctore.Strabõe libro octauo geographię hau
tuta nauigatio erat:ꝓpter aduerſos ventorũ flatus.Inde eſt na
vulgo ꝓuerbiũ.quũ maleã deflexeris domeſticos obliuiſcere q
ſi ꝙ ob ĩminẽs periculũ de rebus iamiam actũ eſſe vedeatur:q
italicis mercatoribꝰ gratiſſimũ erat omiſſio ad maleã curſu Co
thum diuertere:(idem Strabo auctor(aduectis eo mercibus.

¶Corinthus ſuperſilijs curuitatibuſqꝫ laborat.

Eusebiꝰ. C Orithus vrbs fuit Achaiæ:que primũ teſte Euſebio de
c poribus a ſiſipho latrone.Aeoli filio ſup iſtmõ i medio m
ris ioni & ęgei conſtructa deinde aucta ephira vocata.i
poſt hęc euerſa & ab toritho oreſtis filio inſtaurata. Corithus e
dẽ euſebio teſtificãre cognominata fuit.quę mox diutius deſer
manes teſte Strabone li.viij . Geogra.a diuo Cęſare reſtituta
Strabo. quã quõdã locupletiſſimam fuiſſe auctores multi tradũt . Ve
ager nõ admodũ telluris bonitate pollebat quippe quę obliq
diſtorta foret & aſpera.Vnde ſuperciliosã Corithũ vocãt vni
ſi:& ceſſit i vulgare ꝓuerbiũ.corithus ſupcilijs curuitatibuſqꝫ la
borat.quo nos cõſimili re non eleganter vti poſſumus.

¶Ad ſcolonneqꝫ ipſe vades.neqꝫ alteri cões ibis.

Ayuntamiento de Madrid

SColus (vt ſtrabo ait libro nono (pag⁹ eſt ĩ ora Aſopia ſub citherone ſedes iiucũda atq; aſpera : ĩde natũ ꝓuerbiũ. q̃ꝺ quum volumus quẽpiã admonere ne ſe ad loca iſtulta & minũgrata conferat: dicimus ad Scolo n neq; ipſe vades: neq; alteri comes ibis. Strabo.

¶Nauigaſti vſq; ad phaſim.

P Haſis eſt colchorũ pergrandis fluuius: de quo Lucanus in tertio Colchorũ q̃ rura ſecat ditiſſima phaſis: per hunc argonautæ cũ Iaſone ĩtrauerũt ad colchos: teſtificante. Ouidio libro ſeptimo metamorphoſeos: multaq; ꝓpeſſi claro ſub Iaſono tãdẽ cõtigerãt rapidas limoſi phaſidos vndas & quoniã hic vltim⁹ ẽ carinis curſus: hic auctore. Strabone libro vndecio. Geogra. ẽ ortũ ꝓuerbiũ nauigare vſq; ad phaſim q̃ſi ĩ vltimũ receſſũ fre: extrema ei nauigatio appellatur. quum volum⁹ itaq; aliquẽ lõge ꝓgreſſum eſſe ſignificare: dicim⁹ nauigaſti vſq; ad phaſim Lucanus Ouidius Strabo.

¶Phrygiũ ac myſorũ fines ſeparatim. ſ. diffinire difficile.

P rigia ꝓuicia eſt teſte Solino minoris Aſiæ a phrigio ãne q̃ illã a Caria diuidit : vel a phrigia Cecropis filia cognominata Myſia autẽ phrigyæ prouĩcia eſt adiacẽs helleſponto vt Plinius ait libro quĩto naturalis hiſtoriæ) ĩ qua eſt Mœſia ciuitas dicente Seruio ſup primũ Georgicorũ: myſia prouĩcia eſt Mœſya vero ciuitas hand lõge a Troia. Sed harũ ꝓuĩciarũ fines diffinire. Strabone auctore libro duodecĩo Geogragiæ nõ facile eſt q̃ ita inquit: Phyrgum & Bytpiniorũ & Myſorũ fines determiare difficile ẽ. quod vna quęq; natio diſtĩcta eſſe debeat: id concedit. Nã & de Myſis ac phrygib⁹ huiuſcemodi ꝓuerbiũ ẽ Phrygũ ac Myſoꝝ fines ſepati: ſed diffinire difficile. Et cauſa ẽ: quia cũ ĩcolę barbari ſtrẽnui ac militares eſſent: q̃ viciſſent nõ firmiter tenebãt: ſz frequẽtiũ vtvagi & erãtes modo ei jciebãtur. Hę gẽtes oẽs Tracię putãdę ſunt quia vlteriorẽ regionẽ hi colunt . & non facile altera ab altera imutatur. hęc ille. Nos aũt huiuſmodi adagiũ recte vſurpamus. quum ſermo de his eſt: quę facilitatem pręſe ferunt. Veruntamen ea ipſa tractare perdifficile eſt. Plinius. Strabo.

¶Cumani ſero ſentiunt.

a Eolicarũ vrbiũ maxĩa & optĩa ẽ Cuma (vt Strabo refert libro decimotertio Geographie & fere ea metropolis ẽ. Cui maniamtem carpunt vt homines ĩſulſi & hebetes : ob hanc cauſam (vt quidã putãt:) q̃; .ccc. annos poſt ei⁹ vrbis. edificationẽ portus vectigalia exegerũt: quũ ante populus eiuſmodi prouentum nõ haberet quare obtinuit opinio: q̃ꝺ hi hoĩes ſero ſẽtirẽt. quũ vt Strabo.

Ayuntamiento de Madrid

bem ad mare habitaret. Dicitur etiã aliter quod publica pecunia mutuo accepta portic⁹ cõſtruxerunt. Poſtea vero quum pecuniã cõſtituta die nõ reddidiſſent adeo ãbulatione arcebãtur: ſed cum pluuię eſſent ide dec⁹ quoddam creditores edictum emittebãt: vt cumani porticus ſubirent. & quũ preco ita iclamaret: portic⁹ ſubire dictũ eſt e prouerbiũ Cumani ſero ſentiũt: quod cumani nõ ſentiãt: q̃ i pluuia portic⁹ ſubeũda ſit. etiã ſi nemo per preconem admoneat hæc ex Strabone eodẽ libro. quod quide adagiũ nõ ab ſi-

Strabo. mile fere eſt illi. quod alibi retulimus Sero ſapiunt phryges.

¶Aquilę ſenectus.

Plinius Plini⁹ libro decio naturalis hiſtorie de aqĩ hæc refert. Oppetũt nõ ſenio: nec ægritudie. ſed tamẽ i tãtũ ſupiore accreſcẽte roſtrou tadũcitas apiri nõ q̃at. Aqla igit tãtũ in ſenectute bibit. vel de pręda ſanguinem fugit. Ex quo ractuz eſt

Terẽtius prouerbiũ in ſenes: qui plus bibunt quam comedunt. Cui⁹ etiam meminit Terẽtius Heauton his verbis nihil narras. vi avero eſt (quod dici ſolet) Aquilę ſenectus.

¶Syloſontis Chlamis.

Hlamys veſtis militaris ẽ. pallio pene aduerſa: quũ breui-

Plautus. c or atque auctor ſit Plautus Puer cape chlamidẽ. et da pal-

Vergili⁹ lium: Et vergilius Qidoniam picto Dhiamydem circundata nibo de qua celebre prouerbium eſt. Syloſõtis Chlamys: q̃d de his dicitur. Qui iactant ſe magnificentia veſtimentorum quoniam Syloſon Samius Polycrati frater. quum in exilio eſſet: ve-

Strabo. ſtem habebat inſignem ac ſumptuoſam quam teſte Strabone libro. xiiij. geogra. quum Dario nundum regi eam diu concupiſcẽti dono miſiſſet: is poſtea regno potius ac beneficij memor natali ſolo eum reſtituit. ex quo illud eſt.

¶Syloſontis opera locus amplus eſt.

Strabo. ſ Yloſon itaq̃ eodẽ Strabone auctore a Rege i imperium reſtitutus tyrãnidẽ adeo acerbe exercuit: vt vrbs ſamiorũ hominib⁹ viduata ac penit⁹ exhauſta eſt. Vnde prouerbiũ manauit Syloſontis opa loc⁹ ãplus eſt in eos: qui perinde crudeliter ſuperbeq̃ imperãt vt ciuitates hoibus vacuas reddunt quod adagium ſi in quempiã Pricipum vſurpatur. In te autem Guide minime dici poteſt. ornas eĩ ciuitates tuas: nõ deſtruis. amplecteris tuos ciues clementia. comitate humanitate quib⁹ longe pręſtas cęteris iperitãtibus: nõ odio perſequeris in eos amorẽ geris non cędes ã ſcelera admittis tua igitur opera hominũ cœtu vrbes tue frequẽtes ſunt. non autem vacuę.

¶In Samo lac gallinæ.

Ayuntamiento de Madrid

Amum vnā ex.xij.Ionię ciuitatibus condidit Tymbrio: ac deīde Patrocles:de cuiꝰ vbertate Strabo ita loquit̃ li.xiiij.Samiꝰ vino nō valde fortunata eſt ī cęteris vero feraciſſima:quod ex eo Strabo maxime pſpici poteſt.q̄d bellis infeſtat̃.Vnde laudātes non dubitāt illud ei prouerbiū accōmodare : quod etiam fert gallinę lac hęc Strabo:quod licet prouerbiū alibi retuleri:non tamen alienū viſū ē repetere:vt quoquo modo ſcriptores vſurpauerit intelligat̃

¶ Hic Coryceus eſt.

c Orycꝰ mōs ē(vt Strabo docet li.xiiij. Geog.)excelſꝰ nō ꝓcul ab Fratris ciuitate Ionica q̃ & portus Calyſtes ſub eo. Strabo Itē aliꝰ portus q Erythas appellat̃ ac deinceps cōplures alij dicūt totā Coryci ꝑter nauigatiouē latronibꝰ plenā eſſe : qui corycei dicuntur.hi nouum inſidiādi genꝰ adinuenerunt diſperſi enim per portus accedunt ad mercatores qui applicuerint:auſcultātes quid rerū ferant & quo nauigent:poſtea quum illi ſoluerit & ī altū ſe receperint.cōgregati eos adoriuntur.ac diripiunt.ex ꝙ quicūqꝫ curioſus eſt.& oculta ac ſecreta auſcultare conat̃ :prouerbialiter dicimus Hic Coryceus eſt.Vnde etiam illud manauit.

¶ Hunc Coryceus auſcultauit.

A Lterum ſup adagiū eſt.teſte Strabone in ſupra dicto lib: qui ita īquit.Et ī prouerbio dicimꝰ hūc ergo Coriceꝰ auſcultabit quū quis aliquid diceret̃ vel facere ſecreto videat̃:quod minime videat̃ ꝓpter eos q ſpeculātur : & ſcire ſtudēt quę nō cōuenit.hæc ille:huius itaqꝫ prouerbij ſenſus eſt(vt nihil in re facili obſcuritatis appareat)q̄d qui ſibi ꝑiculū a latronibꝰ timet veluti huiuſmodi hominū īſidias expertur & ob id ipſū caute rē ſuā agit.Hūc Coryceū auſcultaſſe dicamus etiā: cuiꝰ. Cicero ad Atticū meminit. Quod autem quidā ex Strabone tradāt hoc prouerbiū eſſe Coryces auſcultatores aufuge id quāquam quod ita ſit:non eo inficias ſed vbi in Strabone legerint.ipſi videāt. Strabo Cicero Strabo

¶ Mercator nauiga & expone iam omnia venūdata ſunt.

ſ Trabo libro quartodecimo Geographiæ.quū deſcribit vt Cilices piratæ fierent : inquit Delus:quæ non admodum procul ab erat emporium magnum & pecunioſum exhiberat ea enim multa mancipiorum milia :& recipere & emittere eadem die poterat.ex quo prouerbiū factum eſt Mercator nauiga:& expone iam oīa venundata ſunt quo etiam teſte cauſa erat quia romani poſt Carthaginis & Corinthi euerſionē effecti multis ſeruis.vtebant̃.Quapropter piratæ & ꝑdiuites dādi & vēdēdi opportunitate oblata mirū īmodū coluert̃.quo ꝑ vrbane & elegāter vti poſſumꝰ:quū alicubi merces rapti vēdi ſignificare volumꝰ

Ayuntamiento de Madrid

¶ Quaudo per harma fulgurauerit.

Armati.curr⁹ teſte Strabone libro nono. Geogra.pad⁹ eſt ad mycalettũ deſolat⁹.dictus harma.i.currus ad Amphiarai curru.ꝙ(vt aiũt)currẽte Amphiarao decurru:Ipſe currus ad locũ illũ detractus eſt Pythici itaq; vates ad ipſum currũ intuẽtur:& eo tẽpore ſacrificiũ delphos mittũt: quũ fulgura cernũt obſeruabant aũt ad menſes tris:ſingulis mẽſibus dies tres:noctesq; totidẽ e louis fulguralis foco:qui eſt in muro inter pythiũ & olympiũ hinc factũ prouerbium:quando per harma fulgurauit. Quo vti poſſumus:quoties ſignificamus:rei agendę tempus obſeruari. — Strabo

¶ Oemones Vallis.

T huius Adagij ſenſum meli⁹ explicẽ. Strabonis verba ex libro octauo geographię ponã.quę ſuut hęc Genona vero diutius duab⁹ Atticæ tribus par noie vocabaẽ.Vna quæ ad Eleutheras prope iacet vt illud eſt.Cãpos Oemones habitare fœnarios Eleuthere vero vna de quadripoli ad Marathonẽ eſt.De qua natũ eſt prouerbiũ.Oemones vallis ex quib⁹ licet cõiecturã facere quia hæc nomine ſunt equiuoca.Quouiã inquit triũ hoc nomine vocari & paulo inferius iſulã pariter ꝑi e demõſtrat quæ eo quoque nomine appelletur:quũ dicam habitauere argiui.Cretentes.Epidauri: & Dorienſes.vt hoc prouerbiũ illud importet quod proprie ſignificat illud:quod de phrygib⁹ & miſis paulo ante rettulimus.vt mea fert opinio. — Strabo

¶ Canis caninam non eſt.

Arro de lingua latina(quod ſancta)huius prouerbij & diuus Hieronymus in quadã epiſtola meminerũt quod ſignificat canẽ cauinã carnẽ non edere.ſimile eſt illud plinianũ in ſeptimo Leonũ feritas inter ſe non dicat.quod elegãter vſurpamus.quũ volumus dicere aliquos inter ſe maxime cõſentire:licet aliter oſtentent. — Hiero.

¶ Communia amicorum eſſe inter ſe omnia.

Oc vet⁹ gręcorũ adagiũ quit ſignificat nemo tã mediocriter erudit⁹ eſt:quod fugiat q đ his verbis Terenti⁹ i Adelphis vſurpat quũ Mitio ita loquit.Nã vet⁹verbũ hoc quidem eſt. Cõmunia amicorũ eſſe inter ſe omnia.de quo etiam Cicero in primo officiorũ meminit & Martia.libro ſecundo.

¶ Res eſt in vado.

Adum teſte Seruio ſuper primũ æneidos eſt locus i mari per quẽ vadere poſſumus. eſt proprie tamen fundum fluminis:lacus maris: & cuiuſcunq; a quę.& quoniã i pfundo periculũ eſt.In vado autẽ ob paruã aquarũ altitudinem ſecu

Ayuntamiento de Madrid

ras hinc prouerbiũ natũ de his quę periculũ euerſerit auctor Teren.in Andria.vbi dauus ait omis res eſt iam in vado: & plautꝰ in Aulularia itidem meminit.

¶ Sine cerere & Baccho friget Venus.

Erentiana verba ſunt i Eunucho ꝓuerbialiter dicta.Nã Ceres in hoc loco:q̃ cunctarũ frugum dea eſt:pro pane accipit Vñ duo ędiles teſte Feneſtella de rõanis magiſtri. qui rei frumẽtarię apud Romanos preerant. Cereales dicti ſunt quorũ creandorũ auctor fuit C.Iulius Cæſar Liber aũt pater ꝓvi no.cuiꝰ vt poetę fabulãtur iuẽtor extitit.ſed Lactãtius firmianꝰ libro ſecũdo capite decimoquarto diuinarũ inſtitutionũ Noe omniũ primũ vineam ſæuiſſe.ex eaq; fructũ cepiſſe et pſpicue demõſtrat.Venus aũt pro belluina voluptate:ideſt coitu ponit.nam homo abſtemius ſegnis eſt ad id aliã.hoc eſt Venerẽ.Cæterũ Terẽ ad hilaritatem oñdendam hoc adagio vſus eſt quãdo quidẽ Horatio teſte vinum omnẽ animi triſtitiã expellit.prouerbiũ autem auctore Donato ex eo ortũ ẽ:q̃ ita iquit ꝙ frigere ꝓprie nõ ẽ ad hareret tranſlatũ enim hoc prouerbiũ friget a picatione valorũ q̃ frigidam picẽ nõ tenent:quũ alia multo meliora ſunt ad vſum frigida:vt ferrũ.argẽtũ & cætera huiuſcemodi. quo vti poſſumꝰ: quũ quis fame atq; ſiti affectus minime excitatur & triſti aio ẽ.

Fene.
Lactãti.
Terẽtius
Horato.

¶ Ouem Lupo commiſiſti.

Vpus eni animal eſt rapaciſſimũ:q plurimũ ouibus inſidiaſ.ex quo male eius cuſtodiæ ouis cõmitiſ:quũ ſi q̃dẽ eſt repente voret.Hic natum prouerbiũ in eos qui temere aliquid homini minime fido committũt.Auctor Terẽtius in Eunucho vbi chais ait ſceleſta ouem lupo commiſiſti.

Terẽtius

¶ Currentem incitare.

Etaphora ab equis ſumpta videſ:quos ſpõte ſua currentes(eſt.n.ex iumentis velociſſimũ aia:)fruſtra equios ad curſum excitat.hic vel vndecũq; libet: factũ eſt ꝓuerbiũ currentẽ incitare:quod ſignificat nos nõ oportere quempiã ad ea hortari : in que ipſe ſtudioſe incũbat.& ꝓpenſus ſit. Vnde Sene. ep'la.xxxiiij.ait Sed iã currentẽ hortari inuicem hortantẽ poteſt & (vt Pollioni meo placet in hanc ſignificationẽ capi a qua non abhorreo.Si quis(vt puta)alicui detraheret:& iteri alter maledicus illũ in detrahẽdo adiuuaret vt eo magis i maledicta ꝓueheretur eleganter poſſumus dicere illũ currẽtẽ excitaſſe perſequam intẽtum Vtra opinio melior: iudicẽt legentes mihi vtraq; placet

¶ Vulpes pilos mutat.mores non mutat.

Ayuntamiento de Madrid

Plato. Vlpes animal eſt verſutũ & ſemp fallax teſtificãte Pla
v to qui ait Vulpian⁹ anim⁹ nequid moliat̃ mali. ab huiu
fallacia igitur quia ĩgenita vicia tolli nõ poſſũt tractũ eſt
ꝓuerbiũ in eos q dolis & verſutia abũdantes naturã omnino ſu
mutare nequnt: vt vulpes mores ſuos deponit nunq̃: quod teſte
Tranquillo. Veſpaſianus eleganter in bubulcum ſenẽ vſurpauit.

℄ Hic Ciniugilum herculaneo nodo vinctum ſoluit.

Feſt⁹ põpeius. Ciniugilũ ciguli genus erat quod teſte Feſto Põpeio nou
nupta pręcingebatur. id vir in lecto ſoluebat factũ ex la
na ouis vt ſicut illa in domũ ſublata cõiuncta inter ſe ſit
ſic vir eius cinctus cum ea vinctuſq; eſſet. hoc. Herculaneo nod
ligatũ ominis gratia vir ſoluebat vt ſic ipſe fœlix eſſet in ſuſcip
endis liberis vt fuit Hercular⁹ q. lxx. liberos reliquit ex quo qu
quis numeroſã prolẽ genuerit. ꝓuerbi loco dicim⁹ Hic Ciniugil
herculaneo nodo vinctũ ſoluit: ſolutum: enim futuros protende
bat filios: queãdmodũ cũ tota aſia regnaturũ ãtiqua oracula can
bãt qui Gordij plauſtri nexũ ſoluiſſet: cuius rei cauſa magn⁹ a
xãder expugnata gorde quum ſoluere nequiuiſſet: lorarnẽta g
dio amputauit auctor Iuſtinus libro vndecimo.

Iuſtinus ℄ Hic In neruum it.

pud Terentiũ ĩ phormiõe antipho adoleſcens ĩquit ĩ ne
Terenti. a uũ poti⁹ ibit vbi prouerbialiter ĩ neruũ ibit: teſte Dona
Donat⁹. ꝑ decipiet: dixit quod a prouerbio ſũptũ eſt a ſagitta
tracto. quũ vis omnis atq; conat⁹ arcũ tendẽtiũ non ĩuolatu
leſi: ſed in rupitione nerui expetit. ex quo de homie fallaci eleg
ter dicimus: Hic ĩ neruum it. id eſt alio tendit: q̃ qui fallit̃ puta

℄ Salua res eſt ſalutante ſene.

Efert Titius liuius quũ ludi circenſes apollini aliquan
Titus. Liuius. r do celebrarentur: & Hannibal nunciatus eſſet circa colli
portam vrbi ingruere omnes raptis armis eos cõcurriſſe
quos deinde reuerſos quum piaculum ſe ſe feciſſe formidarent
inueniſſe ſaltantem in circo ſenẽ. quemdam. hunc interrogatu
dixiſſe minime a ſe intermiſſam eſſe ſalutationem Itaq; ortum
exinde eſſe prouerbium Salua res eſt ſalutante ſene: quo ad om
nia læta vti licet. de quo etiam Seruius ſuper. viij. æneidos me
minit. a quo illud quoq; non diſcrepat: ſaltat ſenex nã, mater de
quum non prius placari potuiſſet: quã ſenex ſaltauerit hinc ad
Seruius. gium fluxit auctor idem Seruius.

℄ Tu es meus Dæmon malus.

Ayuntamiento de Madrid

a Pian⁹ alexādrin⁹ ciuiliū belloꝝ li.iiij.de bruto vno.C.Cę- Apian⁹.
ſaris ꝑcuſſorib⁹ loquēs hęc tradit fert Bruto quū i ſamo ſu
pra mař natale ſuū celebraret:nec lete admodū his i reb⁹ ſe hēret
hūcverſū nulla rōe adductū ꝓtuliſſe:ſz me ſors miſera & latōe ꝑ-
didit il ās.ex Aſi.quoq; i Euro.trāſmiſſuro cū exercitu nocte deſi
tiēte pene luíe horrēdā vigilāti aſtitiſſe imaginē quā i pauide ro-
garet ille qs nā hoiz āt deoꝝ eēt hoc ſolū rńdiſſe.Tu⁹o bru.Dęmō
mal⁹.In philip.me videbis:eāq; nouiſſ ie i pugna q̄ i phili.acta ē
iteꝝ illi apuiſſe.Api.hacten⁹quū dęmonū duo itaq; ſit gña teſte
Lactātio li.ij.diuiāꝝ iſtit.cap.xv.vnū cęleſte alteꝝ terrenū.& hi. Lactāti⁹.
demōes reꝝ ꝑti.ac ſcijs(ita ei iterp̄tat)i ima ꝑte terre deiecti:vi i
hoc ere veluti cōgruo ſibi carcerē dānati:nocēdi ip cupidi a iuſticia
alieni ſupbia tumidi:iuidia liuidi fallacia callidi.hūana corpa:
ſp īfeſtāt:& qñq; īgrediāt vl iuētia vl' iā mortua hic factū ē:q̄d a
viris vtiq; luculētiſſimis ꝓuerbij loco ſępe dici audio:quū eos qſ-
piā vl' nocēdi vl' moleſtādi grā laceſſit aut irritat.Tu es me⁹dę.ma
l' ad illā potiſſimū Bru.dęmonē alludētib⁹:vl ad hmōi ſpūuz no
cēdi ptātē dr̄ aūt Demō mal⁹ qa ſcdz Euclidē ſacra.duplex oibus euclides.
hoib⁹appōit dęmō.i.gen⁹ hoc e bon⁹& mal⁹.de qb⁹ Apuleius de Apulei⁹.
So.dco ēt mēinit dicēs Dęmōes ſūt gñe aialia:igenio rōabilia aio
paſſiua corpoř aeria.tpe ęterna. ¶ Sua cuiq; ars ꝓ viatico ē.

v Iaticū nēo ē q neſciat appellari qcqd iter agēdi cā neceſſa-
riū ē.& qm̄ ad vitā ſuſtinēdā atq; a lēdā neceſſe ē:& vt ſe q-
libet i aliqua arte exerceat hic ortū eſt ꝓuerbiū ſuā cuiq; artē pro
viatico eſſe quaſi peride ac ad iter faciedum.Viaticū neceſſariuz
eſt.ita & ars ad vitam viuendam. ¶Salia res cœne.

t Alij vocati ſūt ſacerdotes Martis:q̄d i portādis āciIib⁹ ſaltař
eos mos eēt.De qb⁹ Li.ait.Numa ſalios deuoti duodeci mar Liuius.
ti gradiuo legit:tunicæq; iſigne dedit.& ſup tunica æneū pectori
tegmē cœleſtiaq; arma quæ ācilla appellant:ferre ac per vrbē ire
canētes carmina cū tripudijs ſolēniq; ſaltu iuſſit.qui quidē ſalij
quū ampliſſimo apparatu cœnas facerēt/hic vice ꝓuerbij o pipa
re ac copioſe cœne Saliares appellate ſunt.

¶Satius eſt ſubire ſemel q̄ cauere ſemꝑ.

c Aeſaris ſuetonio auctore verba ſūt.q quū ſuadētib⁹amicis ſuetoni⁹.
vt hiſpanoꝝ cuſtodia ſibi vndiq; iſidias iminētes caueret
meli⁹oio putauit ſe ſemel ad aleā exponere:q̄ aſſiduo i metu eē:q
teſte Cicero.mal⁹ ē diuturnitatis cuſtos.quod quidē vice ꝓuerbij
a doctis vſurpari video.Nam ſeneca.in itidē ſignificatum ait.
Nemo eſt tam timidus:vt malit ſemper pendere.quam ſemel seneca.

Ayuntamiento de Madrid

cadere quod tibi īclite prīces nunq̄ contingerit.non enim times:
:quia nō timeris:nō caues quia vehemēter amaris quū volumus
igit̄ ſignificare lōge meli⁹ eē ſemel tētare:quid ſibi fortuna ve-
lit q̄ metu ſemꝑ angi.eleganter dicimus.Satius eſt ſubire ſemel
quam cauere ſemper.

¶Pares cum paribus.

Etus prouerbiū eſt ſignificat eñ ꝙ quiſq; homo bene cū
Cicero. v ſui ſimilibus cōuenit teſte.Cicerone ī ſenectute.vbi Cato
Cato. ait pares aūt cum paribus veteri ꝓuerbio facillime con-
Colume. gregātur ad quod Columella libro ſeptio reſpexiſſe videtur.Vbi
quoniam inquit ſimilia ſimilibus familiarior a natura fecit.cu⁹
etiam Quintilianus in quinto mentionem facit.

Mature fias ſenex:ſi diu velis eē ſenex.

Quītili. Oc adagium nos admonet.ꝙ dum iuuenes ſum⁹ ea ipa q̄
h ſenē decē:tractem⁹.& quadā ſenili grauitate non ipos ge-
ramus inſignes.ita eni diutius ſenex extiterimus. ſed q̄
nō ſua cuiq; ætati eo pacto officia redderetur: huic ꝓuerbio non
Cicero. plane apud Ciceronē ī ſenectute idē Cato aſſentitur hiſce verbis
Cato. Nec.n.vnq̄ ſum aſſenſus illi veteri laudatoq; ꝓuerbio quod mo-
net mature fieri ſenē ſi diu velis eē ſenex.Ego vero me min⁹ diu
ſenem eſſe mallem:quam eſſe ſenem antequam eſſem.

¶O domus antiqua heu q̄ diſpari domino dominatis.

Cicero. Icero lib.i.de of.Odioſum ē inquit cū a pretereūtibus di-
c citur O dom⁹ ātiqua heu nō diſpari dn̄o dn̄aris:de quo in
ſecūda quoq; philippica mētionē fecit ꝙ i tritū ꝓuerbiū
ceſſit in eos:qui ipſi nequam bonos habuerūt parentes ac maio-
res ſuos quod(vt idē ait)his tēporibus in multis dicere licet.

¶Ego ſum Pompilij circulo ſeptus.

Cicero. Aius Pōpilius teſte Cicerone. i octaua antonianarū & li-
Liuius. c bro.xlv.ab vrbe con.a ſenatu legatus adantichū miſſus
vt bello quo ſe ptolomeū laceſſerit abſtineret.quū ad eū
veniſſet:atq; is prompto aīo & amiciſſimo vultu dexterā ei porre-
xiſſet.inuicē ei ſuā porrigeretur noluit. ſed tabellas ſenatus con-
ſultū cōtinētes tradidit quas vt legit Antioch⁹ dixit ſe cū amicis
Pōpilius collocatruū īdignat⁹ Pōpilius ꝙ aliquā morā īterpoſuiſſet:virga
ſolū quo īſiſtebat:denotauit.& prius īquit quā hoc circulo exce-
das:da reſpōſū quod ſenatui referā cōtinuo Rex affirmauit fore
ne āpli⁹ de ſe ptolomeus cōquereret̄ ac tū demū manū ei⁹.Pōpili-
us tāquā ſoci⁹ apprehēdit:ex quo nos quū rapti vel quippiā fate-
ri:vel īterrogāt reſpōdere cogimur ꝓuerbij loco dicere poſſum⁹

Ego ſum põpilij circulo ſeptꝰ.auctor etiã Valeriꝰmax.li.vi.Cęte Valerius
tũ apud Ci.i ſupradicto loco legitur.C.Põpilius : i codicibus autẽ Cicero.
Valerij.Cn.Pompilius vt in alterutris menda ſit.

¶Quod factũ eſt:infectum reddi non poteſt.

h Ocvetꝰ ꝓuerbiũ ẽ.ſignificat ei illud q̃d factũ ẽ nemo face-
re põt:qn factũ ſit.nec dij ipi q̃dẽ ſcđz pliniũ.q.li.ij.c.vij. Plinius
ſnq̃t nullũ deos habere in preterita ius pter quã obliuionis cuius
Plautꝰ i aulu.meminit.ait.n.factũ illud fieri infectũ non poteſt. Plautus.

¶Mala ad ſeſe trahit vt Cęcias nubes.

c Aecias ẽ vẽtꝰ: quem Ariſtoteles ita flare dicit:vt nubes nõ
ꝓcul pellat:ſz ad ſe ſevocet ex quo ꝓuerbium factũ ſcribit ariſtote.
hoc ẽ mala ad ſeſe trahẽs.vt Cęc as nubes:
q̃d i eos elegãtervſurpari poteſt:q ſibiipſis officiunt auctor ge.li.
ſecundo.

¶Hic de gradu deijcitur.

h Oc ꝓuerbiũ de ijs dicitur:qui metu pculſi icõſtãtes & mo- Gelius.
biles ſunt ſumpta trãſlatõe ab his: q ſeco cedũt tiore ducti
& gradũ ſcalaꝝ i quo cõſiſtũt alijs cedẽdo reliquũt & ipi deijciun
tur:auctor Cicero li.i.officiõꝝ:vbi iquit fortis vero aĩmi & coſtan Cicero.
tis ẽ:nõ pturbari i rebꝰ aſperis : ac tumultuãtẽ de gradu deijci (vt
dicitur(quũ nos igiť aliquẽ ad icœpto metu abſterreri intelligere
volumꝰ prouerbialiter dicimus hic de gradu deijcitur.

¶Plus Federicũ vno oculo vidit:q̃ ceteros pricipes duobus.

q Vum iã guide Priceps.p oem italiã ꝓuerbij loco habeatur
plus vnũ federicũ vnico oclo vidiſſe: quã cęteros oẽs prici
pes duobꝰ iure equidẽ ego illiꝰ imortalis famę inuiſordicerer , ſi
hoc tã celebre prouerbiũ prę teriſſem.Sed ne legẽtibꝰ ſeruile of-
ficiũ (quod eſt adulari)pręſtitiſſe videar: huiꝰ originẽ adagij ex-
plicare agredi ar.quũ Federicꝰ itaq; genitor tuus altero oculo ca-
ptus Philippos.Hãnibales.horatios.ſertorios:quosvirtutis& for
tunę ac vnius luminis ſocios potiſſimũ habuit:& ceteros oẽs ipa-
tores factis& rerũ geſtaꝝ gloria ada q̃ſſet prudẽtia vero diuinoq;
quodã igenij acumine alõge reliquiſſet.hic prouerbio locũ dedit
vt dicamꝰ plus Eedericũ vnico oculo vidiſſe.quam cęteros prici-
pes duobus:quod de hominibus prudẽtiſſimis dicitur.

¶Aliquid mali eſt propter vicinum malum.

Etus ꝓuerbiũ eſt.& a Plauto in mercatore ſub perſona do Plautus.
v rippe conquerentis his verbis vſurpatũ heu miſere mihi
nũc ego verũ illud verbũ eſſe experior vetꝰ aliquid mali
eẽ ꝓptervicinũ ma ũ.ad quod auſi affirmare Ver.illo verſu i bu. Vergiliꝰ
inq̃t Nec malavicini pecoris cõtagia lędem haud dubie alluſiſſe

Ayuntamiento de Madrid

¶V titur teſtibus.

Cicero. h Oc erat adagiũ quo vtebãtur i foro iudiciali: qꝫ Ci . in ſe-
cũdo offi.tetigit ait cũ a panętio cõmemorãter: neminem
neqꝫ duce i bello:nec pricipẽ dñi magnas res & ſalutares ſine ho
minũ ſtudijs gerere potuiſſe cõmẽorãtur ab eo.Themiſtocles: Pe
ricles:Cyrus:Ageſilaus:Alexãder quos negat ſine adiumẽtis ho
minũ tantas res efficere potuiſſe.V titur in re non dubia teſtibus
non neceſſarijs hæc ille.

¶Contemnũtur qui nec ſibi nec alteri proſunt.

d E nihili hominib⁹ & nulli arti itentis hoc dictũ ẽ quod ab
Cicero. eodẽ Cicerone.it:dẽ i offic.pſpicue declaratur.q dicit.Quã
obrẽ vt ante dixi contemnũtur hi qui nec ſibi alteri:proſunt.(vt
dicitur)in quibus nullus labor:nulla induſtria: nulla cura eſt.

¶Fundũ alienum arat.incultum familiarẽ deſerit.

f V mpta eſt ab agricolis metaphora.q̃ alienos agros colen-
tes ſuos ſterileſcere ſinũt . q dĩ i eos pͥuerbialiter dici poteſt
q̃ ſuis relictis rebus aliena curãt auctor Plaut⁹ i Amphitriõe vel
Plautus. q alienã vitã damnãt:ſuam autẽ minime corrigũt. vt Poeta Per
Perſius. ſius ſatyra.iiij.expreſſit dicẽs Cędimus inqꝫ vicẽ prebem⁹ crura
ſagittis.Vnde etiã illđ i hũc ſenſũ dicitur:hic illotis pedib⁹ & ver
bis reprehendit auctor.Gelius lib.decimo quinto capite.v.

Gelius. ¶Altera manu panẽ oſtendat.altera fert lapidẽ.
V clionis apud Plautũ i aulularia verba ſũt i eũ prouerbi
Plautus. e loco dicta:qui ſub ſpecie ferẽdæ opis fraude quem piam
petit:ad his qui canes eo pacto fallũt vtiqꝫ tranſlatio
ne factę.

¶I argitio non habet fundum.

Q Vum largitio:quę beniuolẽtię cõparãdę cauſa ab homi
fit:ſępi⁹ fontẽ ipm benignitatis ex hauriat.ipſiqꝫ homi
nes circa modum dando maxime egere incipiãt hinc in
Cicero. proidgos natũ pͥuerbiũ dicẽte.Cicerone li.ij.offi. omnino memi
niſſe demus id quod a noſtris hominib⁹ ſępiſſime vſurpatũ iã qꝫ
in pͥuerbij cõſuetudinẽ venit largitionẽ fundũ (hoc eſt finẽ) non
habere :in quo(vt Seneca prima ad lucillũ epiſtola ait)ſera parſi
Seneca . monia eſt.Et eñ quis põt eẽ:mod⁹ quũ & hi qui cõſueuerũt & il
lud idẽ alij deſiderẽt. ¶Fames & morabilẽ i naſum cõciũt.
Olẽt ſępenũero hoĩnes & famę & more tedio affecti ibi
hoc ẽ i irã iſurgere.Et eĩ bilis nil alid ẽ:niſi fellis humor q
iecori adhereret teſtificãte Horatio: q ait feruẽs difficiliubile tũet
Horati⁹. iecur.aliter cholera dĩ:ex q̃ ira mouet.Vñ factũ ẽ pͥuerbiũ fames

Ayuntamiento de Madrid

& morabilē i naſū cōciūt:q đ dr̄ de ijs qui famis ipatiētes& moræ Plautus.
faſtidio cūcti i irā deferrūt.teſte Plauto i Amphitriōe q đ ei Vet⁹
ē adagiū fames & morabilē i naſum cōciūt hoc ē iram cōmouent

❡Indulgere genio: Defraudere Genium.

g Eniū auctore feſto pōpeio veteres putauerūt deū eſſe: qui
vi obtineret omniū rerū generādarū qua ꝑpter dei filiū &
parētē hoim nūcupabāt.alij Geniū naturę deū eē diffiniūt & ipz
naturā.Vñ factū.q đ vice ꝓuerbij idulgere genio: ē obſequi natu
rę:& voluptati operā dare vt pſi⁹ idulge genio.ſicuti cōtrario.De
fraudare geniū:ē iterrūpe voluptatē. Vnde plaut⁹ i aul. dicit ego Plautus.
met fraudaui meū geniū.

❡Noctuas Athenas porto.

n Octua auis qm̄ Athenis maxie abūdat.factū eſt ꝓuerbiū
:quod latine ſonat noctuas Athenas & ſupplē-
dū eſt verbū porro de ijs:qui vel iutilē mercatur exercent vel la-
borāt i aliqua re iutili:aut ea verbis exagerāt:que notiſſima ſunt
audiēdi.de quo Cicero i epiſtolis.lib.v.ad aula torquatū mentio- Cicere.
nem facit itē aliud ſimile prouerbiū hoc eſt noctue ouum.

❡Cum velis & equis.

n Ante cū volūt oi conatu iter raptim peragere:dāt vela vē-
tis:piterqꝫ naui tranēdę equos adiūgūt.ex quo factū ē pro
uerbiū.Cū velis & equis hoc eſt terra mariqꝫ:quoties volum⁹ vl-
timū conatū oſtendere.quod Cice.i.iij. officiorum vſurpauit Vbi
inquit ſecurus eiuſdem fere adiutor auctorqꝫ ſententię cum his Terenti⁹
velis equiſqꝫ(vt dicitur:cui ſimile eſt illud Terentianum manib⁹
pedibuſqꝫ enixe omnia facturum.

❡Luſciniæ nō deeſt cantio.

p Lini⁹ li.x.capite.xxix.de luſcinia aue iqt: luſcinijs dieb⁹ ac Plautus.
noctib⁹cōtinuis quidecī garrul⁹ ſine itermiſſu cāt⁹:dēſante
ſe frōdiū germine nō i nouiſſimū digna miratu aue primū vox tā
puo i corpuſculo:tā ꝑtinax ſpūs.deide in vna pfecta muſicæ ſcia
modulat⁹ dicit ſon⁹ & nūc cōtinuo ſpū trahit i lōgū.nō variatur i
flexo:nūc diſtiguit cōciſo copulat i torto breuiterqꝫ oia tā puulis
i faucib⁹ quę tot exqſitis tibiarū tormētis ars hoim ex cogitauit
hæc ille:hinc igit factū ꝓuerbiū Luſcinię eſt cātio : vel de hoibus
eloquentiſſimis qb⁹ nūq̄ deeſt oratio vel de his q garruli & ligua Plautus.
ces adeo loquēdi vitio tenētur.vt nūq̄ tacet q đ Plau.in bacchidib⁹
tetigit dicēs.Polego quoqꝫ metuo luſciniole defuerit cātio

❡Facta tranſacta omnia.

h Oc Terentianum auctore Donato ſuper Andria pro- Terētius
uerbiale ē i id negocij de quo nihil ſuperſit ad agēdū. Donat⁹.

Ayuntamiento de Madrid

¶ Dignus eſt qui cũ intenebris mices.

Cicero. C Icero li.officiorũ.iij.Hoc nõne eſt turpe inqt dubitare phi loſohos:q̃ ne ruſtici⁹ pdẽ dubitẽt: a qb⁹ natũ eſt id q̃d iã tri tum eſt vetuſtate puerbũ.Quũ eñ fidẽ alicuius bonitatemq̃ lau dant:dignũ eẽ dicũt qui cũ i tenebris mices de quo idẽ in ſecun do de finib⁹ bonoꝝ & maloꝝ meminit.Nã vir bon⁹ noctu & am tis luminibus atq̃ arbitris:quãuis man⁹ videri non poſſit. Dici tamẽ quot digitos explicuerit.micare eni per metaphorã eſt dig tis ſortiri:auctore Varrone q̃ ait Micãdũ erit cũ greco. vtrũ ego Varro. lius an ille meũ ſequatur quo quidẽ adagio haud inelegãter v poſſumus ad alicuius viri probitatẽ ac integritatẽ oſtendendam

¶ Omnes ſibi melius malunt q̃ alteri.

Q Vum nemo ſeipſo ſibi carior ſit:ſuę cuiq̃ pfecto ſeruiẽ eſt vtilitati.modo id ſine alteri⁹ ĩcõmodo fiat.Vnde pro uerbiũ manauit.Oẽs ſibi melius mallet quam alteri.Au Terenti⁹ ctor Terentius in andria.

¶ Dei laneos pedes habent.

S Atum⁹ qui hoc eſt tp̃s dicit̃ falcẽ iõ gerere fert̃ : q̃ tp̃s o metit & ſecat.ſiue q̃ iſertionẽ & ſurculoꝝ & pomoꝝ diſc nã tradiderit.hãc ei i ciciliã decidiſſe dñt.qa ſi terra illa maxim fertilis pulſuſq̃ a filio de regno:qm̃ tpa ſeneſcẽtia ab his q̃ po ea nata ſũt:depellũt:mox & vict⁹ eẽ:qa certa nature lege iter ſe nexa ſũt tpa vl̃ qa oẽs fruges qbuſdã vĩculis nodiſq̃ laternantu Apollo do ãt ſcri.Saturnũ laneo vĩculo p ãnum alligari ſolitũ & mẽſe decẽbri i die ſibi feſto ſolui.Vñ ortũ eẽ puerbiũ Deos lane pedes hr̃e:ſignificari vero p hoc decio mẽſe ſemẽ ĩ vtero aĩatũ ĩ tã augeri q̃d donec i lucẽ veniat mollib⁹ nature vĩculis detinetu

¶ Trium literarum homo.

H Oc plautinũ dictũ Triũ literarũ homo:i aulularia puerb le eſt.vbi cõgrio coquus ſtrobiliũ ferrũ ſubobſcure furẽ ap pellauit.hęc eñ dictio fur tribus literis cõſtat quos nos haud il pide in conſimili re vti poſſumus.

¶ Pirum vulpes comedit.

V ulpes aĩal ſagaciſſimũ rapto vinẽs carne veſcit̃ que tam fame affecta pirũ comedit.ſed difficulter.Vnde prouerbi Plautus. um ortũ teſte Plauto:qui i Muſtellaria ait tã facile viuẽs:q̃ pirũ vulpes comeſt.quod in eos vſurpare poſſumus qui rem admodu difficilem tendat vel aliquid fere inniti grauate agunt : perinde ac vulpes eſt pirum.

¶ Quod ſcis neſcis.

A Pud Terētiū ĩ heauton.tyr⁹ ſeru⁹ ĩquit tu neſcis id quod
ſcit. Dromo ſi ſapies. q̄d ꝓuerbialiter dictū eſt ſignificat Terētius
n. q̄ñ q̄s prudēti ſcē dicĩ ſimulare ſe id ignorare q̄d ſcit ꝑeri
de ac ſi neſciret. Vñ illud horatianū ſtultã miſcere cõſiliis breuē &
a ibi dulce eſt deſcribere loco: & Plautus quod ſcies neſciueris. Horati⁹. Plautus.

¶ Aqua hęret:

a Qua quū hęret nõ fluit recto fluxu. Vnde ĩ eos ꝓuerbiũ ve
nit aqua hæret: qui queadmodū quū aqua hæret nõ habē
tes verũ curſu' n abſurda dicũt: & minime cõuenīētia: ac ab omni
ratiõis diſcurſu aliena auctore. Cicerone ĩ tertio officiorũ: vbi ait Cicero.
quū de Epicuro loq̄tur. dicit ille q̄dē multa multis locis. ſed aqua
hæret (vt aiũt) hoc eſt allucinatur.

¶ Quanto plus biberint. tanto plus ſitient parthi.

v Inũ mentē hois mutat. ex ebritate vero milia ſcelerum gi
gnũtur propter quod ſapiēter equidē lecedęmonij vt iuue
nes a temulētia abducerēt ſeruos mero ingurgitatos ĩ cõuiuia du
cebãt: vt illi cernētes temulētorum turpe dehoneſtamentũ veluti
rem fœdiſſimũ perhorreſcerent. ſed quũ homines temulenti aio
animi ſecreta ꝓferant merito teſte Plinio iã vulgo attributa ē vi
no veritas. hic etiã mox palor. & gene pēdule. & vlcera oculorũ &
tremule man⁹ ac multa quidē dictu fœda ſed hoc vnũ ebrietas vi
tiũ maximũ habet. quod bibēdi cõſuetudo auget auiditatē. Vnde
eſt illud ꝓuerbiũ Quãto plus biberit tãto plus ſitient parthos.

¶ Dei facientes adiuuant.

Oc ꝓuerbiũ ſimile pene eſt illi. quod ĩferius referã fortes
h fortuna iuuat ſignificat aũt: quod priuſq̄ ĩcipiam⁹: deorũ
auxiliũ ĩplorem⁹ quū illi nobis aliquid agētib⁹ faueant.
Vnde Vergilius ĩ primo georgi. ait In primis venerare deos. Et Vergili⁹
Mar. luce deos oro q̄d Varro de re ruſticali. prior vſurpat ita ſcribēs Marcial⁹
et quoniã (vt aiũt) Dei faciētes adiuuãt primus ĩuocabo deos. Varro.

¶ Scuto pacem petere.

D Iuus Hieronimu⁹ epiſtola. xij. Scuto pacem petere ꝓuer Hiero-
bialiter dixit quod ĩ eos adagij loco vſurpari poteſt: qui nymus.
ſub ſpecie pacis petendæ bellum inferunt.

¶ Qui arat oliuetum: rogat fructũ qui
ſtercorat exorat. qui cædit cogit.

A Gricolarũ hoc vet⁹ ē ꝓuerbiũ: quo admonent: vt oliuetũ cole
re debeãt: q̄d quũ a Colu. li. vi. ꝓbe declarat: ei⁹ ideo verba
po. Quũ ēt ĩquit cõpluribꝰ ĩterpoſitis ãnis oliuetũ putãdũ ē. Nã ve
teris ꝓuerbij meminiſſe cõuenit. Eũ q̄ aret oliuetũ: rogare fructũ q̄

Ayuntamiento de Madrid

ſtercoret:exorare qui cædat cogere.

ℭIniquum petendum vt æquum feras.

Cicero. h Oc vet⁹ ꝓuerbiū:ſignificat eni ꝙ ĩhoneſtū aliquādo pe dū eſt.vt honeſtū aſſequamur vt Ci.ꝑ Milone facit q diatorē primo Clodiū oſtendit tn̄ addit ex abūdanti et ſi id nō fuiſſet.talē tamen ciuē(hoc eni haud ęquū eſt)cū ſumm virtute interfectoris & gloria necari potuiſſet.Quod cum a fab Fabius. li.quarto oratoriarū inſtitutionū luculenter declaret . ei⁹ ſubijc verba.Nec vllum tn̄ inquit ordinem:de quo prius dixi dānaue quia q̄dam & ſi ipſā ſint dura:id tamen valent vt ea molliant: ſequuntur.Nec omnino ſine ratione eſt . Quod vulgo dicit iiq petendū.Vt æquū feras.quod tamē nemo ſic accipiat : vt omn credat audienda,recte eni gręci præcipiūt non tentāda quæ o Terētius nino effici non poſſint.Vnde Terentianū illud.Quoniam nō p teſt fieri id quod vis:id velis:quod poſſis.

ℭVt piſces hamo:ita homines beneficio capiūtur.

Pud ſiculos tritū eſt ſermone ꝓuerbiū.Vt piſces hamo a homines beneficio capiuntur.quo notatur hominū cu ditas.q beneficijs tanq̄ appoſitis eſcatiōibus capiti fa Terētius decipiūtur veluti piſces eſca.Vnde Terētius i adelphis ait ne ineſcare homines.

ℭIn caria hoc faciendum eſſet.

ſtrabo. c Ares(vt teſtis eſt Strabo libro duodecio geographiæ(po Marcus. li ſunt i aſia minori de q̄bus Mar.ait laudib⁹ imodicis res i aſtra ferūt.qui quoniā ferociſſimi & bellicoſiſſimi ſunt d Pō.mel. te pōponio Mella Caria ſequitur habitatur incertæ originis. idigenas:ſunt q pelaſgos:quidā Cretas exiſtimāt . genus vſq quōdā armoꝝ pugneq; amās:vt aliena etiā bella mercede age Hic græcū ortū eſt ꝓuerbiū in Caria hoc faciēdū eſſet : quotie volum⁹ ſignificare aliquid cū periculo(Silēt eni leges inter arm Cicero. vt Cice.ait(eſſe ibi eī hominū genus intractabile eſt auctor.C ōtone ꝑ Lucio Flacco iq̄t q̄d de tota Caria ē:nōne hoc vſa voce gatū ē ſiq̄d cū periculo experiri vel i Caria potiſſimū eē faciēd

ℭQuo nō peruenit leonis pellis:vulpina aſſuēda eſt.

Plutarc. l Iſander lacedęmoni⁹ Auctor Plutar.dicere ſolebat quo pueiret id ē leōis pell:vulpinā pellā eē aſſuēdā quo ꝓuer aliter dicto ſignificat vbi ius nō ſatis pollet:adhibēdā eē vulpec læ fraudē vt gręci(ſi fabul credim⁹)Troianos mltis p⁹ pæliis: Annibal Marcellū:vt Tarq.gabios.vt Sānites virib⁹ haud qua pes duce Pōtio ad Baudias furculas cōanos cōſules fraude iſidij

Ayuntamiento de Madrid

ꝑuenerunt.

¶ Bene plauſtrum perculit.

PLauſtrū q̄d currū ſignificat:quū bubulcisſiue aurige mira
quadā dexteritate vertāt hinc teſte Donato deriuatū ē ꝓ Donat⁹.
uerbiū:bn̄ plauſtrū ꝑculit.hoc eſt ꝑuertit. quod de iſs di-
citur qui ſuis verbis facile quempiā ſententia abducunt.& a Te. Terenti.
in Eunucho his verbis vſurpatū:quotrudis : q ꝑcoleris iā tu me.

¶ Anſeres inter olores ſtrepunt

Lor latine cygu⁹ gręce auis ē cādidiſſia .vocē habēs argu-
tā Oui.Ad vada meādri cōcinit alb⁹olor.Anſer aūt obſtre Ouidius
pera.ob hāc igiṫ iparilitatē factū ē i eos ꝓuerbiū q ſe ijs re
bus quas ignorāt petulātius audent immiſcere.vel de re
bus ſuis nimis pręſumunt.

¶ Scis vti foro.

QVum mercatores ante locum commercij:nō.pręſcribant
quātovēdāt quę aduexerint:ſed ſecūdū annonā fori .quā
deprehēderint.conſiliū de vēdēdis aut nō vēdēdis merci-
bus ſumant.hinc ortum prouerbiū.Scis vti foro Vnde cū aliquis
pro loci:pro temporis:pro perſonarum ratione non ignorat quod
ſe facere oporteat eleganter dicimus:Tu ſcis vti foro:de quo mē-
tionem fecit Terentius in Phormione. Terenti.

¶ Maria mōteſq₃ promittere.

PRouerbialis hyperbole eſt ꝑ ſuperlatiōem facta nā mare
eſt elemētum latiſſimum mōtes vero ſunt moles quędā
maxia illi igiṫ qui ea quæ fidē excedūt:temere pollicenṫ
dicūtur maria mōteſq₃ ꝓmittere q̄d Terentius i phormiōe vſur Terenti.
pauit dicēs pellexit modo nō mōtes auri pollicēs cui nō abſimile
eſt Horatianū illud parturiēt mōtes naſceṫ ridicul⁹ mus & Perſi Horato.
us Saty.iij.Et quid opus cratero magnos promittere montes Perſius.

¶ Omnia ſub vna myconum

Trabo libro.x.geo.quū de cycladibus loquitur :ſupra ex-
tat inquit & mycon⁹ ſub qua gigantū nouiſſimos ab Her
mactatos iacere fabulantur.Equa deriuatū eſt ꝓuerbiū
Omnia ſub vna myconū. quando quidem que natura diſtingun
tur ſub vnū titulū:deſcriptionēq₃ duccūtur.hæc ille : hui⁹ adagij
haud dubie ſeſus aduſus ē.ſed ne hūc locū iexplicatū (ſi fieri pōt)
reliquā non nullorū ſententiā.ſane eruditorū referā quidā dicūt
Strabonē alluſiſſe ad naturam gigantū.hij q̄uis formam huma-
nam excedant : homines tamē ſunt:& ita ſub vna deſcriptiōe du
cuntur.Quidā autem dicunt prouerbiū deriuari ab eo: ꝙ omnes
gigantes ſimul iaceant nā licet natura ſeparari eſſet : hoc eſt ali⁹
alicubi maneret oēs tādē habuerūt.i.ſub miconū iacuerū. q̄ ſentē

Ayuntamiento de Madrid

tia ſi portior(vt placet)ē quoties ea quæ ſparſa diu fuerūt: i vnū
coadunantur elegāter dicere poſſumus.Omnia ſub vnā myconē
Vergili⁹ Cętera obſeruaui apud Vergi.myconē tertij ordinis.nō myconi
ſecundi proferri.ait enim in tertio æneidos: errātē myconē celſā
gyratoq; reuinxit.vt in alterutro menea ſit.Vnde etiā illud eſt.

℄ Hic myconius eſt.

MYconij omnes Strabone teſte eodē lib.calui ſunt qui my
conios inquit etiā quidā caluos appellans quū illud vi
um ea paſſim exuberet i inſula.Vnde auctore Donato in
per Ecyro ortū eſt prouerbiū vt quum quēpiam caluicio labora
tur videmus.dicamus hic myconius eſt.

℄ Singula regio habet ſuos cantus.

IN ſingulis regionibus ſunt quædam propria. Parthia
Vergili⁹ iaculandi callet: vt Vergilius.Gens illa quidem ſump
non tarda pharetris Archades a natura vim muſicæ ha
bebant Idem ambo florentes ætatibus arcades ambo.& cantare
pares. Thracia circa arma tractanda floret. Ouidius armiferā
ouidius. thracē qui regat alter erit.Vñ vice prouerbij factum eſt: qđ qu
volumus ſignificare alias gentes alijs moribus viuere.
Aut artibus excellere:dicimus ſingula regiō habet ſuos cantus

℄ Malum conſilium conſultori peſſimum eſt.

STatua romę i comicio poſita Horatij coclitis fortiſſimi
viri de cœlo iacta ē ob id fulgur piaculi iuuādū auriſp
exhetruria acciti inimico atq; hoſtili i ppl'z romanū
inſtitu erāt eā rē cōtrarijs religionib⁹ procurare. Atq; illā ſtatuā
ſuaſerunt i inferiore locū perperam tranſponi.quē ſol oppoſitu
circūdiq; aliarū ędiū nunquā illuſtraret:quod quū ita fieri pl
ſiſſēt:delati ad populū:ꝓditiq; ſūt.& quū de pfidia cōfeſſi i
ne cari ſūt.Cōſtititq; eā ſtatuā pinde vt vere ratiōes poſt cōp
tę mouebāt in locū editū ſubducēdā: atq; ita i aera Vulcani ſu
miori loco ſtatuendā. Eaq; res bñ & ꝓſpere reipu.ceſſit. Tūc igi
Gelius. teſte Ge noctiū Atticarū libro quarto capite quito.qđ in hecu
ſcos auriſpices male cōſolētis aiaduerſū vidicatuq; i uerat ven
hic ſcite factus:cātatuſq; pueris vrbe ora fertur.malum conſiliū
conſultori peſſimū.qui iā in prouerbiū ceſſit i eos:q quū cōſulū
bus ſe male cōſulāt:hui⁹ſubinde doloſi cōſilij pœnas expedūt.
M.Var. quo etiā.M.Var.lib.tertio capite ſecūdo de re ruſtica mētionē fa
cit.Vbi illud notatu dignū ē qđ cōſultor ꝓ eo q dat cōſiliū cap
guū grāmatici cōſultorē appellāt eū q conſiliū petit.Hora.i p
Horato. ſermonū vſurpauit ſcribēs ſub Galli cōſultor vbi hoſtia pulſat.

℄ Latet anguis in herba.

Ayuntamiento de Madrid

Emiſtichi⁹ Vergilij verſus ē.iā ꝓuerbij loco vulgat⁹: hic Vergili⁹
H vtiq; deriuatus nā Eurudice Orphei vxor dū herbas perā
bularet calcauit iſcia latentē ſerpentē: cuius morſu perijt
nos itaq; quū volum⁹ ſignificare eē cauēdū nequid iter res lętas
noxium nobis incautis eueniat dicimus later Anguis in herba.

¶ Dum pluit molendum eſſe.

Lini⁹ libro.xviij.capite ſexto ait malū patrē familias eē. Plinius.
P quiſq; iterdiu faceret: qđ noctu poſſet peiorē: q̄ protectis
dieb⁹ ageret: qđ feriatis deberet peſſimū vero: qui ſeruo
die poti⁹ ſub tecto operaret̄ quā i agro. q̄m igitur (vt Ver.i Geor= Vergili⁹
gicoꝝ prio docet) pro qualitate tēporis munia ſubeūda ſūt. hic fa
ctū eſt prouerbiū dū pluit molendū eſſe. eo eni tpe ſub diuo agri=
culę ſe exercere nequeunt quo vti poſſumus. quū rei gerēdæ tē=
pus idoneum eſſe ſignificare volumus.

¶ Herbam tibi do.

Erba i hoc loco palmā. id eſt victoriā ſignificat vt Vergi. Vergili⁹
h in tertio Georg. Atq; imemor herbe victor equus Vn̄ re=
ſte Plinio libro vigeſimo ſecūdo capite quarto apud anti Plinius.
quos ſūmū victoriæ ſignuerat herbā porigere victos. qđ pinde
videbat ac ſi ſe ſe victos faterent̄: & victoriā cederēt. Et ei (vt te=
ſtat̄ Fe.) qui parato curſu aut virib⁹ contēdebāt: quū ſuperati erāt
ex eo ſolo i quo certamē erat. decerptā herbā aduerſario dabāt. q̄ Feſtus.
paſtoralis vitæ iudiciū erat. Ex quo auctore. Ser. ſuper. viij. ęnei= Seruius.
dos factu ē prouerbiū. Herbā tibi do hoc eſt fateor me victū. Cur
āūt palma victoriæ ſignū eſſet. Ariſto. in ſeptimo problematū & Ariſto.
Plutarchus i octauo Symphonicorū ſcribit. Si ſup palmę inquit Plutar.
arboris lignū magna pōdera iponas: ac tam grauiter vrgeas one
req;: vt magnitudo oneris ſuſtineri nō queat. non dorſu palma
cedit. nec itro flectitur: ſed aduerſus pōdus inſurgit: ſurſum nitit̄
recuruātur q̄ propterea ait Plutarch⁹ in certaminib⁹ palmā ſignū
eſſe placuit victoriæ: quoniā ingeniū eiuſmodi ligni eſt. vt vrbē= Plutar.
tibus prętēbuſq; non cedat. hæc ex Gelio libro tertio:

¶ Pupilla oculi nobis charius.

P Vpilla ē pars illa oculi parua i media cornea ſita. in qua
ita abſoluta vis ſpeculi reddit. vt tā exiguū ſpatiū totam
imaginē hois redoat: qua cauſa eſt auctore Pli. lib. xi. ca. Plinius.
xxxvij. vt pleraq; aues e manibus hoim oculos petiſſimū appe=
tāt q̄ effigiē ſuā i ijs cernentes velut ac cognata deſideria tēdēt.
Hæc nobis adeo chara eſt: vt locum prouerbio dederit. quum dici
mus aliquid pupilla oculis nobis chari⁹ eē: vel illud q̄ oculi vtidē

Ayuntamiento de Madrid

Plini.ait)ſũt pars corporis præcioſſima.Si quidẽ ij lucis vſu vitã
diſtingũt a morte.Vñ Macrobi.i frõte lib.ij.de Somnio Scip.Eu
Macro. ſtachi inquit luce mihi carior.Nec p̃terea me præterijt.ꝙ Geor
gius Alexandrinus hõ ĩpenſe doctus pupulã penultima correpta
nõ pupillã vocari contendit.Cæterũ pupilla:nõ pupulla legitur.

¶ Fas nefas.

F-As nefas : velis nolis:fana nefanda.digna idigna huiuſc
modi elocutionem paſſim prouerbiales inueniũtur:apud
ſcriptores auctor Donatus.

¶ Is ſe reperit.

Oc teſte Donato vetus prouerbiũ eſt.& a Terentio in Eu
h nucho vſurpatur.dicitur autem de ijs : qui ipſi ſe produnt)
vt puta)ſi quis quæreretur in noctu & nuſꝙ inuentus vo
cẽ emittere tunc ille ſe reperit.

¶ Hic ſe furti alligat.

S-Olent plæricꝫ hoĩs ita temere loqui:vt quo magis ſe defẽ
dere cõtendũt hoc ſe ſe per inſcitiã grauius culpæ aſtrin
gũt.Vñ ortũ ꝓuerbiũ hic ſe furti alligat in eũ.qui(vt vul
go dicitur)ſibi pedẽ ſecuri ferit.Ergo ſumma quidẽ(queadmodũ
Cicero. Cicero præcipit adhibenda eſt in loquendo diligentia.& illud(te
Gelius. ſte Gelio) faciendũ eſt.Silere quum opus eſt & tuto loqui nam
Apulei⁹ quod nemo ſcit:pene non fit(vt Apuleius ait:quod enim vos per
ignauiam emittũtur.mox per iugulũ redituræ:quot ſcelera : q
crimina vnico verbo deregũtur.quæ paulo poſt nobis cladẽ: mor
temcꝫ efferunt quod decenter Terentio vſurpatur.

¶ Tua verba gerre ſunt.Vel gerras clamitas.

Erre a gero vel a garrio vt quidã volũt.dictę nugas ꝓprie
g ſignificãt.Vñ quũ ꝓuerbialiter quempiã nugari ſigniſi
care volumus:dicimus tua verba gerre ſunt quod adagiũ
Plautus. Plautus i penulo facit vbi ait tuæ blandiciæ mihi ſunt(quod dici
ſolet) Gerre germane.Nos a græco gerras deductas exiſtimam⁹:
qui vocant crater vimineas.quũ enim Athenienſes auctore Fe
ſto ſyracuſas opſiderent : & crebro gerras poſceret:irridãtes ſicu
gerras climitare cœperunt.Vnde factum eſt gerras clamitare eſt
nugando irridere.

¶ Egregia muſica quæ ſit abſcondita nullius rei eſt.

Vũ hoi erudito nihil qcꝗ ſuavirtus ꝓſit.ſi illã ipſaz occul
q tat:aut muſices calẽti artẽ:itidẽ canere nõ vult . hic ortũ te
ſte Gelio prouerbium:qui in.xij.noctium. Atticarum ait
Gelius. Nocti inquam magiſter verbum illud.ſ.vetus egregiam muſicã

Ayuntamiento de Madrid

que ſit abſcōdita:eā eſſe nulli rei:& Trāquilliꝰ de Herone gręcū Horatiꝰ.
ꝓuerbiūinqt iactās occultæ muſicæ nullū eē reſpectū.Cui nō ab
ſimile ē Horatianū illud:parū ſepultæ diſtat iertię ōis celata virtꝰ

Viue moribus præteritis.Loquere verbis preſentibus.

p Hauorinꝰ phūs auctore Gelio lib.primo capite.x.adoleſcē
ti veterū verbo⁊ cupidiſſimo:& pleraſq; voces nimis pri-
ſcas & ignotiſſimas ī quotidianis cōmunibuſq; ſermōibus expro
mendi.Curiꝰ inqt & fabriciꝰ: & Coruncanus antiquiſſimi noſtri
& his ātiqores.Horati illi trigemini plane & delucide cū ſuis fa-
bulati ſunt.Neq; aruncorū aut ſicanorū aut pelaſgorū qui primi
coluiſſe ī italiā dicūtur:ſed etatis ſue verbi locuti ſūt.Tu aūt ꝑide
quaſi cū matre Euādrinū loquere ſermōe multis annis iā deſito
vteris quod ſcire ad que itelligere neiem vis.quæ dicas.Sed anti
quitatē tibi placere ais:q͏ᵈ honeſta:& bōa & ſobria:& modeſta ſit
vñ ergo moribꝰ p̄teritis:loqre verbis p̄ſentibꝰ hę phauorinꝰ.ſed
hmōi verba audio paſſim vſurpari:adeo ꝙ iā ī ꝓuerbiū ceſſerit ī
eos:qui nimis antiquarij ſunt. ¶Teneto te intro pelliculam.

p Rouerbiū erat apud ātiquos in eū q rē vltra vires tētaret
ꝙ dicebāt teneto te ītra pelliculā.hoc vſurpat Horatiꝰ ī ſer
monibꝰ& a marti.li iij.i cerdonē aptiſſime dicit hic carminibus
luſiſti ſatis eſt:ſed te(mihi crede)memēto Nūc in pellicula Credo Martial.
genere tua. ¶Animam debet.

m Os vetꝰ erat ꝙ q ſoluēdo nō eſſē ꝓpter ęris alieni magnitu
dinē creditori addicebaī.hoc ē tradebaī tāquā vēditꝰ Vñ fa
ctū e teſte Donato ꝓuerbiū gręcū de his q quū grāde ęs alienū cō Donatꝰ.
flauerit aīam ipſā debēt.i.neceſſe ē nō mōtes.ſed ſeipos ī cretoris
ꝑtātē tradere.quū nos itaq; volumꝰ quēpiā ſignificare eā ob era-
tū ſcite qdē dicimꝰ.hic aīam debet. ¶Immiſi fontibꝰ apros.

a Pris qdā ī luto volutādi gratia eſt quare puros fōtes cœno
ſos reddūt ex quo ortū eſt ꝓuerbiū ruſticanū Inmiſi fonti
bus apros.quos exprimiī ſtulticia eo⁊.q ſuis rebꝰ perniciem mit
tunt.quod Vergilius in Bucolicis vſurpat.

¶Obſequium amicos.veritas odium parit.

ſ Olēt plęriq; hoīes aliēa flagitia ꝑcupide & videre atq; rep̄hē
dere ſua āt ne vidēt nec oīno ab alijs obiurgari patiūī hic igī
Terētianū illđ ē q͏đ ab eruditis vice ꝓuerbij vſurpi audio.Obſeqū Terētius
amicos veritat odiū pit.nā moleſta veritas ē qdē ab ea naſciī odiū
q͏đ ē venenū amicitię.ex quo ſeruile ē ills adulato⁊ hoīez genꝰ
q malefacta laudātes amicos p̄cipitāt obſeqū igiī mlto ꝑnicioſi
us ē q̄ veritas q͏ᵈ p̄ctis idulgēs aīcū labi ſinit.ſcitū iō t.Ci.ī a.illđ

Ayuntamiento de Madrid

Catonis eſt multo meli' de quibuſdã acerbos iĩmicos mererl quã
cos amicos qui dulces videant illos verũ ſæpe dicere: hos nũquã

Annus fructifiat:non tellus.

Theop. t Heophraſtus lib.viij.inquit ad frugũ incrementũ alemẽ-
tũ ꝙ plurimũ quidem cœli temperies:at ꝑ in totũ ãni con
ditio iuuat.imbribus enĩ ſerenitatibuſq; opportune ſecutis oĩa
feracia atq; fœcunda redduntur.quãobrem non perperã prouer-
Vergili' bio dicitur Annus fructificat nõ tellus Vnde vergili hoc idẽ affir
mans ait humida ſolſticia atq; hiemes orat ſerenas agricolæ.

Multos modios ſalis cũ amicis edendos eſſe.

Quum nihil ſit difficili'q animũ hominũ perſpicere: eſt
lõge quidẽ cũ amicis viuendũ tẽpore. anteq̃ veram ami-
citã eſſe appellem' ſunt.n.quidã qui ad tẽpus amãt qui-
dã aũt amicitiã vtilitate ꝓbãt.vt philippũ macedonẽ facere cõ-
sueuiſſe.Trog' ꝓdidit:propter ꝙ ſolũ aiebat amicos cito nolli ac-
quirere quos acqſiueris reprobare caue hĩc factũ ẽ ꝓuerbiũ mul-
Cicero. tos modios ſalis cũ amicis edẽdos eẽ (quẽadmodũ Cicero ĩ amici-
tia docet)mun' amicitie expletũ ſit hoc eſt diu ſimul viuẽdũ eſſe
nã quũ ex condimentis nihil minus quam ſalis comedamus . ad
multos proinde modios edendos longo tempore opus eſt.

Non nobis ſolum nati ſumus.

Plato. d Iuin'plato ad architã Tarentinum ſcripſit Cui' hęc verba
Cicero. ſũt Qui literas reddidere tuas:narrauerũt nobis te moleſte
Nota. ferre:quod a publicis tuæ ciuitatis occupatiõib' te liberare nõ va
leas quod igit dulciſſimũ vite gen' ſit agere ſua pſerti ſi qs talia
elegerit faciẽda:qualiatũ oĩbus manifeſtũ eſt. Sed illud quoq; te
conſiderare oportet.nullũ noſtrũ ſibi ſolinatum eſſe ſed ortus no-
ſtri partũ ſibi patriã vẽdicare partẽ parẽtes.partẽ amicos . multa
ĩſup ꝑ tẽporũ diuerſitate nobis accedere : quib' noſtra vita occu-
pata ẽ.vocãte igit te patria ipa ad rẽpu.gubernãdã.abſurdũ fortã
tã eſſet nõ patere Plata hactenus:hoc itaq; vt Ci . i officialib' li-
bris ait p̃clarũ dictũ quũ iã loco ꝓuerbij inoleuerit quoties volu-
mus ſignificare oĩa referẽda eẽ ad cõmunẽ vtilitatẽ & oĩni officio
alioꝝ aĩos demereri oportere:oĩbuſq; adeſſe dicim' nõ nobis ſo-
lũ nati ſum'.pſerti cũ nemo tãt' ſit:q ð ſibi ſatis ſit:q no ſit uobis
inuicẽ ſuccurrẽdũ eſt. Lentiſcũ mandẽtes.

g Recoꝝ hoc vet' ẽ adagiũ id ẽ lẽtiſcũ mãdẽtes aduer-
F ſus eos q nimio ſe comẽdi ſtudio ſupfluũt : quaſi d.tib' ex
tetẽdis & fricãtis tãtũ ĩcubũt p̃deſidia Nã lẽtiſc' teſte pli.natural
hiſtorię lib.xv.arborẽ maſtichẽ ſudãs gũmi modo:ex qua dẽtifri-

Ayuntamiento de Madrid

ſiū poeta Martialis i aphoretis commendat.Leniſcum meliꝰ ſed
..d.a cuſpis defuerit dētes pena leuare poteſt quo nos i eos vti
poſſumus qui circa curam corporis (veluti Trāquillus de Cæſare
refert) moroſiores ſunt.

¶Diuide ficos.

P Rouerbiū græcū ē .i.diuide ficos tractat.. a fra
tribus diuidētib' bona : qui eouſq3 minima q̄q3 diuidi po-
tulāt: vt ficorū ptē diuidi velīt: quod Martialis vrbaniſſimꝰ poeta
libro quīto ī Caliedoꝝ vſurpauit vbi iquit Quadrigēta ſecat q̄ di
cit ſicamerize idē diuide ficos.quoties itaq3 aīarū aut vēdētē emē
temue aliquid.vel diuidentē quod minimū quodq3 magni æſti-
met.notare volumus eleganter dicimus ſicamerize.i.diuide ficos

¶Honores mutant mores.

I Lliqui adipiſcūtur magiſtratꝰ.i. mperia: honores: diuitias.
opes & eo oīa q̄ ſunt i manu fortune debēt auctore Cicero Cicero.
ne ī officialib' libris ſe peride gerere ac tēporis cōditio & ipſa di
gnitas poſcit.quia(vt Pittacus ait) magiſtratus viros oſtendunt. Pittacꝰ.
Vñ in ꝓuerbio dicit̄ honores mutāt mores:quod ita oportere ill d̄
Fabij maxime exēplū perbelle docet:qui teſte Liuio lib.iiij. de ſe Liuius.
cūdo bello punico in apuliā filio legat ad Sueſſulā ī caſtra venit
quū obuiā filiꝰ progrederet̄:litoreſq3 verecūdia maieſtatis eiꝰ aū
irēt taciti: præter duodecī faſces equo faſces ꝓfectꝰē ſenex vt Cō
ſul aīaduertit: ꝓximū lictorē)is eñ mos erat) iuſſit. & vt is deſcē-
deret ex quo cōclamauit.quū demū deſiliēs experiri iquit : volui
fili ſati ſcires cōſulē te eē:cuiꝰ vel valeriꝰ maximꝰ libro ſecūdo me
minit.

¶Silere a bonis.

S Ilet cœlū.luna herba:cęlū q̄ ſerenū eſt Luna q̄ coit.hec ab
q̄ nōdū germinat Priora duo ex plinio vltimū ē columela.
Silēt & a vero loca.a plinio Catulloq3 dicitur & i ſacris literis ab
Ambroſio ꝓuerbiū ſilere a bonis:ꝓ eo q̄d eſt: ad cōtumelias non
tuſcere ſed abſurdeſcere:obmuteſcereq3 virtutis cōſciencia.

¶In ſpongiam incubuit.

A Vguſtꝰ cæſar Auctore Trāquilo quū tragœdiam de Aiace
magno ipetu exorſus nō ſuccedēte ſtilo obleuiſſet:q̄rēti-
bus amicis q̄d nā Aiax ageret.feſtiuiter reſpōdit.Aiacē ſuū i ſpō
giā icubuiſſe:ſignificare volēs ſe ſpōgia deletilide leuiſſe Aiacez
ſuā tragœdiā.q̄d etiā Macrobi.i ſecūdo Saturnaliū teſtatur.hinc Macro.
itaq3 iā vice ꝓuerbij īoleuit q̄ quoties volumꝰ ſignificare aliq̄d
obliuioni mādatū vel ſe tanq̄ minus probatū iam interruptum
penituſq3 deletū eſſe:elegāter dicamus in ſpongiā icubuit hoc : ē

Ayuntamiento de Madrid

incidit.Scripta ei quã improbanť. ſpõgia deleri ſolet quã ob hoc
Martiaľ deletilẽ priſci diſci voluerũt.diſcente Martia.vtilis hęc quotiens
Plinius. ſcripta nouare voles.illud obiter ãnotatu dignũ ducimꝰ.q plinꝰ
libro.ix.nat.hiſt.capite.xlv.Spõgijs q̃q̃ de his ſũt q̃ tertiũ natu-
rã habẽt.nõ aĩaliũ:ne ꝑ fruticũ ſenſũ ineſſe tradit itellectũ ei iq̃t
is ineſſe aparet.quia vbi auulſorẽ ſenſere:& cõtracte multo diffici
lius abſtrahũtur:hoc idẽ fluctu pulſante faciunt:hec ille.

❡Vultures cadauer expecta.

S Eneca i epiſtola.cv.de captatoribꝰ ꝓuerbiũ eſt qui quũ mi
Iuuenaľ rũ imodũ(Iuuenalis ait)oblectentur aliena viuere quadra.
nõ ceſſant blãdicijs & illecebris quibuſdã ac obſequijs alienas ca
ptare cœnas:q̃ merito vultures appellant:nam vultur perinde ac
Ennius. captator cœnas cadauera ſectatur:pręter cęteras aues vt illud En
Plinius. nij vulturis i ſiluis miſerũ mandebat hominẽ. vel Plinio teſtifi-
cant eli.x.capite.vi qui triduo iquit aut biduo volare eos vbi ca-
Martiaľ dauera futura ſunt.Cęterũ hoc idem adagiũ Martialis libro ſexto
vſurpaſſe videtur.vbi ad opiannum captatorẽ ſcribit Amiſit pater
vnicum ſilanus.Ceſſas mittere munera opianę. Heu crudele ne-
fas malęq; parte Cuiꝰ vulturis hoc erit cadauer. hęc ille nos igiť
nõ minꝰ prouerbialiter quẽcunque alicui rei percupide inhian-
tem vulturem appellare quimus.

❡Nabis ſine cortice.

M Ethapora eſt ab ignaris natãdi ſumpta.qui ne mergerenť
aquis:alligãt hũeris corintice:ſiue(vt hodie fit)aridam cu
curbitã.quo ſine artificio i ſuperficie aquarũ ſubſtentãtur.ſigni
Horatiꝰ. cat enim aliquid ſine difficultate alienoue adminiculo agere:fa-
ciũt.qui nandi artẽ calent:quod Flaccus Horatius i primo ſermo-
nũ ꝓuerbialiter vſurpat dicẽs:mẽbra animũ tuũ nabis cortice ſi
mc et cetera.

❡Te Mattea iuuant.

Martiaľ G Eorgius Alexãdrinꝰ enarrãs hũc Martialis locũ libro de-
Nato. cimo ſed te Mattea ſola iuuat:ait hoc grecũ eẽ ꝓuerbiũ de
ijs qui ſupra modũ delicati ſunt mattea.n.q̃ tranquilo. Calicula
fœminino gñe ꝓtulit p̃cioſa edulia ſũt.apd̃ grecos matyaſĩ ſigni-
ficat mattea:ſeu macteas cõficere:hoc ẽ gancata cibaria q̃d̃ in gu
loſos & delicatos vſurpari elegãte põt.

❡Cupreſſũ ſcis ſimulare.

Horatiꝰ. H Oc auctore Porphirõe gręcũ eſt adagiũ i malũ pictorẽ & ab
ho.i pœtica arte recẽſitũ q̃ duũ neſciret bñ pigere: q̃ cupſſum:ab
hoc nauſr [illegible]ꝰ gnã petijt i tabella fatũ ſuũ exprimi:ille ãt iterroga
uit nũ ex cupſſo velet aliq̃d adijci.hic igť i ludicrũ ꝓuerbij ceſſit i
eos q̃ relicta propria materia:quẽ exeq̃ deſperant:iportune alios

Ayuntamiento de Madrid

ornatus inducunt.

¶ Leoni mortuo barbam vellis.

Eo animal ferociſſimũ facille ĩ irã prouocaꝰ vertiẽ in quã natura ipſa pronꝰ eſt. Verũ mortuꝰ (vt cætera oĩa aialia) q̃ͣ- ꝯis irritatꝰ mĩme excitatur Vnde factũ ẽ ꝓuerbiũ ꝙ quũ quiſpiã vult aliquẽ excitare q̃ moueri nõ põt dicamꝰ Leõi mortuo barbã vellis quo. Mar. libro. x. in ligeliã vſus eſſe videtur: vbi ita inquit Quare ſi pudor eſt. ligella noli Barbam vellere mortuo leoni. Martial.

¶ Oderunt dum metuant.

Aius Caligula pricipes Suetoniꝰ Auctore tragicũ illud ſub ĩde iactabat: oderĩt dũ metuãt ex quo exclamat Seneca dicẽs Vocẽ illã dirã & abominãdã oderĩt dũ metuãt. Syllano ſcias ſeculo ſcriptã idẽ libro. ij. de clemẽtia cõſidero multas voces magnas ſed deteſtabilis in vitã humanã peruenĩſſe vt illã Oderĩt dũ metuã. Cicero quoq̧ ĩ primã ãtoniarũ videmꝰ etiã iquit in fabulis ipſis q̃ illis oderĩt dũ metuãt dixerit: ꝑnitioſũ fuiſſe. Vox aũt hęc tragica ẽ: & ab Atreo crudeliſſĩo apud poetã tragicũ vſurpata cuiꝰ rei mẽtio quoq̧ fit ab eodẽ. M. Tullio ĩ prima de officijs. ſed quũ metꝰ ſit malꝰ cuſtos diuturnitatis. cõtra q̃ beniuolẽtia fidelis vel ad perpetuitatẽ. debet bonꝰ. Princeps potius diligi vel quã timeri pclarę. enim Ennius quẽ mutuãt oderũt. quẽ quiſq̧ odit periſſe expetit & neſce ẽ multos timeat. quẽ mlti timẽt ad opes aũt pĩcipis tuẽdas nihil aptiꝰ beniuolẽtia ſubditoꝝ: hæc ſũt munimẽta firmiſſĩa: hæc arces iexpugnabiles & vt ait veriſſĩe Cyrꝰ apud Xenophõ.) non eſt aureũ: ſcæptrum. q̃d regnũ ſeruet. ſed animi ciuiũ ſcæprũ ſunt regibus veriſſimũ maximeq̧ ſecuꝝ & Bias prienneus ciuibus omnibus placere ſtude. habet id. n. multũ gratiæ: cõtra ſuperbia ſemꝑ nocuit dicere ſolebat. Dyoniſius. Tyrã. vĩcula adamaniana eſſe metũ. violentiã: claſſem: & decem milia armatorũ. Sed quis nõ videt magis vincula adamãtina & eſſe & dici: debere beniuolentiã. iuſticiam bñficentiam atq̧ clementiã. quũ gl'ioſũ ſit diligi. iuidioſũ vero at ꝑcaducũ metui ꝑge ĩclite Guicie ĩ paternis iſiſte veſtigijs. collige (ſi vti facis) tuoꝝ ciuiũ beniuolẽtiã dato operã vt ſis magis diligẽdus q̃ timendus ꝑfecto vt citra aſſentationẽ (vera ꝓfitear: nullꝰ vnq̃ ſuis tã charis fuit. q̃ illuſtriſſima gens feltria oibꝰ Vrbinatibꝰ cæteris ſuis ſubditis oĩ ſexui. oĩbus ętatibꝰ chara ẽ Certati tu cũ O. patruo amaris coleris: ꝓbaris. deni ꝗ vrbiates. n. te viuer volũt nec poſſũt feltria domꝰ nrę ciuitatis caput ſpes ſalus ẽ cui ociũ: ſalutẽ libertatẽ: trãq̃llitatẽ oĩa deniq̧ quibꝰ iã multos ãnos fruimur. bona accepta referimꝰ: per quã iam immutari põt vox illa dira oderint dũ metuãt. in vocẽ ama-

Sueto. Seneca Cicero. M. Tul. Ennius. Cyrus. Diony.

Ayuntamiento de Madrid

bilẽ diligant nec metuãt.diligimus enĩ te ac patruũ ardẽtiſſimi
perinde ac patres noſtri Federicũ parentem tuum amarunt: nec
meruimꝰ:colimus certati:nec paueſcimus veremur nec horreſci
mꝰ dij faxint vt ita tu ſimul cum patruo diutiſſime floreas:& eni
florebimus nos itidẽ.ſed eo iam reuertatur vnde digreſſa eſt ora
tio.Hęc vox itaqꝫ principũ eſt: & in eos loco prouerbij vulgata
quã ideo iter prouerbia referre placuit:vt principibus & regibu
dignũ aliquid attigiſſe videremur.

Hoc bene ſit.

Oc apud antiquos prouerbiũ fuit:queadmodũ dij bñ ve
h tãt aut fœlix faustũqꝫ ſit: quotiens rẽ admodum magni
& inuſitatã aggreſſuri erãt Nã ſic Perſius Satyra quarta
Auarũ veluti rẽ magni ſumptus cœnaturum inducit dicentẽ hoc
Perſius. bene ſit Liuius itidem ab vrbe condita.quum trecentis fabijs il
lis inuenientes euntibus loquit̃:vt illud inquit agmen faustũ a
qꝫ fœlix mittãt:& alibi in hanc ſententiã ſæpius fœlix faustũq
ſit ait:& Apuleius in aſino aureo libro ſecundo.quo vti maxime
Apuleiꝰ decet in omnibus rebus ſubeundis.

Non omnibus tuta inter cyaneas petras contingit nauigatio.

Strabo C Xaneę petrę auctore Strabo.lib.primo & tertio quas ſyn
ple pagadꝰ vocare nõnulli: p bizãtiaci oris ãguſtias asp
rimũ nauigãtibus facere trãſitũ.vt ab Symplegadibꝰ pa
ctę.i.errabiles dictę ſint.ipſaqꝫ Iaſonis nauigatio per illas fuiſſe
dicit̃.Vñ vulgo ortũ eſt prouerbiũ nõ omnibꝰ tuta inter cyaneas
petras contigit nauigatio.quoties ſignificare volumus a locis pe
riculis eſſe cauendũ.nec eo ſe temere commitendum qꝫ illa ipſa
quipiam prius icolumes euaſerint.poſſumus etiã in eos vſurpa
re qui id eo aliquid quod lege cautum ſit perpetrare audent qui
idem qui ante ſe fecerit aut pœnas dederiut.

De manu in manum.

h Oc quãuis adagiũ ſatis omnibus vulgatũ: ſit tamen quum
Cicero. apud idoneos ſcriptores reperiã pſerri apud Cicero no pr
tereundũ ſilentio duxi.qui lib.epiſtolarũ familiarũ.vij.ad Cęſa
rẽ.quũ ei Treba.commendat.Neqꝫ inquit impedio quo minus ſi
tibi placuerit:etiã hiſce eum ornes glorie inſionibus tutũ deniq
hominẽ tibi trado de manu(vt aiunt)in manum tuã hęc ille.Ce
terum hoc puerbium ordinem ſignificat.Et.n.tractũ ad his pe
quorum ſimul ſedentiũ vel ordinatim ſtantium manus.hoc ẽ di
vnius in alterius manũ traditũ aliquid a primis ad extremos co

Ayuntamiento de Madrid

uerſo a calce ad frontē dererī.vt fit ī acie eqtū:etiā hodi e quū ab vltimis acie quipiā ad primos per ſinguloꝝ equitū man⁹ deportatur. ℂ Cecropiam cōtra ſus eſt tenditq; mineruā.

Leander in ſecūdo prouerbiorū ait herculē adonis ſtatuā cōſpicatū dixiſſe cecropiā contra ſus eſt tēditq; Minernā q̄ poſtea in eos dici cœpit: qui potētioribus & ſapientioribus aduerſari volūt: quod phileticus (vt ipſe teſtatur ſuper quadam. Ciceronis epiſtola lib. vi. ad aul. Torquatū) latinum fecit: & hunc verſum ita traduxit cecropiā contra ſus eſt tenditq; mineruam: cuius ſenſus talis eſt. qualis illius mineruam docet. Cleāder. Phileti.

ℂ Nihil ſacrum.

ALiud itē ab hercule tractum. q̄d Theocritus ī ępolico ſcripſit is. n. quū ī macedoniā trāſiſſet vidit multos ex quo dā ſacello prodeuntes: & volens ipſe etiā ingredi: cui nā dicacū eſſet interrogauit. quū audiuiſſet Adoni reſpondit nihil ſacrū: hoc eſt nulla re dignū: inuens nulli fere deo ſacratū. quod mox ī prouerbiū ceſſit: vt quoties rem nullis ponderis ſignificare volumus: dicamus nihil ſacrum Theoc.

ℂ Qui Crotōiatarū poſtrem⁹ ē: is reliquoꝝ græcoꝝ primus.

Rotō Calabrię ciuitas ē de qua Ouidi⁹ plene li. xv. Meta. ſcripſit: vbi ait Nec ihoſpita tecta crotois: quam auctore Stra. li. vi. Geo. quū Achiuia a deo oraculū cœpiſſent vt cōderēt. Myſcell⁹ ad cōſiderādū locū acceſſit: qui quū iā ædificā cerneret Sybarim a vicino flumine cognomē habentē: hanc prœſtantiorē eſſe iudicauit ea ꝓpter reuerſo ad oraculū denuo atq; rogāti nun q̄d hāc pro illa cōdere datū eſſet. Deus has reddidit voces (erat eī Cib⁹ myſcell⁹) Terga breuis miſelle tuo de pectore omitte. Cętera ꝑquirens fruſtra: en venaris iiqua. At rectū quodcunq; dat tu laude probato. reuerſus igitur Crotonē conſtruxit fuit autem ciuitas rei bellicæ pitiſſima. nec paruā exercendis Athletis operā dedit ivnius ita olympiadis ludis ſeptē viri q̄ cæteros ſtudio ſuperarunt: crotoniate fuere omnes ex quo prouerbiū factū eſt: q̄ Crotoniatarū poſtrem⁹ eſt is reliquoꝝ græcorum primus eſt q̄d perut tane quidē & eleganter nos vſurpare poſſumus: quū volum⁹ populū aliquē aut ciuitatē lōge cæteris populis vrbib⁹ ve nobiliorē excellētioreq; eē ſignificare. Vn̄ illud alterū ē. propter q̄d hui⁹ ciuitatis originē aliquāto accurrati⁹ reddidi Vt ure ab ouo (vt dicit̄) cœpiſſe videar. Ouidius Strabo. Miſcell⁹

ℂ Crotone ſalubrius aſſerit.

Et⁹ hoc quoq; teſte Strabone eodā geogra. li. vi. ꝓuerbiū eſt Crotōe ſalubri⁹ aſſerit: q̄d ide ortū eē aiūt. quia loc⁹ ipſe ad ſalubritatē & bonas habitudines propter atbletarum multitudi- Strabo.

Ayuntamiento de Madrid

Plinius. nē plurimū cōferat.de quo Pli.etiā libro tertio meminit.Nos igi
Flaccus. tur quū volumus quépiā locū ſeu ꝓpter aeris temperiē:qua vna
quidē re idē Strabo hiſpaniā fœlicē appellat:ſeu ꝓpter amœnita
tē.vt Flaccus Horatius de ſuo tyburi cecinit (ſaluberrimū eſſe &
ſanitati admodū cōgruū oſtēdere dicim⁹ prouerbialiter Crotone
ſalubrius eſt vel aſſerit ſupple aliquis:cui cōtrariū eſt illud . quo
paulo ſuperius de Scolopago vulgatum rettulimus.

¶ Hic myſorum vltimus eſt.

Plinius. M Xſſia teſte Pli.li.v.& Dyoniſio de ſitu orbis.Strabo in.xij.
Strabo. phrigiœ ꝓuīcia ē.Myſi aūt ppl'i quoniā hūiles & deſpicabi
les ſūt:hic apud græ.fuit tritū ſermōe ꝓuerbiū. Vt quotiesq̄ſpiā
Cicero. ludibrio ducebāt :hic myſorū vltimus eē diceret. Auctor Cicero i
oratiōe pro lucio Flacco:vbi inquid: qd porro græco ſermōe tā tri
tū atq; celebratū ē quā ſi qs deſpicatui ducit . vt myſorꝫ vltim⁹
eē dicat.nos quoq; elegāter in ridiculos homines vti poſſumus.

¶ Athenienſium renouemus vetus exemplum.

Cicero. C Icero i ſimitari pagina prime ātonianarū prouerbialiter ita
locutus eſt.Nec vero vſquā diſcedebā nec a repu.deiſciendi
ocl'os:ex eo die quo i ædē Telluris cōuocati ſum⁹.i quo tēplo quā
tū in me fuit:ieci fundamēta pacis. Atheniēſiūq; renouaui vet⁹
exemplū ſignificare volēs ſe oim actaꝝ rerū atq; iiuriarū memo
riā penitus delendā eē cenſuiſſe. Cuius exēpli origo ē.Bello pelo
ponēſiaco mľtis atheniēſiū nomē cēſentibus eē delendū.negāti
buſq; ſpartanis:pax ſub cōditiōe data ē.vt reſp.ex lacedæmoniis
tringita rectores acciperet q oēs facti tyrāni oppreſſus ſeruitute
tenebāt Athenas Thraſybul⁹ lyci fili⁹ philē cōfugit munitiſſimū
in attica caſtellū iñ cōparata mľtitudinē haud ſane magna tyran
nos in ſe eūtes turpiter repulit qui protinus i vrbē amiſſis armis
refugere.Critias in ſecūdo prælio cecidit tyrannoꝝ dux pax fcā
pauſanie lacœdemoniorū Regis interuētu:his cōditionib⁹ vt tri
ginta tātū tyrāni & decē prætores exilio afficerētur Eluſinā ij in
exiliū migrarunt.Tunc aūt Thraſibulus libertatis vindex legē tu
lit:ne quis antea actorū rerū accuſaret lex vero illa vocata eſt obli
uionis iniuriarū quā athenienſes amneſtiā appellauerunt Au
Valerius ctores Valerius libro quarto de moderatiōe.Trogus i quinto Ae
Trogus. milius ꝓbus i vita Traſibuli.Nos igitur quū actaꝝ reꝝ eē obliui
Aemili⁹ ſcēdum ſignificare volumus.loco prouerbij ſcite dicere poſſum⁹.
Athenienſium renouemus vetus exemplum.

¶ Vna hirundo non facit ver.

V Entus Fauonius ad.viij.calēdas martias flare incipit.Hora
tio dicente Soluit acris hyemes gratia vire veris & fauoni

Ayuntamiento de Madrid

quē celſdoniā vocāt ab hirūdinis viſu: græce eni hirūdn. appellatur. & q̄m eo fiare icipiēte hirūdo auis aduena ad nos traiecto pōto trāſuolat hic eſt ꝓuerbiū illud Vna hirūdo nō facit ver.

Apertum pectus.

q Voniā aūt illud hoim gen⁹ pſtātiſſimū ē q afflictis verbis abhorrētes (prudēti ei & boni viri ē āt amare: āt odiſſe pa lā) q cq̄d i pectore habēt illud ipſū i frōte geſt hoc eſt oſtēdūt pre ſe ferut. vel peſſimi ſūt q ſec⁹ faciūt. vñ Cecili⁹ ait. Nā hi ſūt iimici peſſimi frōte hilaro: corde triſti auctor ē. Ge. li. xiiij. ca. ix. Hic ortū ꝓuerbiū Apt ū pect⁹: cuius Cic. in amicitia meminit.

Boni paſtoris eſt tondere pecus nō deglubere.

t Iberi⁹ Caſar auſtore Trāquillo pſidib⁹ onerādas tributo ꝓuicias ſuadētib⁹ reſcripſit. Boni paſtoris eē tōdere pec⁹: nō deglubere: p hāc bracteatā ſentētiam ſignificare volēs ꝓuiciales a pſidib⁹ no ecvſq; adviuū deſpōliādos. deglubi ei pec⁹ dr cui pel lis detrahit: ſit auctor ē Feſt. M. varro i prio de re ruſtica ca. xlviij. tradit glumā dici foliculū grani glubēdo q̄d eo foliculo deglubat granū: hoc ē decorticet. Cattul⁹ glubit magnanimos remi nepotes quo fit hoc lepidū Tiberij dictū iā ꝓuerbij: loco i malos magiſtrat⁹ puulgatū ē. Simile illd̄ ē eccleſiaſticū: n nimis emūgit. elicit ſāguinē. Verū lōge aliter q̄ Tiberi⁹: flaui⁹ Veſpaſian⁹ factitabat: q ꝓcuratorē rapaciſſimū quemq̄ ad āpliora officia ex iduſtria ſolitus erat ꝓmouere: quo locupletiores mox cōdēnaret: quibus qdē vulgo pro ſpōgijs dicebat vti q̄d q̄ſi & ſiccos madefaceret: & exprimere humētes Auctor eſt Suetonius. Suetoni.

Figulus ollis anſas ponit.

Q Vum i reb⁹ agūdis nobis integrū eſt pro arbitratu agere: prouerbialiter dicim⁹ figulū ollis anſas ponere & ei ſibi ītegrū eſt in qualibet parte vaſis ponere anſam.

Sero ſapiunt phriges.

t Rotoni ob helene raptū diu graui bello afflicti decio deiq; anno eā velle: q ſimul raptat erāt petetib⁹ græcis reddere cœperāt Sed qs ea ſapiētia troianoꝝ ſerotina erat & nimis tarda: qppe q tū demū recipiſcere cœperant. Quum res eoꝝ forēt deploratæ: & ægritudo irremediabilis: hinc vetus prouerbiū increbuit. Sero ſapiunt phriges: ad q̄d alludēs Ci. li. epi. xi. ad trebatium ait: i equo troianoſcis eē in extremo ſero ſapiūt i extremo dixit hoc ē i extrema parte tragœdiæ: cui Titulus erat equus troianus. vbi iterpretes haud dubie hallucinātes magin ſeſū implicāt q̄ explicēt nos Cicero.

Ayuntamiento de Madrid

aũt hoc ꝓuerbio monemur pri⁹ q̃ icipiam⁹ recte cõſulere poſt.n.
Fabius. rerũ exitũ:q vt Fabi⁹ ille maxim⁹ dictare ſolebat) ſtultoꝝ magi-
ſter eſt:ſero ſapim⁹:&(vt aiũt)acta agim⁹.

¶Lachrĩe crocodili.

Plautus. C Rocodilũ nil⁹ hz (vt Plini⁹ libro octauo tradit) q̃drupedes
animal hoib⁹ terra pariter atq; aquis i feſtũ hebetes ocu-
los i aqua habet extra accerrimi viſus eſt.cõſpecto homine emit
tit lachrimas:mox appropĩquãtẽ deuorat. Vnde factũ eſt prouer
biũ lachrimæ crocodili de iïs q ſub ſpecie pietates hoies fallunt.

¶Perfricui faciem.

M Os eſt eorũ:q cũ pudore aliquid agũt:vt faciẽ pfricẽt natu
ariſtote. ra ipa ad ipellẽte.quaſi ad abigẽdũ ſanguinẽ q ex precordi
is ad faciei ſupficiẽ cõfluit.ꝓpter q̄d Ariſtoteles in problematib⁹
Gelius. q̃rit pudore &verecũdia facies hois erubeſcere:timore vero & me
tu palleſcere ſoleat quũ preſerti pudor(vt teſtis eſt Gelius li.decio
octauo capite ſexto)nihil aliud ſit: quã timor futurę reprehenſio
nis ita enim ab eo diffinitur.
hic ortũ eſt ꝓuerbiũ:vt quoties dicere volumus eos pudorẽ depo-
Plinius. ſuiſſe.dicam⁹ perfricui faciẽ hoc eſt pudorẽ expuli.Q̄d plinius in
Diogen. ſuo phœmio vſurpat ita ſcribẽs pfricui faciẽ: nec tñ ꝓfeci.Dioge-
nes aũt(q̄d nõ alienũ ẽ)videns adoleſcẽtulũ rubore perfuſum con
fide ait fili:huiuſmodi virtutis color:Laertius auctor li.xi.

¶Calligã maximini.

P Rouerbiũ eſt apud Iuliũ Capitolinũ qui ait calciamẽtum
maximini fuiſſe mai⁹ hois veſtigio atq; menſura Vñ vul
go tractũ fuit:vt de lõgis & ieptis hoib⁹ diceret Calliga maximi.

¶Gallinaceũ lac facile ibi inuentu eſt.

Plinius. Ntiqui i ꝓuerbiũ ẽ: idẽ Plinis i pfatiõe ait velut lactis ga-
linacei ſperare poſſis i volumie hauſtũ quũ ſignificare vo
lumus oĩa in aliquo loco reperiri.aut dicam⁹ gallinaceũ lac facile
ibi inuentu eſt:quando nuſquam reperitur.

¶Minime ſis Canterium in foſſa

Titus. Itus Liui⁹de bello punico ſecũdo refert Claudium Aſſellũ
Liuius. nobilẽ romanorũ equitẽ pro portis Capuæ cum iubelio co-
gnomine Taurea equite cãpan⁹ cũ ferocius ad pugnam prouocã
tem congreſſum eſſe qui quum libro ſpacio iter ſe ludificantes ſi
ne vulnere pagnã extraherent.tũc campanus romano equorum
inquit hoc nõ equitum certamen erit:niſi e campo in cauam hãc
viã dimittim⁹.ibi nullo ad euagandum ſpacio comminus conſe-
rentur man⁹.dicto ꝓpe citius equum in viam Claudius eduxit.

Ayuntamiento de Madrid

Taurea verbis ferocior quã te minime ſis iq̃t cãteriũ: i foſſa q̃ vox eodẽ liuio auctore i ruſticũ idẽ prouerbiũ proditũ ẽ de cuiꝰ ſẽſu mĩta tradũt: aliqui enĩ legũt Cauteriũ (ſed male vt paulo iferiꝰ oſtẽdã) idq̃ nome cuiuſdã equi fuiſſe dicũt. qui quũ ad mille paſſꝰ extra Vrbẽ fere progreſſꝰ repẽte defeciſſet: dñs i foſſa ſupcedit. hic q̃ prouerbiũ notũ volũt. Verꝝ hęc mihi parũ explorata ſũt: referã igiť q̃d vero propriꝰ eẽ dicimꝰ: a quo Mar. ãtoniꝰ nr̃i iabellicus vir vnicꝰ memoria nr̃a eloquẽtiſſimus: nõ abhorret. Cãteriũ. enĩ nõ cauteriũ ſcribẽdũ ẽ: idq̃ pro nota accipiť: qua iumẽta ſignabãtur: vt hoc homies ab his lacerãdis ſuoꝝ domicoꝝ reuerẽtia abſtinerẽt ad illud ita Taurea alludẽs cõſpectio Claudio i foſſa ait minime ſis cãteriũ i foſſa. quaſi dicat queadmodũ cãteriũ admonet ne in iumẽta graſſemur. ita tu mihi vice cãterij ſis. quos i eos vti poſſumus: q̃bus ne iniuriã faciamꝰ ſuoꝝ dominorũ vel quoꝝvis reuerẽtia tñ abſtinemꝰ. Cęterũ Canteriũ Columella appellat ferrũ advrẽdũ Idẽ libro quinto: genus quoddã iugi ex particis factũ canteriũ hiſco verbis vocat Itaq̃ veteres (ne nouæ radices agant harũdines) ſingulis vitibus applicabimꝰ binas aut ſi regionis cõdito p̃mittit: deponemus haſtilia: quibꝰ adnectũtur ſingulę tranſuerſæ particæ in vnã partẽ ordiuis: quod genus iugi Canteriũ vocãt ruſtici. Cãterios autẽ equos. Cato atq̃ Varro de re ruſtica nũcupant quibus teſticuli ad empti ſunt. Colume. Varro. Cato.

℄ Hoc manu faciendum eſt.

Q Voties aliquid opera & iduſtria ac difficulter fieri oportere ſignificãs p̃uerbialiter dicimꝰ Hoc manu faciẽdũ ẽ: q̃d adagiã Anneꝰ Se. Epiſtola. li. quũ de tribꝰ gñibus hoim ad philoſophiã ſe cõferẽtiũ loquiť ita ſcribẽs vſurpat Inuenio quicq̃d fecit alter: alterius magna pars & diffi cilior late quędã igenia facilia & expedita quædã manu (vt aiũt) faciẽda ſunt & infundamẽtis ſuis occupanda. anne. ſe.

℄ Iuſticia in ſe virtutes continet omnes.

IVſticia in qua virtutis ſplẽdor (vt M. Tullius in prio officioꝝ ait) eſt maximus: ſola eſt q̃ hominẽ p̃fectũ reddere: q̃ vitæ mortalibus tradere poſſit. Cuius comites ſunt liberales: magnificẽtia: pietas: gratitudo. ſcitas religio. obedientia: fides. & legũ mandatorumq̃ obſeruatio: æquitas. bonitas: veritas. Vnde ortũ prouerbiũ Iuſticia i ſe virtutes cõtinet oĩs auctor Ariſtoteles qui in moribꝰ inquit. Nã præclariſſima eſt omniũ virtutum: & neq̃ heſperus: neq̃ lucifer ita admirabilis eſt & prouerbio dicere cõſueuimus Iuſticia in ſe virtutes continet omnis. Tullius. Ariſto.

℄ Maturã ſationem ſæpe decipere ſolere. ſerã nũq̃ quin mala ſit

Ayuntamiento de Madrid

T etiã illis qui circa rẽ ruſticã plurimũ verſant: æque ac
ceteris conſulam⁹:haud ſilentio hoc vet⁹ agricolarũ ada
giũ prætereundũ eẽ duxi.quo intelligãt qñ ſementẽ fa-
colu mel. cere oporteat.ꝙ a Columella his verbis ꝓbe declarat .qui ĩquit.
Sed quum omnia in agricultura ſtrẽnue faciẽda ſint tũ maxime
ſementis.Vetus eſt agricolarum prouerbium maturamſationem
ſępe decipere ſolere:ſeram nunquam quin mala ſit.

Tertius e celo cecidit Cato.

ſ Atyrici poetę verba ſunt ironicos dicta quę ab eruditisvice
uerbij paſſi vſurpari audio Freni duo fuerũt Catões Cẽſori
n⁹vcz & Vticẽſis ãbo virtute ĩſignes ac ſapiẽtiſſimi.Vñ fit quod
quũ quiſpiã tãq̃ illis duobus Catonib⁹ ſimilis ſe ceteris ſapiẽtia
pręſtare arbitrat:& vitia corrigere audet perinde ac vterq; Cato
inſectatus eſt:quũ reuera ignauiſſimus ſit:tunc ꝓuerbialiter dice
re quim⁹ tertius e cęlo(quaſi diuinitus)cecidit cato:quia eos quo
Lactãti⁹. rũ miramur virtutẽ de cęlo cecidiſſe credim⁹. Lactantius auctor.

Illis ne decimam quidem ſiracuſanorum adeſſe.

Iracuſas vrbẽ Sicilię clariſſimã ad mare verſ⁹ Peloponeſ
Strab. ſum e Corintho dux Archias auctor Strabo libro Geogra
phię ſexto nauigãs cõdidit:quę itidẽ tradit:ad tãtas diui
tias & opes pręuenerũt vt in prouerbio diſſiminaret:quũ de locu
pletibus & ſumptuoſis incidiſſe ſermo illis ne decimã quidẽ ſy-
racuſanorum adeſſe.

Suo Marte facere.

Rouerbio icrebuit:vt quũ qſpiã ꝓprio ĩgenio q̃ iduſtria
ſine alteri⁹ auxilio aliqd efficit:illũ dicamus ſuo Marte
Cicero. facere vt Ci.in officijs lib.iij.q hanc igitur inquit partẽ
relictam explebim⁹.nullis adminiculis (vt dicitur marte noſtro)
quod contra illud eſt.

Non ſine Theſeo.

Vum aliquis aliena ope adiutus quippiam efficit elegã
q ter ac prouerbialiter dicim⁹:nõ ſine theſeo fecit:qm̃ peri
thous nullum ſine Theſeo munus obiuit.

Multi Manij Ariciæ.

Egere eſt in codice Feſti Põpeij vetuſto ex quo epitho-
Feſtus ma quod paſſim legitur:circunſcriptum fuit.Manium
Sueto. cõſecraſſe Dianę Aricinę lucũ Aricinũ :quem Suetoni⁹
in Iulio Cęſare nemorenſem vocata quo Manio multi & clari or
ti ſunt:& Per multos annos fuerũt Vnde prouerbiũ vulgatũ Mul
ti manij Aritię:quę eſt ciuitas.Ro.propinquam ad quod adagiũ
clanculum perſius alludẽs.Satyra nouiſſima dixit Accedo bouil
las cliuum ad vir.vbi preſto eſt michi manius heres.uã quum de

Ayuntamiento de Madrid

cliuo aricino loqueret. maniũ poti⁹ quã aliũ nõ temere dixit ſibi heredẽ preſto futurũ. Sz mẽor ꝓuerbij multi manij. Ariciæ: elegã ter maniũ nominauit tãq̃ nomẽ apud aricios vulgatiſſimũ quod interp̃tes poetæ minime aĩaduertũt. manij præterea auctore eo dẽ feſto dicuntur qui mane orti ſunt. ſicut lucij qui luce Nos autẽ hic vti adagio poſſumus: quũ ſignificare volumus aliquam famiſ liam alicubi vulgatiſſimam in eſſe: & admodum magnam.

℄ Delatores qui non caſtigat: irritat.

DOmitian⁹ iperator quũ aĩaduerteret nullã peſtẽ peſtilẽtio rẽ nullã pniciẽ pnicioſiorẽ delatoꝝ veneno eẽ eos oẽs Vrbe expulit: dictitãs (auctor Trãql.) Priceps qui delatores nõ caſtigat: irritat. Vox equidẽ iperatore digna i oib⁹ pricipũ cubiculis veſtibuliſq; ſcribẽda. vox aurea: vox oĩ laudationis p̃conio celebrãda. Vñ Martia. iprio nõ ſcire magis q̃ vere de delatorib⁹ dixit. Turba grauis paci placidæq; inimica qeti. Quę ſẽpe miſeras ſollicitabat opes. Tradita getulis nec cœpit harena nocẽtes Et delator hẽt q̃d dabat exiliũ Exulat auſonia ꝓfug⁹ delator ab vrbe: Impẽſis vitã pricipis ãnumeres. Quũ ꝓuerbium itaq; dicat quaſi cõe oĩm verbũ. qs principũ neget hãc vocẽ eẽ ꝓuerbiũ q̃d ſi qs tñ negabit. tu Gui. priceps iã adagiũ feciſti. q hãc ſubiñ reſ pẽtes vocẽ haud quaq̃ minori ſeueritate q̃ Domitian⁹ huiuſmõi peſtiferꝝ hominũ gen⁹ iſectaris & caſtigas. q etiã ppl⁹ tu⁹ dicere põt. Acceptã vitã Guide tibi refero i qua qurdẽ reueluti icæeris Federicũ parẽtẽ: mox octauianũ patruũ tuũ pari virtute imitaris. Trãquil. Martial.

℄ Aſinus magis ſtramina optat q̃ aurum.

GRecum prouerbium eſt quod eſt aſinos magis ſtramina optare q̃ auꝝ quod de iis dicitur: qui quum humiles: & ruſtici ſint. pue nerint licet ad diuitia: & opes. tñ ſuã ſemp naturã ſapiunt Quod Flaccus perbelle oſtendit ait Non mutat fortuna genus. Flaccus.

℄ Pedaria ſententia eſt caput ſine lingua.

SEnatuſconſultus auctore Ge. ait p rogationẽ fiebat: quũ res dubia erat: & tunc rogabatur vnuſquiſq; ſententiam ſuam quã verbis ferebat aut per diſceſſionẽ: hoc eſt quando aliquis in ſenatu ſentẽtiam non dicebat: ſed ab alio dictã comprobat: mouens ſe loco: & in partẽ eius qui duxerat: ambulans. ppter quod qui ita faciebat ire in ſententiã pedibus dicebatur hic factum eſt illud prouerbiũ caput ſine lingua pedaria ſẽtẽtia eſt in eos qui nimium taciturni ſunt. Gelius.

℄ Hic timens Carybdim incidit in Scylam.

Ayuntamiento de Madrid

Seruius. ſ Cylla teſte Ser.ſeper.iij.ænei.phorci & Creteidos nymphe filia fuit.hãc amabat Glãcus quẽ circe diligebat: ſed qm̃ in Scyllã ꝓnior erat irata Circe fontẽ ĩ quo illa lauabat̃ veniẽs inferit ĩ quẽ quũ illa deſcẽdiſſet: pube ten⁹ ĩ varas mutata ẽ formas

Homer⁹ horres itaq; ſuã deformitatẽ ſe ĩ mare ꝑcipitauit.Home.dicit hãc

Saluſti⁹. immortale moſtrũ fuiſſe Salu ſaxũ appellat. canes vero & lupi ex ea nati idcirco fingunt qa ipa loca plena ſũt mõſtris marinis.& ſaxoꝝ aſpitas illic imitat̃ canũ latrat⁹ Charibdis aũt fœmĩa fuit voraciſſima q̃ qdẽ boues Hercul̃ rapuit:a Ioue fulmĩata ẽ &ĩ mare ꝑcipitata:vbi ſeruat naturã.nã ſorbet vniuerſa.q̃ mõſtra ĩ mar̃ ſiculo ita manẽt.Ver.dicẽte dextrũ Scylla lat⁹ leuũ iplicata Cha-

Vergili⁹ ribdis obſidet vbi difficilẽ nauigijs faciũt trãſitũ Id Ver. auctor

Horati⁹. Inter vtrãq; viã leti diſcrimie paruo:ni teneãt curſ⁹. quũ igit̃ trãſeũtes vnũ ex his dũ vitã:plerũq; ĩ alterũ ruãt hic factũ eſt ꝓuerbiũ hic timẽs Caribdĩ:incidit in ſcillã in eũ:q vnũ formidãs ꝑiculũ in alterũ labit̃ qđ Flacc⁹ horati⁹ ita ſcribens expſſit Dũ vitant ſtulti vitia in cõtraria currũt.de Scylla & Charibdi Seneca:epiſto

Seneca. la.lxxix.affatim itidẽ refert. ¶ Hylam vocat.

h Ylas Thiodomãtis filius fuit pulchritudinis admirãdę quẽ Hercules argonautis comes ſecũ ad libidinẽ duxiſſe ſcribit̃

Strabo Idẽ auctore ſtrabone.li.xij.& Dionyſio de ſitu orbis quũ Miſiam

Iuuenal. argonautæ veniſſẽt: & aquaꝝ ad lacũ quẽdã ꝑgeret rapt⁹ a nym

Vergili⁹ phis dicit̃.qđ iuuenalis cõfirmaſſe videtur. quũ dixit Et multũ q̃ſit⁹ hylas vernãq; ſecut⁹ & ab Hercule adeo q̃ſit⁹.qđ Ver.dicẽte ĩ Syleno litt⁹ hyla oẽ ſonaret.hic ortũ eſt prouerbiũ hylam vocat:de ijs qui obaudiunt. ¶ Suſpendio Arbor eligenda.

plinius. P Lini⁹ in p̃fatiõe qđ nõ nulli aduerſus ſe ſcribãt.Theophra- exẽplo ſe ipſum cõſolatur ait.cũ cernim⁹ ẽt aduerſus Theophra.hoiẽ ĩ eloquẽtia tãtũ vt nomẽ diuinũ iñ inuenerit ſcripſiſſe ẽt fœminã:& ꝓuerbiũ iñ natũ ſuſpẽdio arborẽ eligendã hoc eſt prorſus deſperãdũ eẽ qñ aduerſus doctiſſimos viros ſcribere ẽt mulierculę ꝑſumũt. ¶ Sępe ẽt ẽ olitor valde opportũa locut⁹.

n Emo eñ ita feris eſt morib⁹. quin aliqñ faciat aut dicat qđ laudari poſſit.Vñ antiquiſſim⁹ ille verſus vice ꝓuerbij celebrat⁹ hoc eſt ſæpe etiam olitor valde opportuna locutus auctor Gelius libro ſecundo capite ſexto.

Gelius. ¶ Multæ ſub tegulis cubant noctuæ

l Yſandes lacedemonius auctore plutarcho poſtquã Athenienſium imperium cõpoſuerat quicquid pecuniarũ ſuperuacaneum fuerat.per gylippum qui in ciciliã ductaret exercitum:

Ayuntamiento de Madrid

lacedæmoniã trãſmiſit. Gilipp⁹(vt aiunt)ſaculis nõ mediocrẽ ex ſingulis pecuniã ſubducẽs dẽuo cõſumit:ignorãs ieſſe vincuiſq; literulas numerũ ſignificãtes. Spartã it atq; profectus:quũ ea quæ ſubduxerat domi ſub tegulis clã occultaſſet. Saculos Ephoris tradidit. ſygilla cõmoſtrãs:at illi quũ recluſiſſẽt dubitationẽ rei afferebat:quod argẽti nũerus diminutus erat. Seruus interĩ Gylippi veniẽs factum ſimbolicos indicãs dicit multas ſub tegulis mutare noctuas eo enĩ tempore quã plurimũ athenienſium gratia nomiſmata noctu enuminis iſignabantˀ. qd vice ꝑuerbij ioleuit quod aliqd ſub ambigue ſatemur. vt dicamus Multæ ſub tegulis cubant noctue.

Pſyrice facta ſunt.

p Lini⁹ libro. v. capite. xxxi. quũ de quibuſdã inſulis loquitˀ q̃ ante aſiã ſũt. ait i ceramico aũt ſimpſere. vbi hermolaus legit pſyria neutro genere plura tuo nũero ex ſtrabone:dicens ignobilis vero iſula ceſſit in ꝑuerbiũ vt q̃ parũ magnifice ac preparce fierent:pſyria hoc eſt pſyrice facta dicerentur. Plinius. Hermo. Strabo.

Vis illum Calamiſtris inere.

c Alamiſtrũ auctorˀ Nonio ẽ fiſtula breuis q̃ labefacta tonſores capillos ĩtorquẽt. q qm̃ magis qñq; erũt:quã ornẽt capillos. hic metaphoricos Cicero i Bruto (vt teſtis ẽ etiã Trãquill⁹ in Cœſare)innuẽs ĩeptos Scriptores q audẽt attĩgere Cæſaris cõmentarios i vſtros potius quã decoratos illi⁹ ſcripta:ſed tũ voluit alios habere paratã vñ ſumerent:q vellẽt ſcribere hiſtoria ieptis gratum fortaſſe fecit qui illa volũt calamiſtris iuere. vñ nos quũ quiſpiã vel ignarus vel omnino ieptus aliquẽ laudat. haud inelegãter dicere poſſumus prouerbialiter vis illũ calamiſtris inuere. Nonius. Trãquil.

Corchorus inter olera.

c Orchorũ piſciculorũ gen⁹ qdã eſſe volũt ol⁹ aũt (vt neminẽ mediocriter doctũ fugit) vile ẽ. hic igitˀ græcũ ꝑuerbiũ id ẽ Corchor⁹ iter olera cõtra eos manauit qui nominibus magnis inhiant:quum ipſi ſunt nihili.

Semper aliquid noui affert affrica.

i N affrica teſte plinio li. xiij. capite. xxi. quũ de leonib⁹ loquitur:iopia aquarũ ad paucos amnes cõgregantibus ſe feris multiformes animaliũ partˀ ſunt varię fœminis cuiuſq; generis mares aut vi:aut voluptate miſcẽte. Vnde vulgatũ gręcię dictum ſꝑ aliquid noui Africam afferre quod nos prouerbialiter vſurpamus quũ alicubi noui ſemp aliquid eſſe ſignificare volumus. & ecõtra quũ nihil noui eſſe ſignificam⁹:haud quaq̃ min⁹ elegãter dicimus nihil noui habet affrica. Plinius.

Ayuntamiento de Madrid

¶Fœlix qui nichil debet.

hermolaus. h Ermolaꝰ barbarus ſup illud Plinianũ in ſeptimo Comitẽ
æris alieni atq; litis eſſe ſpõſionẽ refert Georgiũ Merulã
ꝓbare.vt loco ſpõſionẽ legatur miſeriã.eundẽq; grẹcu prouerbiũ
pretexuiſſe quod tale eſt fœlix eſt qui nihil debet.proinde vt mi
ſerũ eſſe quid debet:neceſſũ ſit(vt epigrãmatarius poeta) At mi
Martialis. ſer & dẹmẽs vigĩti litigat ãnos.Quiſpiã cui vĩci Gargaliane licz.

¶Que dubites ne feceris.

Hermolaus. i Dem Hermolaus hoc i calce ſuarũ caſtigationũ ita ſcribẽs
prouerbiũ facit:ſed etiã tutum eſſet.vel prouerbio dicente
que dubites ne feceris.

¶Res in cardine.

Vergiliꝰ c Ardines quãdocũq; polos.id ẽ vertices ſignificãt dicti a ſi
militudie coꝝ cardinũ:circa quos value voluunt. Vergiliꝰ
Seruius. Foribus cardo ſtridebat athenis ꝙ ſint q̃ſi ianue Cor. Cardo etiã
pro oportunitate accipitur(vt idẽ Vergilius) Haud tanto ceſſabit
cardine rerum.Vnde Seruius prouerbiuz tractũ exiſtimat res eſt
in cardine:hoc eſt in articulo.

¶Naſum Rhinocerotis habent.

r Hinoceros animal eſt vnũ in nare habens cornu:quod ſpe
inde attritũ cautibꝰ in mucronẽ acuit.Vnde prouerbiũ eſt
Martialis. Naſum Rhinocerotis habent de ijs qui ad ſimilitudinem cornu
rhinocerotis naſũ lõgũ habẽtes faci.e queuis irridet ꝙ homines
quo lõgiore naſo ſũt.eo maiores rõchos edant. Auctor Martialis
ait enim maiores nunq̃ ronchij iuueneſq; ſeneſq;.
Et pueri naſum rhinocerotis habent.

¶Omni pede ſtandum eſt.

a Ntiquũ eſt prouerbiũ .Omni pede ſtandum eſt ſignificat
n.no eſſe trepidãdũ minime cedẽdum.ſed ope atq; conatu
ambobus ſubnixis pedibus ſtandum eſſe.

¶Turdus eſt tranſenna lubricum petit.

P Lautꝰ i bacchidibꝰ ita ꝓuerbialiter loquit. Nũc e trenſce
hic turdus lubricũ petit.quod inde adagiũ ortium videtur
trãſcẽna.n.teſte Seruio ſup.v.æneidos extẽtã finem ſignificat:&
q̃m ex fune laq̃i itẽdũtur feris & auibꝰ capiũdis:ideo trãſenna po
Plautus. nitur ꝓ decipulo:& laqueo ad decipiendũ cõcinatio ſic e idẽ Plau
Seruius. to credimꝰ qui i rudẽte ait agryppe gryppe i ætate hoim plurime
ſũt trãſenne:vbi decipiũtur dolis:atq; edepol in eas plerũq; eſca
imponitur: quam ſi quis auidus poſcit eſcã:auariter decipitur in
auaricia ſua & qu a turdꝰ niuali pſerti tpe fame affectꝰ e trãſcẽna
hoc ẽ laq̃o lũbricũ petẽs facile capit.hic ꝓuerbio locũ dedit in eos

Ayuntamiento de Madrid

immēſa bōdi cupiditate affecti:nimiūq; auidi:oīs diſcrimīs īme mores ob quāuis paruę ei acquirendę cām ſeſe perinde periculis temere exponūt vt de ijs elegāter dicamus turdus e tranſenna lubricū petit.

¶ Hic terrę filius eſt.

Veteres cū terrę filiū appellare cōſueuerāt: qui nullis maiorib⁹ ortus ignoto genere obſcuroq; videretur: vt Lactantius firmianus libro diuinarū inſti.prio capite.xi.ijs.verbis teſtat̄ minutius fœlix in eo li.qui.Octauianus inſcribitur: ſic argumentatus eſt ſaturnū quū fugatus eſſet filio in Italiā veniſſet cœli filiū dictū qd ſoleam⁹ eos quorū virtutē miramur .aut eos qui repēte aduenerit:de cœlo cediſſet dicere. Terræ autē quod ignotis parētibus natos terre filios nominēus cui ſētētię aſtipulat̄. Ci.primo eplaꝝ volumie ad Atticū ita ſcribēs.Sz hęc ad te ſcribā alias ſub tili⁹.nā neq; adhuc michi ſatis nota ſūt: & huic terrę filio neſcio cui cōmittere eplām tātis de reb⁹nō audeo.& idē i epla ad Trebatiū ait.Cn.octaui⁹ an.Corneli⁹ qdē tu⁹ familiaris ſūmo gn̄e nat⁹ terræ fili⁹hæcille:gigātes hac quoq; ratiōe terræ fili auctore Ouidio i metamorphoſeos libris dicti ſūt ad qd illd ſatyricū. Vn̄ fit vt mali fratercul⁹ eē gigātis referēdū ē.Nā quū ſenectus i nobilitate par ꝑdigio eſſet:ſæuiētib⁹ in eā Romāis principib⁹. Vt vrbi ti⁹merito ait ſe male fraterculū eē gigātis:hoc eſt terræ filiū :qd obſcurū(vt oſtēdim⁹)ſignificat: quā nobilē patriciū.Vbi iterp̄tes oīno allucināt̄ur.Nos igit̄ quūvolum⁹ſignificare quēpiam obſcuro genere ortū prouerbialiter dicere poſſum⁹ : hic terræ filius eſt. Lactāti⁹ Cicero. Ouidius Satyri.

¶ Hic quinta natus eſt luna:

Vergili⁹ auctore Pli li.xviij cā.xxxij.i nūeros lunæ quædā digerāda putauit democriti ſecut⁹ oſtētationem .Vn̄ i prio geo.ait.Quintā fuge:pallidus orcus.Fumenideſq; ſatæ.tum partu nefādo Cœlū Iapetūq; creat.ſæuūq; typhœa Et cōiuratos cœlū reſcidere fratres q qm̄ nūerus teſte Ser.Mineruę cōſecrat⁹ eſt quā ſterilē eē cōſtat . hic veteri ſupſtitiōe creditū ē quicqd quita luna naſceret̄: ſterile atq; pānoſū fore.ex quo factū ē prouerbiū hic quita nat⁹ ē lūa .quū ſignificat̄ volum⁹ aliquē ignauū:& iutilē eē quippe quitā quā ager ſterilis nihil ferat:qd ſibi aut alijs ꝓdeſſe poſſit quemadmodū faciunt illi ui quinta luna naſcuntur. Vergili⁹

¶ Plus apud campanos vnguem q̄ apud cæteros olei fit

Hoc prouerbiū quodā a Pli.li.xviij.ca.xi.pſpicue demōſtrat̄ ei⁹ iō verba ſubſcribēda:atq; legētiū oclis ſubijciēda duxi: q̄ ſūt hęc.In cāpania tn̄ laudatiſſim⁹ cāpus eſt mōtibus ſubiacet nibōſis totis quē.xl.militib⁹ paſſuū planicie.gr̄a terrœ ei⁹ vt protinus ſoli dicatur puluerea ſumma : interior bibula :& Punicis fi= Plinius.

Ayuntamiento de Madrid

ſtulans vice mõtiũ quoq; culpa ĩ bonũ cedit:crebros.enĩ ĩbres ꝑ-
colat atq; trãſmittit.nec aut madere voluit propter facilitatẽ cul
turæ Fadẽ acceptũ humorẽ nullis fontib⁹ reddit.ſed temperat:&
cõcoquẽs intra ſe vice ſuſi cõtinet.ſerit̃ toto ãno: panico ſemel bi
farre.& tñ veræ ſegetes:quę interquieuere fundũt roſã odoratio
rẽ ſaliuia :adeo terra non ceſſat pare Vnde vulgo dictũ plus apud
cãpanos vnguẽti.quã apud cęteros olei fieri.Pli.hacten⁹ vbi no-
Plinius. ta vnguẽtũ a.Pli(vt vulgus exiſtimat vt tenax illa compoſitio,
qua Chirurgi vtunt̃ ad vulnera curanda : ſed cõmixtio appellat̃
diuerſorũ odoꝝ:addito oleo & aut balſamo : aut aliquo pingui ad
vnguenda corpora delitiaꝝ & luxurię cã inuenta . nos igitur hoc
adagio vti poſſumus:quũ ſignificãs aliqua loca ob optimã ſoli &
aeris naturam delitiaꝝ plea ee.vt eſt circa peſtũ ĩ agro brutio de
Vergili⁹ quo Vergi.biferiq; roſaria peſtiq; agre polidonia dictũ eſt .

❡ Toto erras cœlo.

h Oc prouerbiũ de ijs dicitur q deuij & errãtes nuſquam cõ
ſiſtere queunt:veluti quędã ſydera quę totũ peterrãt cœ-
lum diſcurẽtia.Sed in eos potiſſimu vſurpare poſſim⁹ q
cũ ſibi minime conſtet.auciari & ciandicare in aliqua re explica
da videntur:vt ignari interpretes poetarum faciunt.

❡ Extremis digitis attingere.

a Liquidẽ extremis digitis:id e extrema parte digitoꝝ ꝓ-
pia attigere ꝓuerbiaĩter dicim⁹ .quũ leuiter tãgit:& qua
ſi pliabat .Sed quũ nõnulli qui (vt Cicero ĩ primo de fini
b⁹ bono & malo.docet)blãdidij preſentiũ voluptatũ deliniti atq;
corrupti:quos dolores,quas moleſtias excepturi ſint:occecati cu-
Seneca. piditate:quã vt Se.ait q vicit fortiore.quã q hoſtẽ ſubijcit:nõ ꝓ-
uidẽt nimiũ voluptati morẽ gerãt:& totã adoleſcentia illi tribuãt
Tullius. de q intra ſuos fines cõtineda ita Tul.in oratiõe ꝓ Marco Cælio
pcipit ſcribens detur aliquid ętati.ſit adoleſcẽtia liberior. nõ oĩa
voluptatibus denegentur.nõ ſemꝑ ſuperet vera illa & directa ra
tio vincat aliqñ cupiditas voluptaſq; rõnem : dummodo illa hoc
gñe pſcriptio moderatioq; teneatur parcat iuuẽtus pudicitię ſuę
ne ſpolicet aliena:ne effũdat patrimoniũ : ne fœnere trucidetur:
ne icurrat ĩ alterius dãnũ atq; famã.ne ꝓbrũ caſtris:labẽ integris
infamiã bonis inferat.ne quẽ interimat:nec iterſis inſidijs:ſcele
re careat.Hinc igitur idẽ Cicero ĩ eadẽ oratione hoc prouerbio de
Cicero. center vtitur ſic dicens Equidẽ multos & vidi in hac ciuitate &
audiui non modo qui primoribus labris guſtaſſent hoc genus vi
tę:& extemis(vt dicitur)digitis attigiſſent.& cętera.

❡ Olera olla legit.

Ayuntamiento de Madrid

Lera olla legit:ꝓuerbiũ ẽ in adulteros mechorũ ac turpes
o pueroꝝ pedicones ſignificat aũt vt olla q̃ Marcello & Var
rone teſtibus vas eſt capaciſſimũ:colligit & cõprehendit
olera.ſic mechus methas colligit & captat.& Velut olera ollæ cõ
ueniũt ita mecho adulteria cõueniũt.quod Catullꝰ in Cæſarem Catllꝰ.n
decenter vſurpat:ſic ſcribens Mentula mechatur:mechatur men
tula certe.Hoc eſt quod dicunt ipſa olera olla legit.

¶ Oculus domini in agro fertiliſſimus.

OVum(vt Pliniꝰ eſt auctor libro decimo octauo capi.ſexto) Plinius.
agrorũ cultura opera:& nõ impẽſa cõſtet vt vnicũ.C.fu=
rij Creſini exẽplũ docet qui quũ e ſeruitute liberatꝰ ĩ par
uo admodũ agello largiores multo fructus ꝑciperet:quã ex ãpliſ
ſimis vicinitas ĩ iuidia magna erat:ſeu fruges alienas pelliceret
veneficijs.Quãobrẽ a.Sp.Ablinio.curruli die dicta metuẽs dãna
tionẽ quũ ĩ ſuffragiũ tribꝰ oporteret ire iſtrumẽtũ ruſticũ oẽ in fo
rũ attulit:& adduxit filiã validã atq̃(vt piſo ait)bñ curatã:veſti=
tã feremẽta egregie facta graues ligones:vomeres põderoſos bo
ues ſaturos:poſtea dixit.veneficia mea q̃rites hæc ſunt nec poſſũ
vobis lucubrationes vigilias ſudores referre.ſit oĩm ſentẽtijs ab=
ſolutus hæc ex Plinio.ideo pręceptũ eſt ab ijs.qui de agricultura Plinius.
ſcripſerũt ꝙ dñs crebro ſuos agros viſat:ꝓcuret.nihil ſero ĩ agro
fiat ita enĩ fœcundiores multo reddunt agri.cõtra ſi dñs nõ viſe
rit:breui ſterileſcunt.Vñ antiquum prouerbium ortũ.Oculus dñi
in agro fertiliſſimus eſt:& a ſcriptoribꝰ ſæpe repetitũ.Nã Ariſto. Ariſto.
libro Economicoꝝ Perſa rogamꝰ inquit quid equũ pinguẽ face=
ret.Oculus dñi r̃ndit ꝙ idẽ a ſtabulario quodã dictũ Plutar.de li= Plutarcꝰ
beris educãdis ꝓdit.Lybicꝰ itidẽ Nero ꝑcũctãte quodã ꝙ ſterqui=
linũ agro optimũ foret dñi iquit veſtigia.Columella quoq̃ libro Colume.
ſexto capite decimonono ait oculũ & veſtigia dñi ſaluberrĩa:idẽ
Plinius de hoc ſimiliter meminit:quod ꝑfecto nil aliud ſignifi=
cat:niſi ꝙ nos ipſi res noſtras curare debeamꝰ. & illud ꝙ Gelius Gelius.
refert ne quid amicos ſpectes:quod tu per te agere poſſis efficia
mus ita.n.noſter occultus res noſtras augebit.præſertim quũ dif
ficilis ſit rerum alienarum cura auctor Cicero in officijs. Cicero.

¶ Planus ſemel cura fregit.

h Oratius libro epiſtolarũ primo inquit.Nec ſemel irriſus tri Horatiꝰ.
uijs attollere curat fracto curare planũ:vbi planũ vetus ver
bũ quod nõ per paucos alioqui eruditos fefellit opĩrãtes nomẽ Nota.
eſſe adiectiuũ contra metricã rationẽ.nã pria iu ſubſtãtiuo corri=
pitur(vt poeta poſuit)in adiectiuo producitur. accipit ꝓ ſcurra &

Ayuntamiento de Madrid

Ciceto. ſycophanta:ſicut Cicero:& laberius acceperunt.qui ſolebat mul
tos ſic fallere:in quoꝝ vehicula quũ voluiſſet tolli:vt fingeret ſe
crus fregiſſe:qui quũ poſtea vere fregiſſet.& idẽ poſtea vere fre
Porphi. giſſet & idẽ rogaſſet nõ.eſt ei creditũ.Vñ auctore Porphiri ꝺe na
tũ eſt ꝓuerbiũ plan⁹ ſemel crura fregit(quia nõ ãplius fides ſibi
adhibita eſt)in eos:qbus quũ falſis rebus oĩa fidei argumẽta con
ſumpſerit nemo tã & ſi vera dicẽtibus credit quod proprie mẽda
Dioge. cis(vt Ariſtoteles dicere ſolebat præmiũ eſt qui teſte Diogene la
ertio libro quinto quũ interrogatus eſſet.quid nam mendaces lu
crantur:vt quum vera inquit dixerint:non illis credatur.

❡ Multa Syrorum olera.

Plinius. QVoniã Pli.li.xx.natu.hiſt.hoc prouerbiũ refert vt meli
us intelligat eius verba ponã:q ſint hæc Orpheus ama
toriũ ineſſe ſtaphilino dixit fortaſſis qm venerẽ ſtimu
lari hoc cibo certũ eſt:Ideo cõceptus adiuuari aliqui ꝓdiderũt ad
reliqua & ſatiua pollet.Efficatior tñ ſilueſtris magiſq̧ ĩ petroſis
nata.Semen ſatiuæ quoq̧ cõtra ſcropionẽ ictus ex vino ſalutare
eſt radice eius circunſcalpti dentes dolore liberãtur.Syria in hor
Plinius. tis operoſiſſima:inde quoq̧ eſt prouerbiũ græcis:multa ſyrorum
olera.Pli.hactenus nos autẽ hoc adagio in eos vti poſſum⁹ apud
quos vel oleum vel alicuius alius rei magna vis eſt.

❡ Lapidem mordere.

Plinius. CAnis auctore.Pli.li.viii animal q̄q̄ fideliſſimũ(vt m̃ltis cõ
ſtat exẽplis)Syrio tamen maxime ardente in rabiẽ homini
peſtiferã vertitur. Verũ etiã circa rabiẽ lætiferam per inde quan
doq̧ in hoĩes ſęuit vt proiectos lapides mordicus capiat. Eſt eni
animal pronũ in irã.Vnde deductũ eſt ꝓuerbiũ lapidẽ mordere.
quo i eos vti poſſum⁹ qui more canũ ſæuiũt & ꝓpe modũ.i rabiẽ
ouidius. ferunt.quorũ verba canina dicũtur dicẽte Oui.in Ibim. Iactat &
in toto verba canina foro.Sed quoniã huiuſcemodi hoĩes ꝓ ſum
mo negocio hñt mordere.i.carpere hũc & illũ.ſub ſpẽ errata corri
gendi:iure equidẽ eorũ eloquẽtia(ſi q̃ua eſt) ꝓuerbialiter canina
appellari poteſt.quę perinde hoc tp̃e viget:q̧ nõnulloꝝ demor
tuorum ſcriptorũ manens nomen quorum ſiñe honoris preſa
tione nominari nõ debet eius acri morſu lacerati qeſcere poſſũt.

❡ Sapientia vino obumbratur.

VInũ quo nõ ẽ aliud qcq̃ virib⁹ corporis vtilius modice ſum
pto nec aliud voluptatib⁹ pniſioſi⁹ ſi mod⁹ abſit:hoĩs mẽtẽ mutat
furorẽ gignit:ita breui ipſũ ſapiẽtẽ ei⁹ dulcedine captũ iſanire co
Cato. git:quũ ſi quidẽ ebrietas(vt Cato aiebat) nil aliud ſit:quã iſania

Ayuntamiento de Madrid

volūtaria.Vñ ortū ē ꝓuerbiū ſapiētiā vino obūbrari auctore. Pli. lib.xxiij.ca.ij.ita ſcribēte vinū ieiunos bibere nouitio īuēto īutiliſſimū ē curas vigoreq̃ animi īpedit ad ꝓcinctū tendētib⁹ ſōno vero accōmodatū ac ſecuritatibus.itaq̃ dudū hoc fuit:q̄d homerica illa.Hellena āte cibū miniſtrauit.Sic quoq̃ ī ꝓuerbiū ceſſit. Sapientiā vino obūbrari.hæc ille q̄d me hercule veri vero eſſe Magni alexādri dūtaxat exēplū cōprobat nōne ille rex ſapiētiſſim⁹ erat vt ei⁹ rerū geſtarū glia perſpicue teſtat̄.Verū illū nihil ipendio de honeſtauit q̄ vini peſtiſera auiditas quippe qui quū hoſtes ſp viciſſet a vino ꝑide vict⁹ eſt quod nōnullos ītumulētia amicos interemit.ex quo(vt idē Plini⁹ libro decio quarto eſt auctor. Ancides ſapiētia clar⁹ ad me ſcripſerit itēperātia eius cohibēs. Vinū potatur⁹ Rex memēto te bibere ſanguinē terræ cicuta homini venenū eſt.Cicutæ vinū hacten⁹ Anorocides: nec me fugit q̄d q̄dā hūc locū ſic ꝑperā legunt.Sicuti venenū eſt homini cicuta ita & vinū quod omniū primus policianus mōſtrauit.nos aūt hoc adagio ī eos vti poſſumus:qui vino ingurgitati penitus diſcipiunt.

plinius. Plinius.

¶Fortitudo in neruum erumpit.

a Solēt ſagitarij imoderate plerūq̃ oēs vires adducēdo:dū arcū tendū.nō telū icitare.ſed neruū rūpere fortius ferire volētes:a qb⁹(auctor Dona.)natum eſt prouerbiū Fortitudo ī neruum erumpit ī eos qui nimium ſuis fieri viribus ſuſcepto oneri ſuccūbunt.ita eni hominibus fortitudine nimia ſæpe decipi cōtigit:queādmodū apud Geliū li.xv.ca.xvi.& Iuuen.Saty.x.miloni crotonieſi athletæ illuſtri ī deducēda quercu accidiſſe legimus poſſum⁹ etiā fortitudinē ī neruū erūpere intelligere ex cōſuetudine romana.quia ſæpe ī neruū cōijciebant̄ ex aliquo maleficio in carcerē miſſi:ī quo ſignificato vt idē.Dona.ſentire videtur.Terē. in Phor.vſurpauit ſcribēs.Verū hoc ſæpe Phormio vereor ne iſta fortitudo in neruum erumpat deniq̃.

Donat⁹. Gelius. Terētius

¶Venti gaudia ferunt.

b Ovetus adagiū Vētigaudia ferūt:ī eos vſurpare poſſum⁹ q icaſſū lætant̄ quo Vergi.i.x.æneī. teſte. Ser. his verbis vſus ē:nec ferre videt ſua gaudia vētos.& alibi. Sed quæ oīa diſcerpūt Itē partē mēte dedit partim volucres diſperſit in auras.

vergili⁹.

¶Ex vnguibus amare.

c X vnguib⁹ amare eſt pia quadā caritate:& quaſi ab ieūte ætate amorē gerere beniuolētia.n.eo pſtātior ē quo vetuſtior Vñ ī ꝓuerbiū ceſſit:teſt.Plutar.de lib.educā.ex vnguib⁹ amare q̄ opz iq̄t vt mihi pfectō videt̄ vt mr̄es filios educēt eiſq̃ vberat

Plutarc.

Ayuntamiento de Madrid

porrigāt qm̄ maiori cū caritate & ipſa magis diligētia nu trient
vt que natos exiſtimo &(vt dici ſolēt)ex vnguibus ament.

¶Ad frugē bonā ſe recipere.

Lactātiꝰ. q Vum nemo(vt lactātiꝰ iquit)ī vita ꝓnus nō ſit: ſapientis
ꝑfecto viri eſt a cognito errore diſcedere.& ſeſe i tutū:hoc
Seneca. eſt ad meliorē vitā recipe.Vnde Sene de moribꝰ ait.bona cōſuetu
do excutere debet quod mala iſtruxit.& alibi grauis animi pena
ē:quē pꝰ factū penitet Hic igiꝛ ꝓuerbiū fluxit ad frugē bonā ſe re
Marcus. cipere.ꝙ.M.Tulliꝰ i oratiōe ꝓ.M.Cælio ita ſcribēs vſurpat . Sed
Tullius. q totā adoleſcētiā voluptatibꝰ dediſſē merciſſe aliqn̄:& ſe ad fru
gē bonā(vt dicitur)recepiſſe grauiſqꝫ homines atqꝫ illuſtri fuiſſe

¶Stultum eſt via deficiēte viaticū quærere.

v Iaticū appellaꝛ quicquid ad iter faciēdū neceſſariū eſt qđ
exacto in itinere nō ē opꝰ pare.Vn̄ factū ꝓuerbiū:ſtultū ē
via deficiēte viaticū q̄rere:i auaros ſenes:q quo ſeniores ſunt : eo
Seneca. plꝰ cupiūt:quoꝝ auaricitia merito mōſtro ſimilis diciꝛ:quo Se.de
moridus vtitur dicēs:Quid enim ſtultius eſt(ꝙ dici ſolet)q̄ via de
ficiente viaticum querere aut augere.

Homo frugi omnia recte facit.

ſ Vnt hoīes frugi quos gręci vocāt:q in oī remotibꝰ
aī moderātur & moderatā noſcūt ſeruare cōſtātiā.Ex qua
vice ꝓuerbij vulgatū eſt.Hoiem frugi oīa recte facere:dicēte.Ci
ce.li.v.tuſculanarū frugalitas nomē tanq̄ ad caput ferre volumꝰ
quod niſi eo noīe virtutes continerēt : nunq̄ ad illud tā ꝑuulgatū
eſſet iā prouerbij locū obtineret .Hoies frugi oīa recte facere &
Quintil. Qui.in quīto propiū eſt īquit boni recte facere.

¶Homo factus ad vnguem.

h Omo factꝰ ad vnguē,ꝓuerbialiter diciꝛ ad ꝑfectionē eſt.n.
trāſlatio a marmorijs.qui lapidū iūcturas vnguibꝰ ꝓbant
Horatiꝰ. hic Hora.ait ad vnguē factus homo i om̄i ex parte perfectus : &
Tullius. Tulli.li.vi. epiſto. familiarū ad Gallum Vrgeo igiꝛ tranſuerſum
vnguem(quod aiunt)a ſtilo.

¶Phrigem plagis fieri ſolere meliorem.

c Ice.i orone ꝓ lucio flacco refutās aſiaticos teſtes tāq̄ turpiſ
ſimos & īfames minimeqꝫ fidos ait aſia vr̄a cōſtat ex phri
gia miſia.caria:lydia vtrū igiꝛ nr̄a eſt an veſtrū hoc ꝓuerbiū phry
gē plagis fieri ſolere meliorē:inuens hm̄ōi hoies nulla æque corri
gi poſſe.q̄ verberibꝰ qppe q plagis digni ſunt.ꝙ in eos vſurpare
poſſumꝰ q niſi vapulēt:nūq̄ emēdaꝛ.¶Qui i om̄i re:atqꝫ oī tp̄e oī
laude vocatꝰ illaudatus eſt ; iſqꝫ omniū peſſimus deterrimuſqꝫ ē

Ayuntamiento de Madrid

q Voniã nemo quiſq̃ afflictis ẽ morib⁹: qui faciat aut dicat nõ nũq̃ aliqd.q đ laudari qat: Iñ hic ãtiquiſſim⁹ verſus au ctore Macrobio lib.Sat.ſexto vice ꝓuerbij celebrat⁹ ẽ. Sed em̃ q i oi re atq; i oi tpe om̃i laude vocat⁹ illandatus eſt. iſq; oim peſſi- mus deterimuſq; eſt vbi illaudat⁹ (attende ferre eſt ac ſi diceret: nũquã nominãdus. Inuadere ei priſca ligua ſignificat noiare ap pellareq;.vñ Maro pitiſſime ait Quid aut euriſtea durũ.ãt illau- dati neſcit buſiridis aras.auctor enim Gelius. Macro. Maro.

¶Hic duo parietes de eadẽ fidelia dealbat.

m Arcus curi⁹ ad Ci, ſcribẽs Sed amice magne iqt noli hanc Epi.Attico oſtẽdere ſiue eũ errare putare me bonũvirũ eẽ nec ſolere duos pietes de eadẽ fidelia dealbare:p q̃ verba ꝓuerbia liter dicta.C.p iocũ ſignificat ſe ſolere idẽ duob⁹ ꝓmittere: ſicut q vno colore duos muros dealbat Fidelia aũt auctore Marcello ſa- miũ vas eſt ad vſus plurimos: plaut⁹ i Aulularia mulſi cõgialem plenã faciãt tibi fideliã: & Satyra.iij.diſce neq; iuideas: q đ mita fidelia putet hoc aũt loco fidelia ꝓ colorũ vaſe accipiť nos it dem hãc prouerbiali elocutiõe Hic duos pietes de eadẽ fidelia dealbat in eũ vti poſſumus q idẽ duobus pluribus ve promittit. Marcus. curius. marcell⁹ Strabo.

¶Quod dedi datum nollem.ꝙ reliquũ eſt non dabo. Plautus.

q Vum i eũ noua nõ ſint bñficia cõferãda (vt Cicero docet) qui veterũ imẽorẽ: hic celebre ꝓuerbiũ teſte plauto i Ciſtel laria factũ eſt vbi iquit iter nouã rẽ verbũ verũ vſurpabo vetus: quod dedi datũ nõ vellẽ q đ reliquũ eſt dabo: quo monemur: vt in tos bñficia conferre non amplius debeamus: in quos prima ma- le collata cognoſcimus.

¶Nullũ cibi genus ſaccaron non conditur.

Accaron nihil aliud eſt.q̃ mel i harũdinibus collectum: gu- miũ mõ cãdidũ ac fragile mittedat hoc quoddã Arabia & India: vſuſq; eius tantũ i medicina erat. Nũc paſſim etiã reperiť nõ medicine modo ſed cibis oĩs generi expetitũ ita vt locum pro uerbio dedit.q đ de his diciť quæ multis rebus vſui ſunt.

¶Fallacia alia alium trudit. Terenti⁹

Fretij i Andria verba ſunt teſte Donato prouerbialiter di cta eſt illud quoq; ſimile Clauus clauo truditur.& dies die ſignificat eni hoc adagium ꝙ dolus bene dolo detruditur hoc eſt ꝙ hies inſidias alij moliẽtes merito ipſi dolus præueniũtur cui ſubiacet illud quod alibi retulimus mendacem oportet eſſe me- morem.

¶Gladiator in herena conſilium capi.

c Laditori ĩ harenã ad pugnãdũ exeũti nihil p̃medicat ſcḋ p̃ſunt ſed potis aduerſarij vult⁹ & mota man⁹ aliqd etiam corp̃is iclinatio ĩtuẽtẽ monẽt. Vñ p̱uerbiũ naſcit̃ Cladiator ĩ harena cõſiliũ capit quo ſignificatur in re p̃ſenti cõſultandũ & enim ĩ pleriſq; rebus premeditatũ cõſiliũ ſubitꝑ ei caſus irritũ facit. p̱ inde Vrbaniſſim⁹ poeta veriſſime ait o quãtũ eſt ſubditis caſib⁹ ingeniũ. qḋ decenter Seneca epiſtola. xxij. vſurpat.

Hic Caput digito ſcalpit.

Seneca. ſ Eneca epiſtola li. ait oia reꝝ oim ſi obſeruẽtur: idicia ſũt: & argumẽtũ moꝝ ex nimis quoq; lz cape. Impudicũ & ĩſeſſus oñdit & man⁹ mota: & vnũ iterdũ riſũ: & relat⁹ ad caput digitus & flex⁹ oculoꝝ Improbũ iterdũ riſus: ĩſanũ vult⁹ habituſq; demõſtrat. hec ille. Vñ quũ volum⁹ quẽpiã taxare: qḋ mollis & ĩpudic⁹ ſit Symbolicos: & p̱uerbialiter dicim⁹. Hic caput digito ſcalpit qḋ decẽter Iuuenalis Satyra nona ita ſcribit vſurpauit. Qui di-

Iuuenal. gito ſcalpũt vno caput. hoc idẽ (vt Ammian⁹. Marcellin⁹ li. xxxi. teſtis) põpeij obtrectatores ĩ eo ludibrioſum & irritũ obſeruarunt

¶ Si claudo vicin⁹ habitaueris: & ipſe Claud⁹ ãbulare diſces.

h Oc vet⁹ adagiũ: & a plutarcho de liberis educãdis his verbis

Plutarc. elegãter vſurpat̃ Haud eſt iquit ab re illud vſitatũ ſermõe prouerbiũ *Si claudo vicin⁹ habitaueris & ĩpe claudus ãbulare diſces* ꝙ illud ferme ſignificat. ꝙ Seneca ait ſumũtur a cõuerſatiõi-

Seneca. bus mores & idẽ epi. xi. malign⁹ comes q̃uis cãdidoq; ſimplici rubiginẽ ſuã affricuit: vt alibi alter alterũ in vita trudim⁹ & Iuuenalis ſatyra Secũda vnaq; conſpecta liuorẽ ducit ab vna

¶ Poſterioris cogitationis & ſapiẽtie pleuæ ſunt damus.

M. Tul. h Oc p̱uerbio ſignificat̃ qḋ poſt rerũ enẽtũ oẽs facile ſapientes ſũt qḋ. M. Tulli⁹ in. xij. philippica ita ſcribẽ t affirmat poſteriores n. cogitationes (vt aiunt) ſapientiores ſolent eſſe. Verum id parum prodeſt ſæpe enim ſero (vt dicitur) ſapiũt phriges.

¶ Taurũ tollere poteſt: qui vitulũ ſubulerit.

Quartil. a Pud Petroniũ arbitrũ Quartilla ita loquit̃. Iunonẽ meam iratã habeã. ſi nunq̃ meminerĩ virginẽ fuiſſe: Nã infans cũ paribus inquinata ſum & ſubinde prodeuntibus annis maiorib⁹ me pueris applicui donec ad hãc ætatẽ perueni. Hinc natũ pro-

Politia. uerbiũ (vt politiano placet) quod dicitur poſſe taurũ tollere qui vitulũ ſubtulerit ſignificat autem ꝙ quia a teneris ãnis aliqd egerit eo (vt ĩpa poſcit mox etas) iã adultus facile quippiam manus efficere poterit. Vbi quod Quartillina In nonez ſuã dixit. id ſcitu dignũ eſt. Seneca. n. epiſtola tertia libro. xix. ita tãtum ait hoc ſe

Ayuntamiento de Madrid

ponas volo:vt memineris maiores nr̃os qui crediderũt ſtoicos fu
iſſe.ſingulis eui & geniũ & iunonẽ dederunt.& Plini.li.ij capite Plinius.
vij.cũ ſinguli quoq̃ ſemetipſis totidẽ deos faciãt.Vñ Iuuenalis Iuuenal.
Sa.ſecũda reprehendens quod miniſter non per genium.ſed per
iunonẽ domini iuraret.videlicet more muliebri ſcribit Et p iuno
nem iurante miniſtro. ℂ Extremus actus abeſt.

c Omœdia auctore donato quinq̃ actib⁹ abſoluitur.quo fit ſi Donat⁹.
vnus deeſſet act⁹.fabula imperfecta foret. Vnde i ꝓuerbiũ
exiſt:vt abeſſe extremũ actũ diceret quũ res iperfecta eſſet e cõ
uerſo nõ minus prouerbialiter dici põt Extremus actus nõ abeſt
quum res cõſumata eẽ ſignificatur.q̃ Cice. in ſecũda philippica Cicero.
his verbis vſurpaſſe videtur.Et ſi meus ſtilus ille fuiſſet(vt dici
tur)mihi crede non ſolum vnũ actum.ſed totã fabulã cõfeciſſem
& alibi extremũ inquit actũ ab inerti poeta eſſe neglectum.

ℂ Syſipheum portas Saxum.

ſ Iſyphus æolli fili⁹ iſthimũ ẽ ſtricturã illã terre quę iter quo
maria ioniũ & Aegeum cõſiſtit: latrocinijs occupauit ita vt
Autholiã Autholij filiam Laertæ deſponſatã quũ ad maritũ du-
ceretur(:velvt qdã volunt)quũ ad oraculũ Apolinis conſultura ꝓ
ficiſceretur:iſidijs cœperit:atq̃ grauidam reddiderit ex qua(vt multi cre
dũt)tunc Vlixes natus eſt q̃d illi Aiax apud ouidiũ libro decimo
tertio Metamorpho.exprobat tandem occiſus Syſiph⁹ a Theſeo
apud iferos hac pœna afficit.vt grande ſaxũ ſupra mõtẽ portare
conat⁹.quũ ad apicẽ deduxerit:continuo ad ima relaxet. dicente
ouidio in prænotato libro aut petis:aut vrges rediturũ ſiſyphe ſa Ouidius.
xũ.& Se.in Hercule furente Ceruice ſaxũ grande ſiſyphea iacet Seneca.
Haratius itidẽ in ſecundo Carminũ damnatuſq̃ longi Siſyphus Horati⁹.
Aeolides laboris Vñ quũ aliquem i extricabili labore affectum Terẽtius.
eſſe innuere volum⁹.ꝓuerbii loco dicimus Siſypheũ portas ſaxũ Horati⁹.
ad hoc:& illud Terentianũ i eunucho iã diu hoc ſaxũ voluis vſur
pamus:vt in diuitẽ aurũ dici poteſt eleganter.hic tantalea labo-
rat ſiti:q̃ ideo auarũ ſiti:q̃m eo maxime abũdat. Et.n.(vt Hora.
ait)creſcentem ſequit̃ cura pecuniã quemadmodũ Tãtalus apud
inferos i lympidiſſima q̃uis diuerſet aqua ſiti tñ perpetua effi-
citur velut etiã in eũ qui in magna copia inopia laborat hoc pro
perſianũ inſan⁹ medio flumine queris aquam.loco ꝓuerbii vſur
pare quimus. ℂ Fortes fortuna adiuuat.

ſ Olet plerũq̃ pericula atq̃ labores reip.cauſa magno elatoq̃
animo:id eni proprie fortis viri ẽ vt Mar.Tullius.i officioꝝ prio.
docet ſubeũtib⁹ fortuna q̃ lactãtio libro diuiaꝝ iſtitutionũ tertio.

Ayuntamiento de Madrid

accidentiũ rerũ ſubitus atq; inopinatus diffinit euẽtus fauere vt
Cicero. Hora. Coclitivt. C. Claudio Neroni: vt Scipi. Africã oppugnati: vt pleriſq; aliis romãorũ iperatorib⁹ contigiſſe legimus Vnde vetus ortũ eſt prouerbium fortes fortuna adiuuat. vt teſtis eſt Cicero i primo tuſculanaꝝ qui ita ſcribit fortes eni nõ modo fortuna adiuuat(vt eſt ivetere prouerbio)ſed multo magis ratio quæ quibuſdã quaſi præceptis confirmat vim fortitudinis ad quod poe-
Vergili⁹ tam i decimo æneidos reſpexiſſe facile affirmare auſim. vbi ait
Terẽtius Audentes fortuna vſurpat. Terentius etiam in phormione dices fortus fortuna addiuuat.

ℭ A vertice vſq; ad calcem.

Frtex ſiue vortex eſt quicqdvẽtoꝝ rotatione effracta itẽ
Fabius. v cõtorta in ſe aqua vertitivel aliud ſimile. Vnde Fabi. lib. octauo inſtitutionũ: pars ſumma capitis propter flexũ capillorũ dicit vertex(vt ẽt capro grãmatico placet) qui ait vortex fluminis eſt: vertex vero capitis Ex quo natũ eſt prouerbiũ: a vertice vſq; ad calcẽ(calx enim poſtrema pars pedis eſt hoc eſt a principio vſq; ad finẽ: illud quoq; haud eni valde ad hoc diſcrepat(nõ
Flaccus. minus prouerbialiter Flaccus expreſſit i primo ſermonũ. Satira tertia ita ſcribens. Si collibuiſſet ab ouovſq; ad mala citaret. Hoc
Nota. eſt a principio cœnę vſq; ad finẽ. nam ouũ initium cœnę erat. poma autem in fine ponebantur: id eſt in ſecundis menſis: quę belletia vocitantur. Acron & porphirion auctores.

ℭ Dicendum eſt qui diu viuas.

Seneca. Oc ꝓuerbialiter vſurpat a Seneca in epiſtola libri decimi ſexta ad Luceliũ dicente tã diu diſcendũ eſt q̃diu neſcias: & ſi prouerbio credimus quamdiu viuas. quo i totum pręcipitur literis eſſe icũbendũ quum ad idvixi tota ętas ſit.

ℭ Sirenum cantu demulceris.

ſ Irenes ſcz parthenope. Leucoſia. ligia Acheloi fluminis & Calliopes muſe filię fuerũt: hę iſulas quaſdã iuxta pellorũ inter Siciliã & Italiã teſte Ouidio libro decimo quarto metamor
Seruius. phoſeos habitarũt harũ vna auctor. Seruio ſup quito ęneidos voce altera tyiis alia lyra canebat. Sed tãta dulcedine cãtus trãſeuntibus nautas afficiebãt: vt ſopirentur: quos ſtati ſopitos ſubmergebant. Quare vlixes illa trãſiturus a circe admonitus ſociorũ au
Iuuenal⁹ res cęra obturauit dicẽte Iuuenale⁹ Affigit cęras illa de naue pie-
Seneca. tas Quę ſiculos cantus effugit remige ſurdo. Et Seneca ad Luciliũ epiſtola trigeſima prima idem teſtificante: & ipſe ſe ad nauis malũ ligari iuſſit: & ſic illęſus trãſiuit Ex quo iã vice ꝓuerbii vul

Ayuntamiento de Madrid

gatum eſt.Sirenũ cãtu demulceris ieũ qui ſalutivoluptatẽ prępo
nit auctore Fabio in q nito vbi qui argumẽta inquit velut horri-
da & cõfragoſa vitantes amœnioribus locis deſident:neq; aliter
q̃ iſ q traduntur a poetis guſtu cuiuſdã apud lotophagos grami-
nis & Sirenum cantu deliniti voluptatem ſaluti prætuliſſe.

¶ Aequalem tibi mulierem inquire.

Etus eſt(& vt ita dicam)aureum prouerbiorum.quo Plu- Plutar⁹.
v tarchus de liberis educandis decenter vti i hoc pacto ſcri
bens.Eas autẽ deſpõdere filijs vxores conuenit quæ nec
multo nobiliores.nec ditiores ſint:Sapientia refertum vtiq; pro
uerbiũ.Aequalẽ tibi mulierẽ inquire.Significat aut q̃d vnuſquiſ
q; ſibi coniugem genere parẽ amicoſq; pares quereret: q; parare
debeat.Vnde Deyanira apud Oui.in Epiſto.precipit:Si qua vo- Deyanira.
les apte nube re:nube pari & idẽ Naſo in.iiij de triſti Viue tibi:& Naſo.
lõge noĩa magna fuge. Viue tibi quãtũq; potes præluſtria vita.
Sæuũ præluſtri flumẽ ab arce venit.Nã quanquã ſoli poſſunt ꝓ-
deſſe potentes.Nõ proſunt potius plurimũ obeſſe ſolent.Et pau
lo inferius in eundẽ ſenſum ait.Cręde mihi bene qui latuit bene
vixit.Et intra fortunam debet quiſq; manere ſuam.

¶ Coruus relictis ab aquila cadaueribus veſcetur.

AQuilæ aliti rapaciſſimæ.vt pote quæ ad populãdũ(quẽ
admodũ Pli.li.x.docet magno tractatu vt faciet indiget Plinius.
quicq̃d ex raptu in vorandis cadauerib⁹ ſupereſt ĩbelles
aues(veluti coru⁹)edũt.Vñ ꝓuerbiũ Coruus relictis ab aquilla ca
daueribus veſcitur.in eos qui ignaui & deſides alienis laboribus
famã ſibi aucupãtur.vt illi potiſſimũ ſibi faciunt:qui aliena ſibi
ſcripta vẽdicãt.per ide ac ille fidentin⁹ Martialis conſueuerat.

¶ Hinc coruus eſt.

Lc Coruus eſt.prouerbiũ fuit ĩpudicos atq; vitioſos . quo
h niã coruiore coire dicunt.teſte Plinio libro decimo capite
decimo ſecundo ita ſcribente Corui pariunt:quum pluri- Plinius.
mũ qui noſtro ore eos parere aut coierevulgus arbitratur.Quod Iu Iuuenal.
uenalis ſatyra ſecunda vſurpaſſe videt̃ dicens. Dat veniã coruis
vexat cenſus a colũbas. ¶ Aut bibat.aut abeat.

Ex in grecorum cõuiuijs erat aut bibat: aut abeat. Qua
l iubebaturvt aliquid aut ſimul cũ alijs percupide potanti
b⁹ genio idulgeret.ãt oĩno abiret quædũ ab alijs ſcriptori
bus tũ a Ci.luculẽter loco prouerbij i fine vltimi.Tuſcula
libri vſurpatur.Cuius verba ponam.Mihi quidam inquit in vi- Cicero.
ta ſeruanda videtur illa lex.quę in græcorum conuiuijs obtine-
tur.aut bibat inquit aut abeat : & recte aut eni fruat̃ aliquis pari

Ayuntamiento de Madrid

ter cũ alijs voluptate potãdi :aut ne ſobrius in violentiã violen-
tũ incidat:ãte diſcedat.ſic iiurias fortunę quas ferre nequeas dif
fugiendo reliquas. ℂ Non curſu lãpada tibi trado.

d Iana religioſiſſime i aricino nemore vbi ei ſacratũ erat tem
Strabo plũ colebať.quod Artemiſiũ vocat Stra.li.v.geogra.quoniã
græ:artemis Diana nuncupatur.Sacerdos iſtius tẽpli rex neoré-
ſis dicitur a trãquillo in caio Caligulla : qui erat fugit u' ſeruus:
mulieres vota nũcupabãt huic deæ:& voti cõpotes ibãt i nemus
aricinũ geſtãtes faces accẽſas:qua ſuperſtiõe deã ſe venerari pu-
Ouidius tabãt:q đ Ouidi' in faſtis docet ſic ſcribens ſæpe potẽs voti frõtẽ
Propti'. redimita coronis Fœmina lucẽtes portat ab vrbe faces& Proper.
li ſecũdo.Quũ videt accẽſis deuotã currere tædis i nem':& triuię
lumina ferre deę.Certamen aũt in eo q đ Bar.nř Me.vir lřatiſſi
m' auctore Pauſania ab atheniẽſib' ſumptũ arbitrať poſitũ erat
in curſu tedã ſeruare accẽſã.q̃ ſi primo extiguebať:victoria ad ſe-
varro. cũdũ trãſferebať.Si ſecũdo quoq; extiguebať tertius victor erat
Si vero oibus:nullus victoriã aſſeq̃batur.Vnde varro li.de re ruſti
ca tertio capitulo.xv.ꝓuerbialiter iquit ꝙ de fructib' nihil dixi
nõ curſu lãpada tibi trado.Q đ ſignificat tibi victoriã nõ cõcedo.
Hic Perſi' Saty.ſexta·Qui priore : cur me ide curſu lãpada poſcis
Perſius. q đ nos ꝓuerbij loco vſurpare poſſumus quũ dicere volum' tibi
nõ cedo.i.victoriã nõ trado. ℂ Viuorũ memento.

v Etus prouerbiũ Viuorꝝ memẽto:quo ſignificať deviuis eſſe
loquẽdũ:& de pręſentib' agitãdũ.teſte Cicerone i.v.de fini
Cicero. b' bonorꝝ & malorꝝ.q inqt.Tũ pom.at ego quẽ vos vt deditũ epi
Põpeius curo iſectari ſoletis:ſũ multũ eqdẽ cũ phedro:quẽ vnicę diligo(vt
ſcitis)in Epicuri hortis : quos mõ p̃teriebam': ſed veteris ꝓuer-
bij admonitu viuorũ memini.nec tamẽ epicuri licet obliuiſci.

ℂ Sardonius riſus.

ſ Ardonia herba q̃ auctore Solino in ſardinia ĩnſuſa in fõtiũ
de fluuijs prouenit largius iuſto apiaſtro ſimil' ea ſi quis ve
ſcať:neruos contrahit:& rictu deducit ora.vt q moriunť:veluti ri
dentium facie intereãt.Vnde in ꝓuerbio diciť Sardonius riſus
vergili'. quo in eũ vti poſſumus qui(vt Vergilius ait) ſpẽ vultu ſimulat:
premit altũ corde dolorẽ.i.hilaritatẽ p̃ ſe fert aſpectu : intriſecus
ãt triſti afficiť dolore:q đ ſcite Ci.lib.Epiſtolarꝝ familiari.ſeptio
ad gallum vſurpat ita ſcribẽs Rideamus. γελωτα σαρδωνιον
hocem riſum ſardoniũ.Quod etiã nõnulli licet.Sardoniã herbã
Plinius. nõ ederit animã ridẽdo aſſlauerint.teſtatur Plinius libro vndeci
cimo capite trigeſimoſeptimo quũ de pręcordijs loquiť;ita iqui-

Ayuntamiento de Madrid

ens ob hoc in prælijs gladiatorūq̧ ſpectaculis mortē cū riſu traie
cta præcordia attulerunt.

¶Mulſum quod probe temperes: miſcendū eſſe nouo hy-
metio. ſalerno et vetulo.

h Oc ganeonū: popinonū lurconū: gulonū puerbiū eſt q̄ vari-
is ciborū generib' excogitatis. ſtudioſiſſime gulæ indulgēt
q; a Ma. lib. Saturnaliorū ſeptio ſic ſcribēt vſurpatur. Cur dmiari
mel & vinū diuerſis ætatib' habent optia. Mel q; recētiſſimū vi-
nū q; vetuſtiſſimū: vnde eſt & illud puerbiū. Quo vtunt gulones
mulſum quod pbe tēperes: miſcendum eſſe nouo hymetio: ſaler-
no & vetulo hymetiū autē hoc loco mel Atticum ſignificat: dictū
hymetiū ab hymet o mōte iucundiſſimo attice regionis. Macro.

¶Acti labores iucūdi ſunt.

p Keteriti labores ſępe plurimū ſolēt gaudij afferre. vñ vulga
tū ſermone prouerbium. Acti labores iucūdi ſunt vt Mar.
Tullius in ſecūdo de finibus bonorū & malorū teſtatat: vbi ita in- Tullius.
quit qd ſi etiā iucūda mēoria eſt preteritorū molorū. vt puerbia
nōnulla veriora ſint: quā veſtra dogmata. vulgo eñ dicit iucundi
acti labores. Nec male Euripides concluſa ſi potero latine gra cū
hūc verſum noſtri oēs ſuauis eſt bonorū preteritorū memoria Ci-
cero hactenus. ad quod illud pœte referendū eſt. O ſocij (neq; eni
ignari ſumus ante malorū) O paſſi grauiora: dabit deus his quoq; vergili'.
finē. vos & ſcilleam rabiem penituſq; ſonātes acceſti ſcopulos vos
& cyclopeia ſaxa experti. reuocate animos: mœſtūq; timorē mit-
tite. Forſan: & hæc olim meminiſſe iuuabit.

¶Clophonem addidit.

c Olophō Ionica ciuitas eſt. Colophonij aūt aliquādo naua
les opes ſatis āplas habuere: & eqſtri certamie tātū excel-
luerūt. vt vbicūq; difficulter bello componi poterāt. Colophonij
equitatus auxilio dirimebāturqua ex re teſte. Strabone libro de- Strabo.
cimo quarto geographiæ ductum eſt prouerbium colophonē ad-
didit. quum ſumma operi manus imponitur.

¶Ad vmbilicum peruenire. vel Coronim ponere.

Q uoniā vmbilici ornamēti genus in fine libri ſolent poni
Hinc mos ille vet' eſt. quod elegātiſſimi pœtæ prouerbij
loco cum exactum opus ſignificarent. ad vmbilicū ſe ve-
niſſe dicerent. Horatius in Epodo: promiſſum carmē iambos ad
vmbilicū adducere: quod ſic expenit Porphirio ad vmbilicū addu Horati'.
cere: pro finire & conſumare opus: poſuit Horati'. Quia in fine li-
bri ex ligno aut oſſe vmbilici ſolēt poni: i quē ſenſū & Martialis ſi

 Martial'

Ayuntamiento de Madrid

nē quarti libri clauſit. Ohe iā ſatis eſt Ohe libella: iā puenim⁹ vſ=
q; ad vmbilicos. tu procedere adhuc & ire q̄ris. Et alibi idē poeta.
Nūquā grādia nec moleſtia poſcit Que cedro decorata purpuraq;
nigris pagia creuit vmbilicis. Georgi⁹ aūt Merula. Vir ipſe doct⁹
ideſſe ad vmbilicū puenire autumat Quod græci dicūt
hoc eſt coronim īpoſuiſſe Soliti enī inqt fuerant
gręci cōſumatis operib⁹ coronā apponere
Vnde prouerbiū natum.

Martial⁹ ad quod Martialis reſpexiſſe videt: nimitatē decimi libri quodā=
mō arguēs Si nimi⁹ videor ſeraq; Corōide lōg⁹ eē liber: legito pau
ca libell⁹ ero Quoties igit ſignificare volum⁹ quēpiā op⁹ conſuma=
re puerbialiter dicim⁹ illū ad vmbilicū puenire. aut imitatōe gręcorū Coroni īponere quo potiſſimū adagio hui⁹ libelli finem clau
dere viſū eſt: vt hoc (qualecūq; ſit) pfecto iā opuſculo: nos itidē ad
vmbilicū pueniſſe: vel Coronim impoſuiſſe diceremur.

FINIS.

Pollio Ger⁹ Vadi⁹ Præſbiter Domicio Palladio Sorano. S.D.

Ide q̄ſo mi palladi ſuauiſſie q̄ti te facē mihi neceſſū ſit
Quū nō poſſim nō vehemēter ſingularē animū tuū ſu=
ſcipe nō mirificā iduſtriū laudare nō egregiū igeniū de=
mirari⁹ nō te deniq; ipm maxis laudib⁹ efferre. magnoq; amore p
ſeq. Quippe q ex oibus vnus quoꝝ ipſe mecū artes q̄bus tenētur
ſæpe aīo colligere ſoleo tātopere literaꝝ ſtudijs parti pro te parti
p amicos pdeſſe: hac cōſulere eniteris: vt pote q ſciētia quē modū
ſocrates dictare ſolit⁹ erat vnicū ſcis eē bonū: cōtra iſcitiā malū Et
.n. quū nuprime itellexeris Polydoꝝ meū Vergi. virū vtiq; doctiſ
ſimū & mutua mihi neceſſitudie deuīctū. puerbiorū libellū q haud
paruo latīe līgue vel nouitate ipa reꝝ vel varietate nō illepida. le
ctōis emolumēto futur⁹ ē. Ad illuſtriſſimū pricipū Guidū Vbaldū
Vrbinatē ducē ſcripſiſſe: vt ī hoc quoq; literaꝝ ſtudioſiſſimis opi
tulare me (id q̄q̄ Liberalis Thomaſius medic⁹ ſane nō in celebris
ac phōph⁹ excellentiſſim⁹ antea itidē petierat (ſæpenūero eſtia
gitaſti: vt polydorum penes quem veluti te nō preterit) plurimū
mea valet auctoritas: hortari & rogare non deſiſterem: vt hunc li
bellum q̄ primum emitteret. Ego itaq; ſumma tua me beniuolē=
tia & hūanitate motus poſtulatis tuis ſatiſfaciendum eſſe ratus
talem huiuſce rei operā enauaui q polydor⁹ (vti ipſe in prefatio=
ne teſtat) hoc aliquāto celeri⁹ quod conſiliū fuerat. noſtris p̄cibus
opus publicauerit. Q đ nos pfecto eo etiā minime grauate p̄ſtiti
mus primū videlicet tibi ī hac parte mos gereretur: ſubide vt M.
Antonij nr̄i Sabellici ni vnici latinaꝝ literaꝝ facūdie pētis. Ac=

Ayuntamiento de Madrid

demiã noſtris quãdoq; monumentis illuſtraremꝰ:quo potiſſimũ deincepsvindice freti facile admodũ contra maliuolentiſſimoq; quorũdam impetus reſiſtemꝰ qui nullius ingenij ac vitę turpiſſimæ homines nocendi percupidi fallacia callidi:inuidia liuidi:liuore tumidi:illaudari deniq;(nõ poſſum.n.propriori verbo vti) tã & ſi cãina quadã rabie lacerandi torquentur.vix tamen veluti deſides canes tantũ oblatrare audent:quorũ mox latratus (vt pœta inquit)ſęuit auias ipſiq; maximã ſui veneni partẽ perhibũt.Tu vero mi pallidi quoniã tuo præſertim rogatu oẽs litterarum:litterarum:literatorumq; ſtudioſiſſimi qui lectitabunt:hoc aliquãto maturius opuſculũ eſſe æditũ intelligẽt.in quo ſi quid deſiderabit:id nobis quotidianoq; noſtro comitio aſcribentur velut ſi qui immutatione litterarũ ſylabarumue deprauatũ fuerit:impreſſoribꝰ iputari debet.Has Polidori mei lucubrationes valde ꝓbes:aduerſuſq; maledicta oĩa tueare:vehemẽter obteſtor.

Vale.

Ayuntamiento de Madrid

Index ad ſpectatorem.

Peruius occurro faciliſq; videntibus index.
Huiuſce amplectens ordine dicta libri.
Error ſi quis ineſt:quid enim ſine labe creatum.
Protinus aduertes lector id:ergo vale.

¶Tabula ſeu index.

Aſinus ad lyram.folio. iii.
Aſſore temeſcum genium.fo.v
A bono incipere.folio. vij
A laſſo rixam queris.fo. vij.
Ad calẽdas grecas.folio ix.
A caluo ad caluum.fo. x
Ad vinũ non refero.folio xi.
Agamꝰ pinguium ierua. fo.xi.
Albus anater ſis.fo xiij
Acta agis.folio xiij.
Audabatarũ more pugnare xvij
Attice ſcribis.folio xvij.
Aſcolon neq; ipſe vadas. xviij
Aquile ſenectus.folio xix
Aliquid mali eſt propter vicinũ malum.folio. xxiij.
Altera manu panẽ oſten. xxiij.
Aqua heret.folio. xxv
Argentanginam pati.folio. ix.
Anſeres iter olor eſſtre. xxvi.
Agregia muſica.fo. xxvij.
Animam debet.fo. xxviij
Annꝰ fructificat nõ tellꝰ.xxviij
Atheniẽſium renouemus.xxxi
Apertum pectus.fo. xxxij.
Aſinꝰ magis ſtramina.xxxiiij.
Ad frugẽ bonã ſe reci. xxxviij
A vertice vſq; ad calcem.fo. xl.
Aequalẽ mulierẽ tibi iqre. xli.
Aut bibat aut abeat.folio xli.
Acti labores iucũdi ſunt. xlij.
Ad vmbilicum peruenire xlij

De litera B.

Bis pueri ſenes.folio xvi.
Bene plauſtrũ pculit.fo. xxvi.
Boni paſtoris ẽ tõdere pecꝰ.xxij

De littera C.

Cũ mortui non niſi lerne.fo.iij.
Cretes neſcit pelagus fo. vij.
Cyprij bonis merenda. viij.
Cirius elephanti pariẽt.fo. xi.
Citius mula pariet.fo. xi
Cõſcientia mille teſtes. fo.xj.
Clematis ægiptia.folio xiiij.
Corinthus ſupercilij.fo. xviij.
Cumani ſero ſentiunt.fo. xix.
Cõmunia amicorũ eſſe fo. xx.
Currentem icitare.fo. xxi
Contemnunt qui nec ſibi.xxiij
Cupreſſum vis ſimulare. xxix.
Cum velis & equis.ſo. xxiiij.
Cecropeam cõtra ſus eſt. xxxi.
Crotone ſalubrius aſſerit. xxxi.
Calliga maximini.fo. xxxij.
Corchoreus iter olera.fo. xxxv.
Claudus ãbulare diſces. xxxix.
Coruus relictꝰ ab aquila.fo. xli.
Colophonem addidit.fo. xlij.
Canis caninũ non eſt folio. xx.

De litera D.

Ayuntamiento de Madrid

Difficilia honeſta ſunt vij.
Diuturne leme.folio vij
Das aſſem elephanto viij
Dies adiuuit hoib⁹dolorē. xij.
Da mihi teſtioniū mutuū xiij
Diuinare ſapientem xiiij
Domi non hic mileſia. xiiij
Dauus ſum nō œdippus.fo. xv.
Deſine iam demens ſæuūx viij
Dign⁹ eſt q cū i tenebris. xxiiij
Dei laneo pedes habent. xxiij
Dei facientes adiuuant. xxv
Dum pluit molēdū eſſe. xxviij
Diuide ficos xxix.
De manu in manū xxx
Delatores q nō caſtigāt. xxxij.
Diſcendum eſt qui diu viuas xl

De littera E.

Euenit michi quod polluci.x
Ede naſturtium. x.
Epimenides ſomnū dormit xij
Ego ſū pōpilij circulo cep. xxij
Extremis digitis attige.xxxvi
Ex vnguib⁹ amare. xxxviij
Extremis actus abeſt. xl

De litera F.

Fuimus troes.folio xv
Fundum alienum arat. xxiij
Fames & morabilē i naſū.xxiij
Facta tranſacta omnia. xxiiij
Fas nefas.folio xxvij
Figulis ollis anſas ponit xxxij
Fortitudo i neruū erū. xxxviij
Fallacia alia aliā trudit. xxxix.
Fortes fortuna adiuuat xl.
Fęlix qui debet xxxv

De litera G.

Gladiator i harenā cōſili.xxxix
Galliceum lac facile ibi.xxxix.

De littera H.

Harenam mentem furas. viij.
Homini homo meus.folio ij.
Hic nauigat anticyram. viij.
Hic habet fœnum in cornu. x.
Homo dura ceruice xi.
Hic epicurus ſtubans eſt. xv.
Hoc te apud ſagiam geſta. xv.
Hic gallipedes eſt fo. xv
Hyrūdo ſuſcipiēda nō eſt. xvi.
Hic aureo hamo piſcatur. xvi.
Hic coryceus eſt. xx.
Hunc coryceus auſcultauit. xx.
Hic ciniugilū herculaneo. xxi
Hic in neruum it. xxi.
Hic de gradu deijcitur. xxiij.
Hoc eſt noctue ouum. xxiiij.
Hic myconius eſt.fo. xxvi.
Herbam tibi do. xxvij.
Hic ſe furti alligat xxvij
Homo bula eſt. vi
Homerum aſtix. ix.
Hęc eſt pmutatio armorū. xxvi
Honores mutant mores xxix.
Hoc bene ſit. xxx
Hic myſorū vltimus eſt xxxi
Hic manu faciendū eſt. xxxiij.
Hic times caribdi icidit xxxiiij.
Hylam vocat. xxxiij.
Hic terre filius eſt xxxvi
Hic quinta nat⁹ eſt luna.xxxvi
Hō frugi oia recte facit xxxviij
Homo factus ad vnguē xxxviij
Hic duo parietes. xxxix.
Hic caput digito ſcalpit. xxxix
Hic coruus eſt xii.

De littera. I.

Ille hō agit q d cāis i egyp.vi
Iſthmum fodis. iij.
Inter ſaxum & ſacrū ſto.fo. iiij.
Idem acci quod titij.fo. iiij.

Ayuntamiento de Madrid

Inter os & offā ml'tū ītereſt.iiij
Hic hō habet equū peianū.iiij
Indoctos amuſis atq; gratijs
abeſſe.folio vi.
Ita fugito ne p̄ter cauſam. vij.
In lente vnguentum vij.
Iacta eſt alea.folio. viij.
In portu nauigo.folio xiij.
Iupiter nō cātat nec cytharam
pulſat.folio. xv.
In ſanio lac galline xix.
Indulgere genio.folio. xxiiij.
Iniquū petudū vt equum xxv
In caria hoc faciēdū eſt et. xxv.
Immiſi fontibus apros. xxviij.
In ſpongiam incubuit xxix.
Iuſticia ī ſe virtu.cōtinet xxxiij
Illis necimam quid. xxxiij.
Is ſe repperit.folio. xxvij.

¶ De litera L.

¶ Lupum auribus teneo iiij.
Lupus carnem querit vi.
Lupus eſt in fabula.folio viij
Leges bone ex malis morib⁹ x
Lerna malorum.folio. xviij.
Largitio nō habet fundū.xxiij.
Luſcinie nō de eſt cantio.xxiiij.
Lentiſcum mandantes xxviij
Leoni mortuo barbā vellis xxx
Lachrime crocodrili xxxij.
Lapidē mordere.folio. xxxvij.
Latet anguis in herba. xxvi

¶ De litera M.

¶ Mutuū muli ſcabunt.fo. iij.
Menſa vobis ſolis eſt. xiiij
Mendaces cretenſes. xvij
Mercator nauiga & expone xx
Mature fias ſenex.folio. xxij
Mala ad ſe ſe trahit vt xxiij
Malū cōſiliū cōſulatori. xxvi.
Multos modios ſalis xxviij
Mime ſis cāteriū ī foſſa xxxij
Multi manij aricie xxxiij
Ml'te ſub tegulis cubant noctue
xxxiiij.
Maturū ſaturnū ſepe de xxxiij
Multa ſyrorū olera. xxxvij
Mulſū quod pbe tēperes. xlij
Maria mōteſq; pmittere xxvi.

¶ De litera N.

¶ Nil cū fidibus graculo. vij
Nilū hētis & vinū q̄ritis fo.viij
Nodū in cirpo queritis fo. ix.
Non omnium eſt virorū coryn-
thum naui.folio. x.
Nulla dies ſit ſine linea.fo. xi
Nec omnia nec paſſim.fo. xij.
Nil iuita minerua facies f. xiiij
Non omnib⁹ dormio.folio. xv
Nauigaſti vſq; ad phaſi.fo. xix
Noctuas athenas porto. xxiiij
Nō ſollū nobis nati ſum⁹xxviij
Nabas ſine cortice.folio xxix
Non omnibus tuta.folio xxx
Nil ſacrum.folio. xxxi.
Non ſine theſeo.folio. xxxiij.
Naſū rhinocerōtis hn̄t. xxxvi.
Nullū tibi gen⁹ ſacraro xxxix
Non curſum lampada.fo. xli.

¶ De litera O.

¶ Optimū ē aliena frui.fo. iij.
Oportet mēdacē eſſe.folio. xi.
Operā & oleū perdere.fo. xiij.
Olim fortes fuere mileſij.fo.xv
Demones vallis.folio. xx.
Ouē lupo cōmiſiſti.folio xxi.
O domus antiqua heu.fo. xxij.
Oēs ſibi melius malūt q̄ xxiiij.
Omnia ſub vna miconū. xxvi.
Obſequium amicos. xxviij.

Ayuntamiento de Madrid

Oderunt dum metuunt.fo.xxx
Omnium pede ſtādū eſt.xxxv.
Olera olla legit fo.xxxvi
Oculus debēt in agro.fo.xxxvij

De littera P.

Perdere nanlū ſtultū eſt fo.iiij.
Prius teſtudo curſu ꝑueniet le.
Folio. vi.
Pœnitere tanti non emō.folio.x
Prandium caninum.folio.x
Pro adamato folio. x
Pollicem premere fo.xij
Propter ꝙ vadimoniū.fo. xvi
Phrygiū ac myloꝝ fines.fo.xix
Pares cū paribus fo.xxij.
Pirum vulpes comedit f.xxiiij.
Pupilla ocli nobis chariꝰ.xxvij
Pedaria ſētētia ē caput.xxxiiij
Perfricui faciem fo.xxxij
Pyrice facta ſunt fo.xxxv.
Plus apud campanos vnguem.
Folio xxxvi
Planꝰ ſemel crura fregit.xxxvij
Phrigē plagis fieri ſole.xxxviii
Poſterioris cogitatiōis.f.xxxix

De littera Q.

Quod ſupra nos nihil ad nos.iij
Qui nō litigat celebs ē.fo.xiiij.
Qui ipe ſibi ſapiēs. fo.xvij
Quādo per barma fulgurauerit
Folio. xx
Quod factum eſt īfectum reddi
Folio xxiij
Quod ſcis non ſcis. fo.xxv.
Qui arat oliuetum. xxv
Quāto plꝰ biberit tāto plꝰ.xxv.
Quo non peruenit leonis pellis
Folio xxv
Que dubites ne feceris.f.xxxv
Qui crotoniotaꝝ poſtre. xxxi.
Quod dedi datum nollē. xxxix.
Quum maleaz deflexeris dome
ſto.Folio. xviij.

De litera R.

Res ad tria ros redijt. fo.iij.
P.es eſt in vado. fo.xx.
Kana ſeriphia. fo.iij.
Repetita crambe. fo.vi.
Romanus ſedendo vicit.f.xviij

D e littera S.

Sardi venales folio.vi.
Similis bacelo fo.vij.
Sunt apine Triceꝙ fo.viij.
Sus Mineruam docet. folio.xi.
Scytala laconica. folio.xij.
Sybarites per plateam. f.xiiij.
Sūmū ius ſumma iiuria. xvij.
Sedere ad Purotam. fo.xvi.
Sexagenarios ſenes. fo.xvij.
Syloſontis chlamis f.xix
Syloſontis opera. fo.xix
Sñ cerere& baccho frigetvſlenꝰ
Folio xxi
Salua res eſt ſaltante ſene. xxi.
Sua cuiꝗ ars ꝓ viātico ē. xxij.
Salua res cene. fo.xxij.
Satius eſt ſubire ſemel. f.xxij.
Scuto pacem petere fo.xxv.
Scis vti foro. fo.xxvi.
Singula regio habet fuos cātus.
Folio xxvi.
Silere a bonis fo.xxix.
Sero ſapiunt phriges xxxij
Suo marte facere. folio.xxxiij.
Suſpēdio arbore eligēda.xxxiiij
Sepe etiā ē olitor valde. xxxiiij.
Semper aliqd noui affert.xxxv
Sapiētia vino obūbraf. xxxvij.
Stultū eſt via deficiēte. xxxviij.
Siſypheū portas ſaxum. fo.xi.

Ayuntamiento de Madrid

Sirenum cantu demulceris xl
Sardoniꝰ riſus fo.xlij
Si claudo vicinus habitaueris. Folio xxxix.

¶De litera T.

Tenebre Cimmerie fo.xi.
Talis hominũ ratio qualis vita Folio xiij.
Tecum habita folio.xvi.
Taurum tollere poteſt qui vitu. Folio xxxix.
Toloſanum aurũ poſſidet.f.iiij
Totidem nobis hoſtes eſſe.fo.v
Tantaleũ poculum bibemus.vi
Tanq̃ habeas tria noĩa. xiij.
Thraciũ commentum xvij.
Tu es meum demon malus.xxi
Tanq̃ pollij folium es. ix
Trium literarum homo. xxiiij.
Tua verbis gerre ſunt. xxvij
Teneto te intra pelliculã xxviij
Te mattea iuuant. xxxix
Toto erras cœlo fo.xxxvi
Tertius e cœlo cecidit Ca.xxxiij
Turdus e tranſenna lubricũ petit. Folio.xxxv.

¶De litera V.

Vbi amici ibi opes. fo.v.
Video vrſam parientem vi.
Vulpes pilos mutat. fo.xxi.
Vtitur teſtibus. fo.xxiij.
Vt piſces hamo. fo.xxv.
Vultures cadauera expec. xxix.
Vis illũ calamiſtis inuere.xxxv
Venti gaudia ferunt. xxxviij.
Velociꝰ q̃ aſparagi cantor.fo.xi.
Viuorum memento f.xij
Vbi Vber ibi tuber:vbi mel. ix.
Viue moribꝰ p̄teriti vte.xxviij
Vna hyrũdo nõfacit ver. xxxi.

Finit Index Alphabeticus.

Si genus inquiras:ſeu quis vocet vrbis et ortum:
Campanum genus eſt:bona ſpes vocor:vrbe trecarum.

¶Ne mireris velim quiſquis hoc legeris ſi paucula ſermone græco adagia defuerint: Multis tamen attiſſantum concilio ſupperadditis vt in libri fronte pollicitũ eſt hoc non fecit aut incuria aut inſcitia.ſed fidelium penuria compoſitorũ & editionis pręcipitatio Quocirca maluimus ſuper ſedere propediẽ altiſſimo ſuffragante nihil relicturi.Vale ſoſpes& hũc peruti lem libellum delige.

Ayuntamiento de Madrid

¶ Parue liber valeas regione legendus in omni
Quem feret ad patrios docta iuuenta lares
Liuiores forſan ferus inuidus addet acerbos.
Ne trepides magnos verba canina premunt.
Si quis erit tua qui vſurpauerit aurea paſſim
Dogmata:cum grauibus viuet vbiq; viris.

¶ Finis deo omnipotenti gratias:

¶ Abſolutum hoc pręclarum opuſculum Parrhiſijs
ab Thoma anguelart diligentiſſima accuratione.
Anno verbi incarnati.M.Xi.v.Kalendas Septēbris.

Ayuntamiento de Madrid